

atalunya (2005-2007) **V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya (2005-2007)** V Pla d'acció

© **Generalitat de Catalunya**
Institut Català de les Dones

Edita **Institut Català de les Dones**
Edició **Barcelona, febrer 2006**
Disseny **Xeixa Rosa**

Índex

- 5 **Presentació**
- 7 **Acord de Govern**
- 8 **Marc normatiu i competencial**
- 13 **Marc conceptual**
- Eixos: objectius i mesures**
- 19 **Eix 1.** Aconseguir una veritable transversalitat en el disseny i desenvolupament de les polítiques de Govern, fent de la Generalitat una institució exemplificadora
- 30 **Eix 2.** Construcció d'una cultura per a un nou contracte social
- 43 **Eix 3.** Incrementar la presència i la participació de les dones en tots els àmbits de la vida social, tenint en compte la seva diversitat
- 52 **Eix 4.** Reorganització dels temps i dels treballs per tal de fer de la vida quotidiana un eix vertebrador de les polítiques
- 64 **Eix 5.** Oferir una atenció integral davant les necessitats de les dones
- 74 **Eix 6.** Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones

Presentació

El Pla d'acció i desenvolupament de polítiques de dones a Catalunya 2005-2007 és la concreció dels compromisos del Pacte del Tinell per aplicar polítiques de dones a l'acció del Govern de la Generalitat de Catalunya.

En l'acord per a un Govern Catalanista i d'Esquerres signat a final de 2003 es va establir quines eren les línies bàsiques sobre les quals s'havien d'assentar les polítiques de dones del nou Govern. Així, s'establí que el compromís per a la "igualtat d'oportunitats i drets de les dones" i per a l'eradicació de les violències contra les dones s'havia d'aplicar a través de diferents línies d'actuacions de les quals el Pla que presentem en configura l'eix fonamental.

Per primera vegada el Govern de la Generalitat ha assumit un compromís econòmic per al desplegament de les polítiques de dones a través de la implementació d'aquest nou Pla, i l'Institut Català de les Dones és l'organisme encarregat d'impulsar-ho.

En nou Pla s'emmarca dins de la marc competencial i de la normativa internacional, europea, estatal i nacional vigent i ha estat elaborat amb la participació i les aportacions, no només dels diferents departaments de la Generalitat, sinó també de l'administració local, de representants polítics i sindicals i de les entitats i associacions de dones d'arreu de Catalunya. Aquesta participació no només s'ha tingut en compte en l'elaboració del Pla sinó que també es manté en el seu seguiment i avaluació.

El Pla d'acció i desenvolupament de polítiques de dones a Catalunya 2005-2007 neix amb el propòsit d'aconseguir que la transversalitat de les polítiques de dones sigui aplicada a totes les polítiques i actuacions de la Generalitat de Catalunya. Des del Govern som conscients que aquesta és una fórmula metodològica que permet aconseguir els canvis estructurals necessaris que pretenem dur a terme per fer de la igualtat d'oportunitats una realitat dins la nostra societat i avançar cap a un concepte de ciutadania en el qual s'integrin les diferents identitats que configuren el nostre teixit social.

Així doncs, el Pla ha estat elaborat a partir d'aquest criteri de transversalitat, entès, per una banda, com la necessitat d'incorporar la perspectiva de gènere a totes les polítiques i actuacions de la Generalitat, i per l'altra, al fet que es promoguin mesures específiques adreçades a les dones des de totes les àrees de l'Administració de la Generalitat.

Aquesta transversalitat s'ha d'introduir mitjançant la coordinació interdepartamental i interadministrativa, i donant especial rellevància a la

incorporació de mesures específiques per a la cooperació amb l'administració local, ens més propers a la ciutadania i coneixedors de primera mà de les seves peticions i necessitats.

Es tracta, així, de definir el marc de condicions que permeti el ple desenvolupament de totes les dones de Catalunya, de manera que cadascuna tingui l'oportunitat de desenvolupar tot el seu potencial i el seu projecte personal de vida, inclosa la possibilitat de participar en l'organització i transformació de la vida col·lectiva, així com al fet que tota dona rebi alhora el degut reconeixement per les seves aportacions a la creació del teixit social i al desenvolupament de les activitats bàsiques i necessàries per a la vida de les persones

Fins i tot el Pla vol anar molt més enllà i afavorir una reorganització dels temps i dels treballs de manera que la vida quotidiana se situï en el centre de les polítiques. Aquesta finalitat implica transformacions profundes en la forma d'entendre la nostra societat i de valorar les activitats que homes i dones duen a terme en el seu sí. Comporta, a més, desplaçar l'atenció de l'àmbit públic mercantil cap a la vida humana, i reconèixer que aquesta és el valor més preciós i que, per tant, l'atenció a les necessitats de les persones i les cures que se'n deriven són fonamentals. Comporta, en definitiva, donar valor a totes les tasques de cura de la vida i de les persones, invisibles als ulls de la història oficial i infravalorades per l'imaginari col·lectiu.

Però no són només aquestes tasques que cal visibilitzar. El Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya també vol constituir-se com el motor de canvi que permeti el reconeixement de les experiències de les dones en tots els àmbits, i promogui un canvi cultural que propiciï una nova manera d'entendre el pacte social entre dones i homes. S'incideix, per això, en mesures de sensibilització, formació i recerca i coneixement de la realitat; i s'implica de forma especial als agents educatius, culturals i transmissors de valors.

Aquest canvi cultural, que s'emmarca en una aposta per la resolució pacífica dels conflictes, el diàleg i la vivència positiva de la complexitat, incidirà en la construcció de noves relacions lluny de les nocions de poder i possessió que no reconeixen llibertat ni autoritat a les dones pel sol fet de ser-ho.

Ens trobem davant d'un Pla que pretén ser una eina viva i que per tant el seu contingut s'haurà d'anar adaptant i actualitzant als canvis que es puguin produir en les diverses situacions conjunturals i estructurals. D'aquesta manera, volem respondre a l'evolució de la realitat social de les dones i als reptes que tenen plantejats per al futur. Sabem que aquest Pla suposa remoure bona part dels fonaments sobre els quals s'ha edificat el nostre model social, les bases del qual s'han construït a partir d'imaginari esbiaixats, en els que no hi ha hagut un reconeixement de les aportacions femenines ni de la innovació que suposen moltes de les seves propostes per a fer front als nous reptes socials. Estem convençudes de cal una feminització del nostre país i tenim aquest compromís.

Marta Selva Masoliver
Presidenta

Acord de Govern

22 de març de 2005

DEPARTAMENT DE LA PRESIDÈNCIA

El Govern ha acordat aprovar el V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya (2005-2007)

El V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007 és una eina transversal per a l'aplicació de les polítiques de dones del Govern de la Generalitat i, per primera vegada, estarà dotat pressupostàriament i s'avaluarà periòdicament per tal d'anar adaptant i actualitzant el seu contingut a les situacions conjunturals i estructurals que es puguin anar produint.

D'altra banda, i per a la seva elaboració, s'ha consultat per primera vegada a més de 2.000 entitats de la societat civil catalana, a més de la col·laboració i consens d'una comissió interdisciplinària d'expertes i amb tots els departaments de la Generalitat de Catalunya.

El Pla s'estructura en 6 eixos, que recullen 95 objectius i un total de 519 mesures i 961 actuacions.

Marc normatiu i competencial

El principi d'igualtat constitueix un dels pilars bàsics de les societats democràtiques modernes. Tanmateix, el reconeixement d'aquest principi, des de la doctrina jurídica, no implica necessàriament la desaparició de totes les discriminacions. I és precisament l'evidència dels resultats insuficients assolits amb l'aplicació del principi d'igualtat, el que justifica i legitima àmpliament la necessitat d'incorporar un tractament diferenciat que possibiliti una veritable igualtat d'oportunitats entre dones i homes. D'aquesta manera, la igualtat d'oportunitats entre dones i homes es constitueix com un element dinamitzador de la construcció política, social i econòmica de les societats democràtiques que contribueix a resoldre els desequilibris estructurals existents.

Les actuacions polítiques a favor de la igualtat d'oportunitats desenvolupades durant els darrers anys són el reflex de la política i dels acords internacionals sobre la matèria impulsats per les Nacions Unides.

Les quatre conferències mundials sobre la dona convocades per les Nacions Unides en l'últim quart de segle han contribuït a situar la causa de la igualtat d'oportunitats entre dones i homes en el centre de l'agenda política internacional i han unit la comunitat internacional en el compromís amb els drets de les dones, mitjançant l'aprovació dels respectius plans d'acció sorgits de cada una d'elles, que afecten tots els àmbits de la vida pública i privada.

Tot aquest desenvolupament internacional ha estat molt present a les línies directrius dels quatre programes d'acció comunitària per a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes aplicats a la Unió Europea des de 1982, els quals han suposat un impuls considerable de les polítiques d'igualtat als estats membres.

Però és amb l'entrada en vigor del Tractat d'Amsterdam, l'any 1999, quan el principi d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes es converteix en un principi bàsic i fonamental en la concepció de la ciutadania europea:

“(…) amb l'objecte d'assolir una igualtat real a la pràctica, el principi d'igualtat de tracte no impedeix que els estats membres mantinguin o adoptin mesures que suposin avantatges específics per a facilitar al sexe menys representat el desenvolupament d'una activitat laboral o per a prevenir o compensar avantatges en la carrera professional” (article 141 TCE),

consagrants, doncs, les accions positives. Per la seva banda, els articles 2 i 3 TCE regulen la igualtat d'oportunitats com a missió i objectiu de la comunitat que ha de ser present a totes les polítiques comunitàries, facultant les institucions comunitàries, en el marc de llurs competències, a adoptar mesures adequades per a lluitar contra la discriminació per raó de sexe (article 13 TCE).

L'actual *Estratègia marc comunitària per a la igualtat de gènere*, vigent durant el període 2001-2005, és la nova referència en el mètode d'actuació política per a assolir una igualtat d'oportunitats real. L'estratègia recull l'experiència desenvolupada durant el IV Programa i intenta superar les carències detectades a través de l'aplicació de l'enfocament integrat de gènere, estratègia acordada per la Plataforma d'Acció de Pequín sorgida de la 4a Conferència Mundial de la Dona, on també van tenir un paper rellevant les xarxes d'ONG i especialment les associacions feministes.

L'Estratègia marc significa, en aquest nou context:

- Un marc polític regulador dels diferents programes i iniciatives europees que inclou els seus propis mecanismes de coordinació, criteris d'avaluació i eines de seguiment i d'avaluació de la integració de la perspectiva de gènere.
- Un programa d'acció comunitària per a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes que es convoca anualment segons les prioritats dels objectius a assolir.

A Catalunya, de conformitat amb l'article 9.27 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, la Generalitat té competència exclusiva sobre la promoció de la dona. Des de la creació de l'Institut Català de la Dona, l'any 1989, el Govern de la Generalitat ha manifestat un compromís explícit amb la igualtat mitjançant el desenvolupament d'una política activa i l'aplicació de mesures d'acció positiva, en sintonia amb les directrius establertes per les polítiques europees.

El Govern ha aprovat, fins a l'actualitat, quatre plans que abasten els períodes 1989-1992, 1994-1996, 1998-2000 i 2001-2003.

Aquests quatre plans tenen en comú, a més del caràcter interdepartamental, els punts següents:

- Adequació a les necessitats de la població.
- Continuitat i coherència amb accions endegades anteriorment.
- Incorporació de noves prioritats. Cadascun dels plans obre línies d'acció noves que responen a l'avenç de la situació de les dones en la societat i a les demandes que sorgeixen dels seus nous rols.
- Adequació als marcs de referència tant a nivell autonòmic com estatal, de la Unió Europea i internacional.

Així, els plans d'igualtat s'erigeixen com a instruments bàsics per a l'articulació de les polítiques públiques d'igualtat de gènere, i l'Institut Català de la Dona és l'òrgan encarregat d'elaborar-los i fer-ne el seguiment.

El V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007, representa un nou escenari en les polítiques que s'han de dur a terme per a les dones i amb les dones a Catalunya.

Aquest V Pla té com a primera referència l'acord dels tres partits del Govern actual, tenint en compte les diferents recomanacions i directives d'organismes internacionals, congressos i espais d'intercanvi i de relació entre dones. Representa una eina veritablement transversal que s'aplicarà a tots els departaments de la Generalitat de forma coordinada, actuant des de la complementarietat i la complicitat.

Aquest nou Pla incorpora l'experiència femenina en tots els temes que tenen a veure amb el desenvolupament de la nostra societat, reconeix la participació social i política de les dones, les diferències de les experiències femenina i masculina pel que fa a l'ús del temps, dels serveis, de les maneres de viure, etc.

El V Pla d'acció, dotat de pressupost propi, s'ha concebut com un document viu, subjecte a actualització, per a poder respondre d'una manera òptima les diverses situacions, tant conjunturals com estructurals, amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida de les dones de Catalunya, reconèixer-les com a ciutadanes i el desenvolupar propostes que, des de les dones, beneficiïn tota la ciutadania.

A banda d'això, i pel que fa el Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones –eix 6 del Vè Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya-, a continuació trobareu el marc normatiu i competencial que ha servit de base per a la seva elaboració:

Normativa internacional

- La Convenció per a l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona de 1979 (CEDAW) i el Protocol Facultatiu de 1999.
- La Conferència Mundial de Drets Humans de Viena de 1993.
- La Declaració 48/104 de l'Assemblea General de les Nacions Unides sobre l'eliminació de la violència contra la dona
- La Resolució de la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides de 1997.
- L'Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional de 1998.
- La Resolució de la Comissió de Drets Humans 2001/49, sobre l'eliminació de la violència contra les dones.
- L'informe del Comitè Plenari de l'any 2002 de les Nacions Unides.

Normativa europea

Àmbit de la Unió Europea

- La Resolució A-44/86, del Parlament Europeu.
- Els quatre programes d'acció comunitària per a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.
- La Resolució del Parlament Europeu de 16 de setembre de 1997 (A4-0250/1997).
- La Recomanació de la Comissió Europea (Conferència de Colònia, 29 i 30 de març de 2000).
- La Recomanació del Comitè de ministres sobre la protecció de les dones contra la violència.
- La Directiva 2002/73/CE del Parlament Europeu i del Consell, relativa a la igualtat de tracte entre dones i homes a les condicions de treball.
- La Decisió núm. 803/2004/CE del Parlament Europeu, de 21 d'abril de 2004.

Àmbit del Consell d'Europa

- La Convenció Europea per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals, de 1950, juntament amb el seu Protocol núm. 12 de l'any 2000.
- La IV Conferència Ministerial sobre Dones i Homes del Consell d'Europa.
- La Recomanació núm. 1450 de l'any 2000.
- La Recomanació núm. 5 de l'any 2002, sobre la protecció de les dones contra la violència.

Normativa estatal

La Constitució espanyola de 1978 proclama, com un dels valors superiors de l'ordenament jurídic, la igualtat (article 1) i el dret de totes les persones a la vida i a la integritat física i moral, sense que en cap cas puguin ser sotmeses a tortures ni a penes o tractes inhumans o degradants (article 15). Aquests drets vinculen tots els poders públics, els quals, de conformitat amb allò que disposa l'article 9.2 CE, tenen l'obligació d'adoptar mesures d'acció positiva per fer reals i efectius aquests drets, remouent els obstacles que impedeixen o dificulten llur plenitud. El Tribunal Constitucional s'ha pronunciat en diverses sentències fonamentant l'acció positiva (per totes, SSTC 128/1987, 19/1989, 28/1992, 229/1992).

Al seu torn, els articles 10.2 i 96 de la Constitució vinculen la interpretació de les normes relatives als drets humans i les llibertats fonamentals de conformitat amb els tractats i convenis internacionals ratificats per l'Estat espanyol i consideren que els tractats internacionals vàlidament celebrats i publicats oficialment formen part de l'ordenament jurídic intern.

Davant la gravetat i envergadura que el problema de la violència domèstica protagonitza al nostre país que situen aquesta xacra social, quant a víctimes en general i víctimes amb resultat de mort, al capdavant de la criminalitat en l'Estat espanyol, per sobre del narcotràfic, el crim organitzat i qualsevol altre tipus delictiu comú, en aquest marc, s'han promulgat les normes següents:

- La Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica.
- Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers.
- Llei orgànica 15/2003, de 25 de novembre de reforma del Codi Penal.
- Reial decret 355/2004, pel qual es crea un registre central per a la protecció de les víctimes de la violència domèstica.
- Durant la redacció d'aquest recull normatiu, ha estat aprovada la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere. Aquesta Llei constitueix la primera Llei integral d'Europa d'aquestes característiques, on s'inclouen aspectes preventius, educatius, socials, assistencials, sanitaris i penals.
- Els plans contra la violència de gènere.

Normativa de Catalunya

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya proclama com a valors superiors de la seva vida col·lectiva la llibertat, la justícia i la igualtat, i manifesta la seva voluntat d'avançar per una via de progrés que assegurï una qualitat de vida digna per a totes les persones que viuen, resideixen i treballen a Catalunya. Aquests drets vinculen tots els poders públics, els quals, de conformitat amb allò que disposa l'article 8.2, tenen l'obligació de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què aquest s'integra siguin reals i efectives, remouent els obstacles que impedeixen o dificulten llur plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans i ciutadanes en la vida política, econòmica, cultural i social.

D'acord amb el marc competencial establert per la Constitució espanyola i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, a partir de l'article 149.3 CE en concordança amb

l'article 148.2 CE, l'Estatut de Catalunya pot atribuir a la Generalitat les competències que no estiguin atribuïdes a l'Estat dins l'article 149.1 i 2 CE.

La competència per regular les mesures d'assistència social necessàries per protegir les víctimes s'estableix a l'article 9.25 EAC com a competència exclusiva de la Generalitat.

Complementàriament s'ha d'adduir la competència exclusiva en matèria de promoció de la dona (article 9.27 EAC), en matèria de fundacions i associacions de caràcter beneficoassistencial (article 9.24 EAC), institucions públiques de protecció i tutela dels menors respectant la legislació civil, penal i penitenciària (article 9.28 EAC), l'atribució de la protecció de les persones que l'Estatut realitza a la Policia Autònoma, la competència d'execució de la legislació estatal en matèria de sanitat (article 17.1 EAC), les competències de la Generalitat respecte de l'Administració de justícia i altres relacionades amb la formació i l'especialització dels jutges i jutgesses derivades dels articles 18 a 23 EAC.

En aquest marc, les actuacions més importants del Govern de la Generalitat en l'àmbit de la violència envers les dones s'han desenvolupat des de finals dels anys noranta. En aquest sentit cal destacar:

- El Pla integral de prevenció de la violència de gènere i d'atenció a les dones que la pateixen (2002-2004).
- El V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007.

Marc conceptual

Una societat democràtica socialment avançada hauria de permetre el ple desenvolupament de les persones que la integren, que cadascuna tingui l'oportunitat de desenvolupar tot el seu potencial i el seu projecte personal de vida, inclosa la possibilitat d'actuar sobre la mateixa societat, contribuir a la seva configuració i incidir sobre la seva transformació.

Com a éssers socials, ens construïm a través de les relacions que establim amb els altres i amb el nostre entorn. A través d'aquestes relacions satisfem les nostres necessitats, materials i immaterials (afectives, intel·lectuals, etc.), i de la qualitat d'aquestes depèn la nostra qualitat de vida entesa en el sentit més ampli.

Les dones, al llarg de la història, hem participat en la construcció, el manteniment i la transformació de la societat des d'un ventall d'àmbits i activitats molt més ampli del que reconeix la definició restringida del paper de la dona que ens ha estat llegada i que les successives "onades" dels moviments feministes han maldat per modificar o eixamplar. Alhora ho hem fet des del lloc diferenciat i des de la perspectiva diferenciada que ens dóna el fet de ser i haver estat les principals responsables de la cura de la vida i d'assegurar la reproducció social. I ho hem fet superant moltes dificultats degudes justament a la importància d'aquestes aportacions.

La lluita per la igualtat de drets i d'oportunitats neix quan les dones topem amb entrebancs per fer valdre aquesta participació plena, sorgeix com una resposta davant d'una definició restringida del que és ser dona, del que una dona pot fer, del lloc que li és permès ocupar, i com un pas per a accedir a la llibertat de ser i d'actuar.

Un pas necessari? No de manera absoluta, si recordem les diverses estratègies que al llarg de la història han emprat les dones per desenvolupar projectes alternatius de vida i per actuar sobre el món. Però, evidentment, sí per a obrir i garantir aquestes possibilitats a totes, per fer-les col·lectives.

Un pas suficient? No, ja que la mesura no està en les dones mateixes, sinó en el patró masculí, presentat falsament com a universal, i per altra banda també restringit. Per això, junt amb el dret a la igualtat, les dones hem reivindicat també el dret al reconeixement de la diferència, sense que aquesta comporti desigualtat.

Però si el que busquem és la llibertat, aquesta diferència no pot ser una diferència estàtica, d'un universal femení definit per contraposició a un universal masculí, sinó que ha d'incloure la diversitat de tot el que les dones som, hem estat, volem i podem ser, tot el ventall amplíssim dels nostres projectes i desitjos diversos, i la

possibilitat d'explorar noves maneres d'estar com a dones en el món i noves concepcions del que significa ser una dona.

En aquesta línia, cal destacar les noves propostes de polítiques que cerquen el reconeixement de les aportacions de les dones, dels sabers i coneixements específics que han desenvolupat al llarg de la història, i que es proposen donar valor a la seva participació en la construcció de la societat, com a element imprescindible per a avançar cap a una societat autènticament democràtica i socialment justa. Aquestes propostes no es limiten a afegir les dones a un context ja donat, sinó que obliguen a revisar el plantejament de les polítiques globals.

Ahora, calen polítiques que obrin la possibilitat d'explorar noves maneres d'estar com a dones en el món i del que significa ser una dona, i d'expressar els desitjos i projectes diversos de les dones; és a dir, polítiques a favor de la llibertat de les dones. El suport als espais de dones i les xarxes de dones, com a llocs d'intercanvi d'experiències, de suport mutu, i de coneixement, és un element central d'aquestes polítiques. Així com el suport a totes les formes d'expressió de la cultura de les dones, no només de manera individualitzada sinó situant-les en un context que permeti establir un diàleg entre elles i amb elles, com a mitjà per a projectar noves mirades sobre el món i sobre nosaltres mateixes, tot obrint noves vies de transformació personal i col·lectiva.

Igualtat i diferència

La diferència entre els sexes –que és real i no es pot reduir a una construcció històrica arbitrària, sinó que és una diferència significant– ha tingut històricament el sentit d'una jerarquia en la qual preval el masculí, encara que es presenti disfressada de neutralitat. En els últims dos segles el dret i altres disciplines han intentat avançar en l'equiparació dona-home, però el problema és que han concebut la igualtat com a equivalència, com a no-discriminació, prenent com a paràmetre l'ésser humà home. La mateixa noció d'igualtat implica sempre un judici de valor que remet a una referència des de la qual es fan les comparacions, mentre que la diferència sexual és mútua: no només de la dona respecte de l'home, sinó també a la inversa.

Diferents plans d'igualtat per a la dona han partit del subjecte home, han entès la igualtat d'oportunitats per a les dones com a equiparació, com a igualtat, com a no-discriminació respecte als homes, i s'han limitat a atorgar a les dones les mateixes oportunitats de les que gaudeixen els homes.

Durant molts anys, l'objectiu ha estat aconseguir aquesta igualtat entre homes i dones. Un camí cap a la igualtat que no s'ha aconseguit, perquè, tot i la igualtat de dret, no hi ha igualtat de fet entre homes i dones. En aquest sentit, calen encara molts esforços per a assolir aquest equilibri, tal com demostren les xifres –fredes i reals– de la situació d'homes i dones en els diversos àmbits socials.

Ara bé, si en un principi –cosa necessària– s'ha lluitat per aquesta igualtat, això, al mateix temps, ha significat un parany, perquè, mentre que, per una banda, no s'assolien tots els drets, a més, per l'altra banda, la igualtat s'ha concretat en l'entrada i participació de les dones en un món masculí i masculinitzat.

Les dones hem accedit a l'àmbit públic –tot i els extrems d'economia submergida, remuneració més baixa, majors taxes d'atur i feminització de la pobresa, i la

presència del sostre de vidre–, però aquest àmbit públic no ha canviat els seus esquemes i estructures construïts per als homes. Alhora, per altra banda, els homes encara no han fet el camí invers cap a l'àmbit privat; els avenços són lents i mínims. En altres paraules, les dones som presents en el món de la producció, masculí, de manera reconeguda i com a projecte de vida –cal no oblidar que, malgrat el que sovint es diu, la història ens demostra que sempre hi hem participat–, sense un canvi equilibrador recíproc en el món de la reproducció.

Aconseguir poder viure aquestes diferències en condicions d'igualtat vol dir educar la societat en tots els sentits, mitjançant unes polítiques transversals que incideixin en tots els camps de les nostres existències. Evidentment que un primer pas són les lleis –les existents i les que s'han de fer partint que no som idèntiques–, però el principal problema rau en el que podem anomenar imaginari col·lectiu, educació i funcionament social: les dones no hem estat situades enlloc, aquest és un primer punt fonamental, cal posar fi a les dones objecte o inexistents, sempre parlades i no parlant.

L'igualitarisme modern construït en un sistema d'igualtat formal ha dut moltes dones a pensar que si ens incorporàvem a l'educació i ens integràvem en el sistema productiu, la plena incorporació a la vida pública arribaria de manera espontània, però aquesta no arribarà sense canvis profunds, sense una alteració de les relacions de poder, sense un discurs centrat en les dones i des de les dones que reconegui la nostra especificitat, la nostra diversitat, i que dones i homes som igualment diferents i necessitem polítiques diferents. Fins que no passi tot això, no arribarà la plena incorporació de les dones a tots els àmbits de la vida pública.

Cal, doncs, impulsar, dissenyar i coordinar polítiques transformadores que situïn la dona entesa com a paràmetre humà, i no com a *l'altra* o com a allò no universal, mesures que reconeguin i facin visibles els sabers i les pràctiques femenines.

A favor de l'empoderament de les dones

Les dones, només pel fet de ser-ho, vivim en un context desfavorable que ens obliga constantment a superar dificultats afegides en tots els àmbits de la nostra vida. Però, malgrat aquesta situació adversa, les dones sempre hem buscat estratègies per a obrir portes tancades, per a fer-nos lloc allà on no en teníem, per a crear marcs de relació adequats a les nostres necessitats... I mentre fèiem tot això, seguíem donant la vida i tenint-ne cura, garantint la continuïtat de l'espècie humana.

El marc social advers per a les dones suposa una situació de desigualtat en relació amb la dels homes, contra la qual es va rebel·lar el moviment feminista, i va aconseguir que fossin subjectes de dret i que els seus drets es vagin equiparant –encara que lentament? als dels homes. Però la desigualtat –tot i les greus conseqüències que té per a les nostres vides? és només la punta de l'iceberg d'una situació més complexa que s'ha anomenat sistema patriarcal, en el qual l'experiència masculina de la vida s'imposa com a model universal i l'experiència femenina desapareix, es torna invisible i es desvalora assimilant-la a l'animalitat.

Les dones no som dèbils, ni inferiors ni incapaces, hem contribuït decisivament a la civilització humana, i, a la vegada, hem aconseguit recuperar la paraula pròpia i donar sentit a la nostra experiència fins al punt de poder començar a modificar les relacions entre homes i dones. Aquest procés apassionant que les dones vivim

a tot el món, al marge de les diferents condicions, es va fent visible en fòrums internacionals, entre ells, la Conferència de Beijing. Moltes dones hi reflexionen, ho analitzen i li donen nom. Les pensadores italianes del grup Diòtima i de la Llibreria de Milà, i també aquí la filòsofa Fina Birulés, parlen de la llibertat femenina, les dones de l'Amèrica Llatina han encunyat el mot *apoderament* per a anomenar aquest camí de les dones cap a la llibertat.

Si pensem en les receptores de la intervenció institucional com a dones capaces, rebels, intel·ligents i fortes que encarem situacions adverses, aquesta intervenció no ha de tenir un caràcter protector i paternal, a l'estil dels cavallers medievals que defensaven les dames amenaçades. Contràriament, l'objectiu d'aquesta intervenció hauria de consistir a oferir a les dones instruments que ens puguin ser útils (si les dames ja se saben protegir, només els calen armes adequades) en tots els àmbits de la nostra vida. Però aquesta intervenció seria francament limitada si, a la vegada, no contribuís tant per la forma com pels continguts a l'apoderament de les dones. Apoderament en el sentit de trencar tots els esquemes que ens dificulten el desenvolupament de les pròpies capacitats. Apoderament en el sentit de recuperar el valor de l'experiència femenina i posar-lo en el món per a construir un nou sistema de valors.

Així doncs, un Pla d'acció per a les dones planteja mesures útils i concretes amb l'objectiu d'afrontar situacions adverses en tots els àmbits de la nostra vida, però especialment aquells que repercuteixen en un major grau d'autonomia. Parteix de les capacitats de les dones, no pas de les nostres mancances i dificultats, precisament perquè les capacitats són els millors instruments per a fer front a l'adversitat. Els referents són allò que fem les dones, no pas el que no podem fer, i això tant en l'activitat com en l'organització del temps i de l'espai. Allò que les dones fem i la manera com ho fem dona perfectament la mesura de les nostres capacitats aplicades a la realitat concreta. Prenent-ho com a referent, les propostes que fem creiem que són útils en allò concret, però també útils per a l'apoderament de les dones i la construcció d'un nou paradigma. Si les mesures que proposem aconseguen facilitar una mica l'activitat de les dones –alliberant l'excés d'energies que ens hi cal dedicar, per poder-les destinar a nosaltres mateixes– ens podrem donar per satisfetes, en tant que elaboradores del Pla d'acció i com a receptores del mateix.

Fer visible l'aportació de les dones

Les dones tenim i hem tingut sempre un paper fonamental en la societat. Sense la pràctica social pròpia, a través de la qual hem desenvolupat uns sabers i valors específics, no seríem aquí.

La capacitat de donar vida, i llarga pràctica de mantenir-la, ha permès que les dones desenvolupin l'ètica de la cura, que comporta una sèrie d'habilitats que faciliten la convivència. Entre altres, saber escoltar per tenir presents els desigs i les necessitats de les altres persones, és a dir, saber viure en relació. A més, l'experiència social de les dones, formada en la llarga història de no ocupar posicions de poder, els ha fet desenvolupar estratègies d'intermediació i han acumulat experiència en la resolució no violenta dels conflictes. L'hàbit comunicatiu i dialogant forma part d'aquest bagatge.

L'androcentrisme ha fet invisible aquestes experiències i aquests sabers, alhora que ha intentat convertir en referent de la humanitat les pràctiques i valors de domini expansiu i agressiu que li són propis. Les conseqüències d'aquesta

universalització porten a un present farcit de guerres i exclusió i un futur incert per a les properes generacions, ja que la relació amb la natura s'entén també en termes de domini.

Per tant, la societat necessita que l'experiència, els sabers i les pràctiques de les dones es converteixin en referents per a tothom. És imprescindible incorporar el pensament feminista que ha mirat el món des de la seva posició no central i de conservadores de la vida. S'ha de partir de l'experiència de la vida per tornar a dir el món, tot pensant l'acció política des de l'objectiu d'assegurar la qualitat de vida de tothom, entesa des d'una perspectiva planetària i sostenible que asseguri la continuïtat de l'espècie.

Situar en el centre la vida humana

Si s'opta per la vida humana com a objectiu central, la societat s'hauria d'organitzar seguint el model femení del treball de cura, que acompanya el cicle vital; s'hauria de començar per organitzar primer la cura de la vida d'una manera sostenible. Aleshores, la producció sociomercantil apareixeria com un simple instrument al servei d'aquesta tasca.

Assumir aquest principi tan elemental implica reconèixer i donar valor a l'activitat central de les dones, tot transcendent la lògica del benefici i el món masculí per donar valor al femení.

Tradicionalment, des de la ideologia patriarcal liberal, s'han definit falses dicotomies: públic/privat, mercat/família, econòmic/no-econòmic, raó/sentiment, objectiu/subjectiu, producció/reproducció, llibertat/naturalesa, etcètera, com a caracterització, respectivament, del que es considera masculí/femení. Així, s'ha anat establint la concepció d'una societat dividida en dues esferes separades amb escassa interrelació entre elles i basades en principis antagònics: per una banda, l'esfera pública (masculina), centrada en l'anomenat àmbit social, polític i econòmic, i regida per criteris d'èxit, poder, drets universals de llibertat i propietat, etc.; i per altra banda, l'esfera privada –o domèstica– (femenina), basada en lligams afectius i sentiments, mancada –segons la versió oficial– de qualsevol noció de participació social, política o productiva.

Aquestes dicotomies no són neutres, sinó jeràrquiques, amb un marcat component ideològic de gènere. En aquesta rígida dualitat, el món masculí és l'únic que gaudeix de poder i de reconeixement social, mentre el món femení queda relegat, en canvi, al territori de l'invisible, ocult i oblidat, i se li nega tota possibilitat de valoració social.

Els plantejaments socials i econòmics solen considerar només una part del món: el món públic, el món capitalista, el món de la producció mercantil. La resta, l'altra part de la societat i de l'economia, tot el que està relacionat amb les economies no mercantilitzades o els treballs no remunerats, desapareix engolit per aquesta parcialitat que pretén ser universal. Però aquesta altra part del món social, que roman invisible, és precisament la relacionada amb la cura de les persones, la reproducció de la població, la reproducció social, i d'aquesta manera queda oculta una gran part de l'activitat que realitzen les dones, l'altra economia sense la qual, a més, ni tan sols podria existir el mercat: com es reproduiria sense aquesta activitat la força de treball?

Aquest treball no reconegut de les dones, que el món masculí utilitza, es considera infinitament disponible, amb la qual cosa, el problema de conciliar temps i treballs recau sobre les dones, que l'han d'assumir gairebé en solitari, fent de variable d'ajust entre les rigideses d'ambdós treballs, marcades, respectivament, per les necessitats humanes (biològiques i relacionals), i les necessitats productives i organitzatives de l'empresa. La tensió que viuen les dones, amb un cost important des del punt de vista de la qualitat de vida –sobretot la seva pròpia– no és sinó un reflex d'una contradicció molt més profunda: la que existeix entre l'objectiu del benefici i l'objectiu de la cura de la vida.

Un pla a favor de les dones s'ha d'enfrontar amb aquesta contradicció i adoptar mesures a favor de la tasca quotidiana d'atenció a les necessitats humanes, biològiques i relacionals, sense la qual no seria possible el funcionament social.

Vers una ciutadania basada en la diversitat

Contra la insistència en un concepte d'universal que es continua presentant com a abstracte i general, centrat en un *ciudadà* mancat de tota especificitat o diferència, el feminisme es proposa desconstruir aquest pretès universalisme i desmascarar la falsa neutralitat i la insuficiència d'un pensament que no accepta reconèixer les diferències (de sexe, ètniques, d'edat, d'opcions de vida). L'objectiu és avançar vers un nou concepte de ciutadania que permeti articular la complexitat de les diferents identitats i integrar les diverses formes de participació, totes elles necessàries per a la creació del teixit social i el desenvolupament d'uns valors democràtics.

En particular, com ja hem assenyalat, volem fer visible i donar valor a la dimensió específica i concreta de la participació ciutadana vinculada al dret de les persones a ser ateses, dret que és inseparable de la responsabilitat de tenir cura de qui ho necessita. Des d'aquesta perspectiva, les dones no estan mancades de ciutadania, ans al contrari, sempre han contribuït a la creació de teixit social i al desenvolupament de formes democràtiques de relació des de la base, a través de la participació en les activitats bàsiques per a la vida de les persones. Mentre que els mascles, posseïdors de la ciutadania clàssica, s'han exclòs voluntàriament d'aquestes tasques vitals, basant de manera molt poc democràtica el seu propi desenvolupament humà i benestar personal en les atencions que reben d'altres persones, a les quals per aquest fet se'ls nega, a més, la ciutadania plena.

La nova situació política pot ser una bona ocasió per a establir un nou pacte social més ampli, que integri la diversitat i permeti desenvolupar formes alternatives d'organització social del temps i del treball que tinguin com a objectiu central la vida humana. Una nova ciutadania basada en la diversitat i en el pluralisme, que no respongui únicament a l'universal masculí, sinó que reconegui i doni valor a l'experiència femenina, sense oblidar que aquesta tampoc és única, ja que les dones també som diferents entre nosaltres, tant pel que fa a la posició social i experiència viscuda, com des del punt de vista de les nostres aspiracions i projectes de vida. Una nova concepció de la ciutadania que transcendeixi l'objectiu de la igualtat per reconèixer la llibertat individual i desenvolupar xarxes de relació basades en la diversitat d'aportacions que permetin l'exercici d'una democràcia vertadera.

Eixos: objectius i mesures

EIX 1

Aconseguir una veritable transversalitat en el disseny i desenvolupament de les polítiques de Govern, fent de la Generalitat una institució exemplificadora

Introducció

El V Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya neix amb el ferm propòsit d'aconseguir que la transversalitat de les polítiques de dones i per a les dones esdevingui la seva primera línia estratègica. Des del Govern de la Generalitat som conscients que, sense aquesta fórmula metodològica serà impossible aconseguir aquests canvis estructurals tan necessaris que pretenem dur a terme per fer de la igualtat d'oportunitats una realitat dins la nostra societat.

Amb l'aplicació d'una veritable transversalitat volem incorporar la perspectiva de les dones dins l'Administració de la Generalitat, dotant-la de veritables mecanismes estables, capaços de garantir la inclusió dels sabers femenins en tots els projectes i accions de Govern.

El principi de transversalitat cal entendre'l en dos sentits: d'una banda, com al compromís que s'incorpori la perspectiva i el fer de les dones a totes les polítiques i actuacions de la Generalitat que es duguin a terme; de l'altra, com a garantia que es promoguin mesures específiques adreçades a les dones per a tirar endavant accions positives dirigides a la igualtat d'oportunitats des de totes les àrees de l'Administració de la Generalitat. I això vol dir des de tots els departaments i organismes de l'Administració, no només des de l'ICD.

Però per a dur a terme l'efectiva aplicació d'aquest nou Pla cal, a més, establir la coordinació necessària amb els organismes locals, els més propers a la ciutadania, els que coneixen millor la realitat de les dones i els que poden respondre millor a les necessitats de les dones de cada territori en concret. La comunicació i la col·laboració amb l'àmbit local ens ha de permetre optimitzar i racionalitzar recursos i consolidar una veritable xarxa institucional capaç d'aplicar amb més eficàcia i encert les polítiques de dones i per a les dones.

En aquest sentit, resulta fonamental l'enfortiment de les oficines territorials de l'ICD, per a dotar-les de capacitat i lideratge polític i tècnic, i així ser capaces de col·laborar en la materialització del nou Pla d'actuació del Govern. Des de les oficines de l'ICD es treballarà per a l'adequació d'aquest V Pla a les característiques concretes de cada territori, a fi de corregir desequilibris i d'impulsar les mesures més adients a les necessitats dels diversos entorns que configuren la població i el territori de Catalunya.

En aquest primer eix s'inclou un altre objectiu que considerem fonamental: que l'Administració de la Generalitat esdevingui una institució exemplificadora pel que fa a les polítiques de dones i per a les dones. Això vol dir que, a partir d'una

actuació coordinada entre l'ICD i tots els departaments, l'Administració de la Generalitat haurà d'utilitzar en totes les seves comunicacions un llenguatge no androcèntric ni sexista i que caldrà que es faci ressò de l'aplicació de totes les mesures que es dissenyin des del nou Pla d'actuació.

Per a dur endavant tota aquesta tasca es fa necessari promoure processos de formació continuada entre el personal de les administracions i altres institucions públiques de Catalunya, i per això establim convenis amb centres formatius (Escola d'Administració Pública de la Generalitat, centres de formació especialitzada, Consorci d'Universitats...) i posarem a disposició de tot el personal material informatiu i formatiu en matèria d'igualtat d'oportunitats.

Des de l'Administració hem de contribuir a la creació d'una noció de ciutadania que ens permeti fer compatible la igualtat amb i des de la diversitat. Es tracta de definir el marc de condicions que permeti el ple desenvolupament de totes les dones de Catalunya, de manera que cadascuna tingui l'oportunitat de desenvolupar tot el seu potencial i el seu projecte personal de vida, inclosa la possibilitat de participar en l'organització i transformació de la vida col·lectiva, i que tota dona rebi alhora el degut reconeixement per les seves aportacions a la creació de teixit social i a les activitats bàsiques per a la vida de les persones. Tot això des d'una perspectiva de millora de la qualitat de vida, que té com a eix i objectiu central assegurar l'atenció de les necessitats, tant materials com relacionals, de totes les persones, en condicions d'equitat, tant pel que fa a tenir cobertes les pròpies necessitats, com des del punt de vista de la contribució a l'atenció de les necessitats d'altres persones.

No podem obviar, però, que tota aquesta tasca ha de quedar emmarcada en un context normatiu i legislatiu i que el dret construeix, massa sovint, la dona de forma excloent, com a subjecte subordinat. En un model lliberal, la persona subjecte de drets és concebuda com un individu deshumanitzat, no una persona construïda socialment i normalment. El dret fa una construcció identitària que caldrà desconstruir per a establir noves relacions socials més igualitàries. El dret estableix cercles d'exclusió, s'oblida de la universalitat dels drets, ignora les experiències de les dones i contribueix a la creació de les diferències de gènere.

El Govern de la Generalitat de Catalunya va ser el primer dels governs de les comunitats autònomes de l'Estat que reconegué la importància de l'aplicació transversal de la perspectiva de gènere, a través de la Llei 4/2001, encara vigent, que implica l'obligatorietat d'elaborar un informe d'impacte de gènere de totes les disposicions normatives de caràcter general (decrets, ordres i avantprojectes de llei) que elabora el Govern. Per acord de Govern de 15 de maig de 2001, l'elaboració d'aquest informe va ser atribuïda a l'Institut Català de la Dona.

Aquesta Llei suposa un important instrument tècnic, promogut des de la Conferència de Beijing de 1995 i impulsat per la Comissió Europea, amb l'objectiu d'avançar cap a la igualtat real a partir de l'anàlisi d'acord amb tota una sèrie d'indicadors, generals i sectorials, contrastats científicament per diferents instruments internacionals i europeus per detectar si les normes que es volen aprovar afecten les dones d'una manera diferent dels homes, amb l'objectiu d'introduir les modificacions necessàries per a neutralitzar, si és el cas, els efectes discriminatoris i fomentar la igualtat d'oportunitats.

Ara volem anar més enllà i fer que els destinataris dels informes, el Govern, el Parlament i els departaments, tinguin veritablement en compte els resultats de l'avaluació. Amb aquest objectiu, ens proposem modificar la Llei 4/2001, perquè tots els departaments de la Generalitat s'impliquin en l'elaboració i aplicació dels informes interdepartamentals d'impacte de gènere.

Objectius i mesures

Eix:1. Aconseguir una veritable transversalitat en el disseny i desenvolupament de les polítiques de govern fent de la Generalitat una institució exemplificadora

Objectiu: 1.1. Establir les polítiques de dones com un eix transversal en l'acció de Govern de la Generalitat.

Mesura: 1.1.1. Garantir la coherència dels plans i programes del Govern de la Generalitat de Catalunya amb aquest Vè Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya.

Coordinació: Economia i Finances

Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Benestar i Família

Comerç, Turisme i Consum

Cultura

Economia i Finances

Educació

Governació i Administracions Públiques

Interior

Justícia

Medi Ambient i Habitatge

Política Territorial i Obres Públiques

Presidència

Relacions Institucionals i Participació

Salut

Secretaria de Política Lingüística

Secretaria General de Joventut

Secretaria General de l'Esport

Treball i Indústria

Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.1.2. Establir els principis rectors per a l'acompliment competencial del Govern de la Generalitat de Catalunya en l'execució d'aquest Vè Pla amb concordança amb la incorporació de les polítiques de dones a les polítiques generals i sectorials.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 1.1.3. Elaborar i establir indicadors qualitatius i quantitius que permetin un millor coneixement de la realitat de les dones a Catalunya i que serveixin per a la planificació, execució i avaluació del Vè Pla d'acció 2005-2007.

Coordinació: Economia i Finances

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.1.4. Elaborar i establir indicadors qualitius i quantitius que permetin avaluar l'impacte de gènere en les polítiques públiques.

Coordinació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.1.5. Incloure la perspectiva de gènere en l'elaboració dels estudis i enquestes promogudes i elaborades per la Generalitat de Catalunya.

Coordinació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.1.6. Modificar la legislació vigent per regular l'impacte de gènere en l'elaboració de les disposicions de caràcter general de la Generalitat de Catalunya.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

- Mesura: 1.1.7. Regular l'òrgan competent per a l'emissió i aprovació de l'informe d'impacte de gènere, així com el seu contingut.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Governació i Administracions Públiques
- Mesura: 1.1.8. Adaptar la normativa pressupostària de la Generalitat de Catalunya per dur a terme els pressupostos amb perspectiva de gènere, planificar els mecanismes necessaris per a la seva implementació i promoure la formació específica en pressupostos de gènere.
Coordinació: Economia i Finances
Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.1.9. Garantir la continuïtat i coherència de les actuacions d'aquest Vè Pla així com la seva adequació a una realitat canviant.
Coordinació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones
Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Objectiu: 1.2. Formar el personal de les administracions públiques en polítiques de dones.

- Mesura: 1.2.1. Elaborar un pla de formació en polítiques de dones, amb diferents nivells d'especialització d'acord amb les necessitats dels diversos llocs de treball de les administracions públiques.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
Participació: Secretaria de Política Lingüística
- Mesura: 1.2.2. Incorporar als cursos organitzats per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, un mòdul específic d'Introducció a la perspectiva de gènere.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.2.3. Elaborar i difondre un manual per a l'ús no sexista del llenguatge a les administracions públiques.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
Secretaria de Política Lingüística

Mesura: 1.2.4. Intercanviar informació sobre bones pràctiques dins de l'Administració pel que fa a la incorporació transversal de la perspectiva de gènere.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.2.5. Introduir la perspectiva de gènere en els temaris d'oposicions al funcionari de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.3. Adaptar les estructures, la normativa i l'actuació administrativa de la Generalitat de Catalunya a la perspectiva de gènere.

Mesura: 1.3.1. Vetllar pel compliment de la normativa internacional, europea i comunitària en matèria de drets de les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.3.2. Incorporar la perspectiva de gènere als consells, comissions i òrgans col·legiats de caràcter interdepartamental o interadministratiu.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 1.3.3. Modificar la normativa per tal d'incorporar una participació d'un mínim del 50% de dones dins de tots els òrgans administratius (consells, comissions, òrgans col·legiats...).

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.3.4. Impulsar que la normativa catalana sobre eleccions garanteixi un mínim del 50% de dones, repartides de manera equitativa a les llistes electorals.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones
Relacions Institucionals i Participació

- Mesura: 1.3.5. Impulsar la feminització dels òrgans i institucions de representació política de Catalunya.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Relacions Institucionals i Participació
- Mesura: 1.3.6. Introduir en els registres de l'Administració de la Generalitat l'obligatorietat de recollir totes les dades desagregades per sexes.
Coordinació: Economia i Finances
Presidència
Participació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.3.7. Modificar l'estructura de l'Institut Català de les Dones per tal de dur a terme la implementació d'aquest Vè Pla i reforçar i ampliar les oficines d'informació de l'Institut Català de les Dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Economia i Finances
Governació i Administracions Públiques
Presidència
- Mesura: 1.3.8. Modificar la denominació de l'Institut Català de les Dones per tal que s'anomeni Institut Català de les Dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Governació i Administracions Públiques
Presidència
- Mesura: 1.3.9. Potenciar la creació d'equips de persones amb formació de gènere a tots els departaments de la Generalitat.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 1.3.10. Introduir en les convocatòries de subvencions, ajudes, beques, etcètera, criteris orientats a l'equilibri numèric entre ambdós sexes.
Coordinació: Economia i Finances
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.3.11. Establir les mesures adients per tal que les empreses i institucions que signin convenis i/o contractes amb l'Administració de la Generalitat incorporin la perspectiva de gènere.
Coordinació: Economia i Finances
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.3.12. Introduir, pel que fa al llenguatge, la feminització de totes les categories professionals de l'Administració.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Secretaria de Política Lingüística

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Institut Català de les Dones
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.3.13. Realitzar activitats d'informació i difusió en matèria de polítiques de dones i d'impacte de gènere en els mitjans de comunicació de la Generalitat.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.3.14. Impulsar mecanismes per garantir la diferència de les dones davant el dret.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia

Mesura: 1.3.15. Impulsar l'eradicació de l'assetjament sexual i psicològic en els centres de treball de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.3.16. Revisar sistemàticament i incloure el principi de la perspectiva de gènere a la documentació administrativa.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu:1.4. Fomentar la igualtat d'oportunitats entre el personal de l'Administració de la Generalitat.

Mesura: 1.4.1. Establir les pautes i els criteris que cal seguir per tal d'incorporar la perspectiva de gènere en els processos de selecció i promoció de personal.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.2. Impulsar la presència de les dones en els tribunals de les convocatòries de selecció i promoció de personal.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.3. Introduir mesures d'acció positiva dirigides a garantir l'accés de les dones als càrrecs de comandament.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.4. Fomentar la presència de dones en els cossos i categories professionals on estan infrarepresentades.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu:1.5. Promocionar les polítiques de dones en les administracions locals.

Mesura: 1.5.1. Adaptar la normativa per tal que les administracions locals despleguin polítiques de dones.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.2. Promoure l'elaboració i posada en marxa de plans i programes de dones en l'àmbit local i supramunicipal.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.5.3. Crear una base de dades de plans i programes de dones municipals i supramunicipals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.5.4. Impulsar espais de coordinació municipals i supramunicipals de dones per intercanviar experiències.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.5. Promoure la realització d'estudis de diagnosi d'àmbit local sobre la situació de les dones en els diferents camps de l'activitat humana, social, política, cultural, medioambiental i econòmica i els diferents sectors sociodemogràfics, laborals i culturals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum

Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.5.6. Impulsar l'aplicació d'un sistema d'indicadors quantitius i qualitius de gènere en la planificació, execució i avaluació dels plans de dones, així com la incorporació sistemàtica de la variable sexe a tots els estudis, enquestes, registres o estadístiques, d'àmbit local.

Coordinació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.5.7. Impulsar la creació d'espais de trobada per a dones en els municipis.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.5.8. Oferir formació a les persones responsables polítiques i tècniques dels municipis i comarques en matèria de polítiques de dones (tècniques i eines de planificació, seguiment i avaluació de programes de dones, perspectiva de gènere).

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.9. Elaborar i aplicar procediments i/o protocols per a una adequada assistència de les dones dins de l'àmbit local.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.10. Impulsar i donar suport a la prestació de serveis d'informació jurídica i social a les dones dins les administracions municipals i supramunicipals des dels serveis especialitzats per garantir l'accessibilitat de les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.11. Impulsar la creació d'un sistema de coordinació del finançament de polítiques de dones en els ens locals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Benestar i Família

Comerç, Turisme i Consum

Cultura

Economia i Finances

Educació

Governació i Administracions Públiques

Interior

Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 1.5.12. Impulsar la creació de regidories o conselleries de dones o d'igualtat d'oportunitats en els ajuntaments o organismes supramunicipals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

EIX 2

Construcció d'una cultura per a un nou contracte social

Introducció

En la seva nova etapa, l'ICD vol constituir-se com el motor de tot un conjunt de transformacions culturals encaminades a incorporar el reconeixement de les experiències de les dones a tots els àmbits socials, i, a la vegada, liderar la construcció de noves referències de relació entre homes i dones basades en el respecte i l'acolliment de la diferència sexual.

En un ordre social en ple canvi, però ancorat en estructures passades i difícil de superar amb actituds conservadores, hem de tenir en compte que la realitat va més ràpida que no pas les estructures. Així, mentre que la realitat canvia, l'imaginari cultural es resisteix a canviar. Per tant, en aquest sentit, cal reivindicar les tradicions i formes de vida de les dones en totes les varietats i riquesa, revisar les tradicions que perpetuen sense cap raó la misogínia o la violència contra les dones, i, sobretot, incidir en les noves formes de vida des de les lleis, el diàleg social i la integració de les dones i les seves cultures amb plena autoritat en tots els àmbits de decisió, creació i participació.

Aquestes transformacions, que s'emmarcaran en una aposta per la cultura de la resolució pacífica dels conflictes, el diàleg i la vivència positiva de la complexitat, tindran un doble desplegament. Per una banda, tots els programes i mesures de caràcter extern, adreçades a la societat en general, que impulsarem des del mateix Institut, i també mitjançant el treball conjunt amb els diferents departaments de la Generalitat, i per una altra, el treball de formació i sensibilització que proposarem dins dels diferents col·lectius de professionals implicats, tant fora com dins de la pròpia Administració, per introduir aquesta nova cultura.

Els objectius i les mesures que inclou aquest eix tenen un caire eminentment interdisciplinari i impliquen especialment tots els agents educatius, culturals i transmissors de valors que tenen un gran protagonisme i una ineludible responsabilitat en la configuració dels imaginaris col·lectius.

El gènere és una construcció cultural i, per tant, des de la mateixa cultura, es poden revisar, transformar i corregir models i funcions de gènere que ja no tenen cap raó de ser, i posar fi alhora a la reducció de les dones a uns estereotips concrets, que no tenen en compte la nostra diversitat i ens limiten.

Una de les prioritats serà, per tant, la posada en marxa de diferents programes que abordin la visibilitat de la cultura femenina i la incorporació de la mirada de les dones en la difusió cultural. Això haurà de tenir una traducció en els programes del Departament de Cultura, tant pel que fa al rescat de l'obra de moltes autores,

artistes i creadores del nostre país, que continuen inconegudes, com per la promoció i difusió de l'obra de les noves generacions de creadores que sovint plantegen alternatives expressives, amb gran potencial transformador, de les que no hauríem de prescindir, sinó que hauríem d'aprofitar socialment com a riquesa ideològica a compartir.

Introduir una perspectiva de gènere en la cultura, no tan sols vol dir fer visibles les dones, sinó que la visió de la cultura incorpori els nostres valors i capacitats, i també les nostres diversitats. Reconèixer el paper de les dones com a emissores de cultura va molt més enllà del restabliment de cànons i textos, sinó que requereix també la incorporació de la nostra visió a la història cultural.

Cal canviar la visió de les dones artistes o intel·lectuals que ens ha presentat la història, com a excèntriques i anòmales, i veure-les com a actives, precursoras, vitals i innovadores. És necessari posar de manifest com sempre hem estat escrites, vistes, pintades... des d'una òptica que no ens descrivia ni ens definia, sinó que marcava models patriarcals amb rols i funcions específiques.

S'ha de promoure i donar suport actiu al procés de legitimació de la cultura –o cultures– de les dones i de recuperació de les nostres genealogies, tot revaloritzant-ne i fent-ne visibles totes les diverses formes d'expressió, no només de manera individualitzada sinó situant-les en un context que permeti establir un diàleg entre elles i amb elles, com un mitjà per a projectar noves mirades sobre el món i sobre nosaltres mateixes, i obrir així noves vies de transformació personal i col·lectiva.

Això inclou la legitimació dels estudis de gènere en totes les disciplines i el foment de la investigació de gènere en tots els àmbits i disciplines (treball, salut, urbanisme, comunicació, etc.), la incorporació a l'ensenyament de la creació femenina en els diversos àmbits com una part irrenunciable del patrimoni cultural, i de manera més general, la feminització de l'imaginari cultural, la relectura dels conceptes i coneixements acumulats, tot denunciant qualsevol biaix androcèntric, junt amb l'aportació de noves visions des d'altres perspectives.

Si pensem en polítiques culturals no podem deixar de banda la importància de tenir en compte la diversitat de les dones a l'hora de conceptualitzar-les com a públic. Aquesta és una altra de les prioritats fixades per aquest Pla atès que, en molts casos, en el moment de dissenyar propostes culturals no s'han tingut en compte ni les particularitats d'alguns col·lectius femenins –com ara les dones grans, les mestresses de casa o les d'altres cultures– i en d'altres, se'ls han adreçat succedanis culturals que no fan més que fixar alguns d'aquests col·lectius en els seus espais d'immobilitat cultural forçada.

La nostra actuació interdepartamental tindrà, doncs, també, aquesta línia de treball per a potenciar, conjuntament amb la Secretaria per a la Immigració, la de Política Lingüística, el Departament de Benestar i Família, el de Cultura i el d'Educació, les activitats formatives –mitjançant la programació de formació permanent– o culturals, que no només enriqueixin aquests col·lectius femenins, sinó que també permetin establir circuits d'interacció on coexisteixi la diversitat i s'estableixin ponts de diàleg amb altres conjunts socials. En aquest treball, dirigit a públics poc atesos, hem de remarcar també la nostra intenció de promoure i donar suport a les propostes relacionades amb les transformacions urbanes, on les dones històricament hem tingut un paper fonamental com a agents culturals, i d'atendre

especialment les dones dels entorns rurals, on les polítiques culturals, més difícils d'implantar, haurien de tenir-les presents com a col·lectius específics.

Un dels mecanismes més subliminars de discriminació contra les dones és el llenguatge. Els mecanismes sexistes de la gramàtica i el llenguatge discriminen les dones. L'estudi dels processos masculins s'aplica a les dones sense modificar mentres se silencien, es tergiversen i s'ignoren els processos femenins. Eliminar les dones del llenguatge significa eliminar-les del pensament. A més, el llenguatge, que atorga a l'home significat universal i priva a la dona del mateix significat, també atorga poder de definir reputacions i, en aquest sentit, actua com un mecanisme de control sobre nenes i dones. L'ús esbiaixat del llenguatge, que tendeix a fer visibles les dones, s'accentua en relació amb les dones en situació especialment desfavorable, amb una utilització agressiva que transforma en insult la mateixa denominació de llurs opcions laborals i sexuals.

Cal propiciar, per tant, el canvi en el llenguatge com a instrument de canvi social: fer visibles les dones i exercitar el poder de nomenar i definir pot contribuir a conformar un nou sistema de valors incloent. En aquesta línia s'ha de promoure l'ús d'un llenguatge no sexista ni androcèntric des de perspectives no hegemòniques.

Cal fer un esforç per a modificar l'ús del llenguatge en tots els àmbits de la societat, començant per la pròpia administració, però arribant també a l'educació, als mitjans de comunicació i als diferents col·lectius professionals. La igualtat d'oportunitats passa, també, sens dubte, per la transformació del llenguatge i aquest és un procés en el que cal insistir des de totes les seves vessants.

En el camp de l'educació cal entendre el coneixement com a un procés d'aproximació a fragments de la realitat amb unes eines determinades i per a respondre a unes preguntes que tenen relació amb la pròpia experiència, de manera que diferents experiències donen lloc a diferents formes de coneixement.

L'educació, com a part de la reproducció generacional, és una activitat en la qual es dona una complementarietat de coneixements, experiències i sabers molt diversos que poden afavorir o desafavorir el desenvolupament de les persones com a individus; és, per tant, imprescindible connectar d'una manera directa l'escola i la família perquè per tal que el procés de socialització sigui concordant.

En general, es fa necessari potenciar el reconeixement de la creativitat vinculada a l'experiència de vida i revisar des de la perspectiva de l'educació per a la vida la unidireccionalitat de capacitats i habilitats que desenvolupa la cultura escolar i potenciar la creativitat per a repensar el propi projecte de vida i assumir-lo en relació amb les persones que ens envolten, com a un element fonamental de la formació per a ser una persona autònoma i alhora preparada per a tenir cura d'altres persones, sense oblidar que totes i tots també depenem de la relació amb les i els altres.

Considerem, doncs, prioritàries les actuacions en matèria de coeducació. La coeducació és el principi bàsic que ha d'assegurar la participació i el desenvolupament de totes les persones sense distincions, i ha de ser considerada com a eina imprescindible per a desenvolupar la cultura de la diversitat, la igualtat i la no-violència. Alhora, la coeducació ens permetrà desvetllar i corregir els estereotips i la jerarquització de gènere que encara persisteixen a l'escola mixta, fruit d'uns plantejaments educatius que tendeixen a reproduir i reforçar la cultura androcèntrica.

Així mateix, s'ha de fomentar la investigació des del paradigma del gènere com a bases per a un correcte plantejament teòric i pràctic de les diferents ciències, de forma que l'aportació intel·lectual de les dones sigui una eina que permeti superar la parcialitat del coneixement i serveixi per recuperar la seva contribució al desenvolupament social i científic i per a reinterpretar la realitat.

Per altra banda, avançar cap a aquesta nova cultura que proposem implicarà posar en consideració tota una sèrie de rutines comunicatives que contenen el component violent, com a recurs narratiu tradicionalment associat a l'acció i a l'entreteniment, que utilitzen la imatge de les dones com a objecte i que, per altra banda, no tenen encara prou en compte la nostra autoritat en tots els àmbits del saber o de l'acció i, per tant, continuen impeding la nostra total visibilitat. Aquests mitjans hauran de ser, però, els nostres aliats de cara a difondre, amplificar i convertir en quotidianes, i no només en impactes puntuals, les pràctiques positives i els models transformadors que insistirem que tinguin incidència en el conjunt de la població.

Des de l'ICD impulsarem la recerca d'eines conceptuais i procediments específics perquè, mitjançant el treball conjunt amb el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i les xarxes de televisions i ràdios locals, l'espai públic de comunicació sigui també exemplar, pel que fa a aquesta cultura de superació que reflectirà el nou pacte social.

I en la construcció d'una nova cultura no podem oblidar el paper que juguen en aquest terreny els coneixements i la noves tecnologies. Les dones no poden restar fora de l'evolució constant que la nostra societat està experimentant en aquest terreny, una evolució que condiona i té repercussions en tots els àmbits de la vida de les persones, des del domèstic fins al laboral o l'oci. Cal fer un esforç perquè les dones participin en el desenvolupament de les noves eines de coneixement, que el saber i l'experiència de les dones sigui present en tot el que suposi innovació i nous coneixements que ens afecten i beneficien a totes i a tots. Només així els avenços científics i tecnològics assoliran la seva funció bàsica: millorar la qualitat de vida de les persones.

Altrament, aquest nou contracte que proposem ha d'esdevenir universal, travessar fronteres, perquè suposa aconseguir un nou model de societat organitzat en funció de les necessitats de les persones i per això cal treballar en aquest camí també des de la cooperació al desenvolupament de països i societats on les dones es troben amb importants dificultats per desenvolupar el seu projecte de vida personal i laboral. Creiem, doncs, necessari col·laborar amb la Secretaria de Cooperació Exterior, per a endegar projectes de cooperació internacional que fomentin la millora de les condicions de vida de les dones i reconeguin el seu paper com a agents de pau. Aquests projectes es canalitzarien per mitjà d'organitzacions no governamentals (ONG) de dones, o mitjançant organitzacions de cooperació internacional amb programes específics de dones amb seu a Catalunya, reconegudes per la seva tasca a favor dels drets de les dones i del seu paper actiu com a transmissores de les aportacions femenines i de la mediació de les dones en la resolució de conflictes internacionals.

Finalment, hem volgut incloure una sèrie de mesures relatives a la necessitat que les diverses confessions religioses reconeguin la igualtat de drets i la no-discriminació entre dones i homes, donada la presència social que sens dubte té la religió en la configuració de la nostra societat.

Objectius i mesures

Eix: 2. Construcció d'una cultura per a un nou contracte social

Objectiu: 2.1. Crear els mecanismes per fer emergir la cultura de les dones.

- Mesura: 2.1.1. Sensibilitzar sobre la necessitat de modificar els estereotips i valors de caràcter discriminatori i sexista.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència
- Mesura: 2.1.2. Sensibilitzar i formar els agents socialitzadors del coneixement i la cultura per tal que incorporin els sabers de les dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Cultura
Presidència
Secretaria de Política Lingüística
- Mesura: 2.1.3. Vetllar per tal que les produccions culturals del Govern de Catalunya i de la resta de les administracions catalanes incorporin una visió no sexista i no androcèntrica.
Coordinació: Cultura
Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
Relacions Institucionals i Participació
Participació: Presidència
- Mesura: 2.1.4. Planificar l'oferta cultural pública tenint en compte les necessitats i inquietuds de les dones.
Coordinació: Cultura
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.1.5. Donar suport i divulgar les produccions culturals que suposin un qüestionament del model sexista dominant.
Coordinació: Cultura
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.1.6. Fer visibles les aportacions culturals de l'expressió de la diferència d'opció sexual de les dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Cultura
- Mesura: 2.1.7. Impulsar i visibilitzar la diversitat cultural dels diferents col·lectius ètnics de les dones migrades.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Participació: Cultura
- Mesura: 2.1.8. Potenciar els centres de creació cultural de dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Cultura
Secretaria General de Joventut

Objectiu: 2.2. Potenciar la creació i la difusió de les diverses activitats i sabers femenins.

- Mesura: 2.2.1. Promoure la creació i difusió de les obres culturals d'autoria femenina.

- Coordinació:** Cultura
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.2. Fer visibles les diverses aportacions de les dones a la construcció d'un nou model de contracte social.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.3. Recuperar i fer visible l'aportació de les dones al patrimoni i a la cultura de Catalunya.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.4. Recuperar la memòria històrica de les dones a partir de les seves protagonistes.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Cultura
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 2.2.5. Impulsar la participació de les dones com a gestores dels espais culturals de la xarxa d'equipaments públics.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.6. Donar suport a les tasques de dinamitzadores culturals i socials que es fan des de les associacions de dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.7. Impulsar la presència de les dones en el Consell de les Arts i la Cultura.
Coordinació: Cultura
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.8. Potenciar el coneixement, l'intercanvi i la creació de xarxes entre les creadores dels Països Catalans.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.9. Instar l'Institut Ramon Llull per tal que incorpori la perspectiva de gènere dins de la promoció de la cultura catalana.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.10. Potenciar la presència de les creadores catalanes en totes les exhibicions internacionals organitzades per la Generalitat de Catalunya.
Coordinació: Cultura
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.11. Promoure que els arxius històrics municipals i comarcals incorporin la perspectiva de gènere i ampliin els seus fons documentals amb material que pugui ser d'utilitat per als estudis de les dones i sobre les dones.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.12. Ampliar els fons bibliogràfics i audiovisuals de les biblioteques públiques en tot allò que fa referència a les dones.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.2.13. Visibilitzar i empoderar els grups de recerca de dones de les universitats i facilitar el seu treball en xarxa.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

- Mesura: 2.2.14. Impulsar la creació d'un Institut d'Estudis de Dones dins del sistema universitari català.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 2.2.15. Fer visibles les aportacions de les dones als àmbits científics i tècnics.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 2.2.16. Incorporar la perspectiva de gènere en el Pla de recerca i innovació de la Generalitat de Catalunya.
Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 2.3. Adequar les activitats culturals a les demandes diverses de les dones i assegurar l'atenció a totes les seves situacions socioculturals.

- Mesura: 2.3.1. Garantir que les dones de Catalunya tinguin accés als coneixements que suposin una millora de les seves condicions de vida (sanitària, social, cultural, econòmica i científica).
Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència
Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 2.3.2. Garantir l'accés a la informació cultural de totes les entitats de dones.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.3.3. Promoure la igualtat de gènere en la programació de les activitats de lleure.
Coordinació: Secretaria General de Joventut
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.3.4. Oferir formació a les persones professionals de l'educació en el lleure per al disseny i execució de les activitats des de la perspectiva de gènere.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut
Participació: Benestar i Família
Educació

Mesura: 2.3.5. Impulsar la participació de dones a tots els jurats que s'habilitin per a la concessió de premis promoguts o subvencionats per l'Administració pública catalana, així com en òrgans afins habilitats per a l'adquisició de fons culturals i/o artístics.

Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
Presidència

Participació: Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 2.3.6. Facilitar l'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.3.7. Revisar els continguts dels museus de Catalunya per incorporar una visió no androcèntrica.

Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones

Objectiu:2.4. Eradicar el llenguatge sexista i androcèntric

Mesura: 2.4.1. Impulsar l'ús del llenguatge no sexista ni androcèntric en el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans.

Coordinació: Secretaria de Política Lingüística
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.4.2. Impulsar la modificació i adaptació dels recursos lingüístics de suport al programari informàtic per tal que utilitzin un ús del llenguatge no sexista ni androcèntric.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria de Política Lingüística
Participació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.4.3. Sensibilitzar els col·lectius professionals perquè utilitzin un llenguatge no sexista ni androcèntric.

Coordinació: Secretaria de Política Lingüística
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.4.4. Estendre la utilització d'un llenguatge no sexista ni androcèntric, en el marc de les relacions laborals, per part dels sindicats i l'empresariat.

Coordinació: Secretaria de Política Lingüística
Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.4.5. Elaborar recomanacions institucionals per a la unificació de criteris jurídicolegals i econòmicoadministratius en matèria de llenguatge no sexista ni **x**

Coordinació: Justícia
Secretaria de Política Lingüística
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.4.6. Promoure la modificació dels noms dels col·legis professionals per tal que contemplin l'ús no androcèntric del llenguatge en la seva denominació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
Secretaria de Política Lingüística

Objectiu:2.5. Impulsar la coeducació dins de tot el sistema educatiu

Mesura: 2.5.1. Creació d'un nou programa d'innovació educativa de coeducació.

- Coordinació:** Educació
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.5.2. Promoure la investigació i l'estudi de la coeducació en l'àmbit educatiu.
Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut
- Mesura: 2.5.3. Incorporar la coeducació als currículums de tots els nivells educatius, des de les escoles bressol fins als estudis de grau superior.
Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.5.4. Oferir formació en perspectiva de gènere i coeducació al personal que intervé en l'àmbit educatiu, per tal d'eliminar el sexisme i l'androcentrisme en les relacions i pràctiques educatives.
Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Benestar i Família
Secretaria General de Joventut
- Mesura: 2.5.5. Incorporar la coeducació de forma transversal en els materials de suport del sistema educatiu.
Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.5.6. Potenciar fòrums d'intercanvi i d'experiències de coeducació a les escoles de
Coordinació: Secretaria General de Joventut
Participació: Institut Català de les Dones
- Objectiu: 2.6. Sensibilitzar la comunitat educativa en la perspectiva de gènere.**
- Mesura: 2.6.1. Promoure la participació de les dones en tots els òrgans directius o de responsabilitat dels centres educatius de totes les etapes educatives.
Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.6.2. Promoure la formació en igualtat d'oportunitats entre dones i homes dirigides a les famílies des de les AMPA per tal d'assessorar les mares i pares.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Educació
- Mesura: 2.6.3. Eradicar l'ús del llenguatge sexista i androcèntric en el material educatiu i els centres educatius.
Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
- Mesura: 2.6.4. Sensibilitzar i informar sobre la importància del joc i les joguines en la transmissió dels estereotips sexistes.
Coordinació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
Presidència
- Mesura: 2.6.5. Introduir la perspectiva de gènere en el contingut dels cursos de formació de persones adultes i elaborar i difondre nous materials.

Coordinació: Educació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.6.6. Instar el Govern de l'Estat perquè la denominació de les titulacions acadèmiques no sigui discriminatòria.

Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.6.7. Introduir la perspectiva de gènere en els plans estratègics de recerca.

Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.6.8. Promoure la igualtat d'oportunitats i la participació equilibrada de les dones en els diferents òrgans i nivells de presa de decisions a les universitats catalanes i centres d'estudis superiors.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.6.9. Promoure la investigació de les dones i sobre les dones.

Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.6.10. Vetllar per fer efectiu el compliment del deure d'escolarització obligatòria.

Coordinació: Educació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.6.11. Donar accés a les escoles bressol i als centres d'ensenyament públic a les filles i fills de dones amb risc d'exclusió social.

Coordinació: Educació

Participació: Institut Català de les Dones

Justícia

Mesura: 2.6.12. Incorporar la perspectiva de gènere de forma transversal en l'orientació

Coordinació: Educació

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 2.7. Garantir l'existència d'una oferta formativa i educativa adequada a les necessitats de les dones.

Mesura: 2.7.1. Adequar la formació professional a les necessitats de les dones

Coordinació: Educació

Institut Català de les Dones

Mesura: 2.7.2. Incloure a l'oferta formativa universitària (diplomatures, llicenciatures, cursos de postgrau, màsters, doctorats, cursos d'estiu) mòduls o cursos específics de formació en igualtat d'oportunitats.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.7.3. Planificar i adequar l'oferta de formació de persones adultes tenint en compte els col·lectius de dones, les seves necessitats, els seus interessos, així com la seva disponibilitat horària.

Coordinació: Educació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.7.4. Fomentar la presència de les dones en els estudis on està infrarepresentada.

Coordinació: Educació

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 2.8. Fomentar en els mitjans de comunicació social una imatge de les dones no discriminada.

Mesura: 2.8.1. Potenciar la superació del sexisme en els mitjans de comunicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència

Mesura: 2.8.2. Impulsar que s'emprenguin mesures de denúncia i accions legals contra els missatges mediàtics de caràcter sexista, discriminatori i que atemptin contra la dignitat de la persona, o facin apologia de les violències.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.8.3. Incorporar la perspectiva de gènere en els continguts curriculars i formatius de tots els estudis relacionats amb la comunicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.8.4. Promoure línies d'investigació o treballs pràctics que proposin trobar solucions creatives per superar els estereotips sexistes i representar la diversitat i la riquesa de les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.8.5. Incentivar la investigació en el terreny dels formats comunicatius adreçats a la infància amb l'objectiu que s'adeqüin als principis de la coeducació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Benestar i Família
Educació

Mesura: 2.8.6. Afavorir els encontres professionals que permetin avançar cap a noves pràctiques comunicatives que superin els estereotips sexistes.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència

Objectiu: 2.9. Fomentar la presència de les dones a totes les àrees i nivells de responsabilitat dels mitjans de comunicació

Mesura: 2.9.1. Elaborar estratègies que ajudin a trencar les barreres que impedeixen que moltes dones no aspirin i/o no arribin a càrrecs de responsabilitat en l'àmbit dels mitjans de comunicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència
Treball i Indústria

Mesura: 2.9.2. Fomentar l'accés de les dones als sectors professionals vinculats als mitjans de comunicació on estan infrarepresentades.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 2.9.3. Impulsar l'associacionisme professional de les dones que treballen en l'àmbit de la comunicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.9.4. Fomentar la visibilitat de les dones als mitjans de comunicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència

Mesura: 2.9.5. Afavorir i promoure les accions positives adreçades a posar de relleu l'autoria femenina dins dels mitjans de comunicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.9.6. Fomentar la utilització de nous formats i llenguatges mediàtics que pugin vehicular de forma correcta els significats relacionats amb la visibilització de la cultura i de les accions de les dones.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones

Objectiu: 2.10. Reforçar la perspectiva de gènere en la cooperació al desenvolupament de la Generalitat de Catalunya

Mesura: 2.10.1. Incloure la perspectiva de gènere en els objectius estratègics de desenvolupament de la cooperació de la Generalitat de Catalunya.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.2. Establir com a requisit de valoració, a les ajudes públiques per a la cooperació al desenvolupament, la incorporació de la perspectiva de gènere en el cicle d'elaboració dels projectes i la participació de les dones o dels grups de dones en aquests projectes.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Secretaria General de Joventut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.3. Realitzar programes formatius sobre la perspectiva de gènere en la cooperació en el desenvolupament dirigits al personal directiu i tècnic de les ONG, d'altres organismes d'ajudes i als agents socials dels països en vies de desenvolupament.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Secretaria General de Joventut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.4. Promoure la formació universitària de postgrau sobre gènere i desenvolupament.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.5. Cooperar, intercanviant idees, recursos i tecnologia amb les ONG de dones i organismes d'igualtat als països en vies de desenvolupament.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.6. Impulsar l'elaboració de projectes concrets de cooperació amb perspectiva de gènere.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.7. Incloure dins de les línies de subvencions del Govern de la Generalitat a entitats sense ànim de lucre criteris per prioritzar accions de cooperació dirigides específicament a projectes per a dones.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.8. Impulsar l'elaboració de projectes de cooperació adreçats al desenvolupament, l'educació i la formació de les dones, en països en vies de desenvolupament.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.9. Donar difusió a la tasca que fan les dones com a mediadores en els conflictes bèl·lics

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 2.10.10 Difondre les accions de les dones pel que fa a la reivindicació dels seus drets en els països on no estan reconeguts aquests drets.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 2.11. Implicar les diverses confessions religioses en el reconeixement de la igualtat de drets i la no discriminació entre dones i homes.

Mesura: 2.11.1. Garantir el respecte als drets de les dones dins de les diverses confessions religioses presents a Catalunya.

Coordinació: Presidència
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.11.2. Visibilitzar les aportacions de les dones dins de les diverses confessions religioses presents a Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència

EIX 3

Incrementar la presència i la participació de les dones en tots els àmbits de la vida social, tenint en compte la seva diversitat

Introducció

La participació de les dones és un element fonamental en la construcció d'una societat més democràtica, però la millora i l'ampliació de la seva participació no serà possible mentre no es diversifiqui i s'ampliï el concepte de ciutadania, donant un veritable valor a la democràcia participativa, perquè la construcció de les societats és sempre el resultat de la interacció entre les accions de les institucions i els espais de relació social, allà on dones i homes desenvolupem les nostres activitats quotidianes. El pes de les institucions de vegades ha frenat, o fins i tot ha impedit, la participació. I en el cas de les dones, els impediments per a fer efectiva la nostra participació han tingut una dimensió específica, atesos els components discriminatòris i sexistes dels mecanismes de representació i participació tradicionals. Per això, i per la persistència amb què, malgrat tot, hem anat intervenint en tot el trajecte històric, amb ple protagonisme i autoritat en la gestió col·lectiva de l'espai social, així com en la seva transformació, el concepte de participació té una rellevància especial.

Les associacions han estat i són una eina de participació i de relació per a les mateixes dones (espais de relació, d'ajuda mútua, de creació o dinamització cultural, espais de resistència o combat). Però també han estat i són una eina de progrés i de cohesió social.

L'aportació dels grups i entitats de dones, així com de moltes dones que des de les seves diferents opcions polítiques han treballat en l'àmbit local, ha incidit de manera decisiva en aspectes com les reformes jurídiques, els canvis de mentalitats i la conceptualització de les polítiques dels partits i els sindicats.

Les dones hem de continuar sent interlocutores en els debats socials i culturals i alhora hem de legitimar-nos nosaltres mateixes i fomentar el reconeixement de les nostres autoritats. Es fa imprescindible la presència efectiva de la veu, els coneixements i els sabers de les dones en els diferents àmbits de decisió i discussió, i a la vegada és imprescindible donar suport als espais de dones com a àmbit d'elaboració, visibilització i difusió d'aquests coneixements i sabers.

Les administracions públiques han de reconèixer el moviment de les dones en tota la seva diversitat, com a agent social per a consultar, negociar i consensuar iniciatives. És en aquest context que l'ICD ha de prendre la iniciativa d'ampliar, diversificar i descentralitzar el Consell Nacional de Dones de Catalunya.

El Consell Nacional de Dones de Catalunya és l'òrgan de participació, de caràcter consultiu, de què es va dotar l'ICD l'any 1989, mitjançant la Llei 11/1989, per a

canalitzar el diàleg entre l'Administració i les associacions i entitats de dones. Ara ens proposem incrementar la capacitat representativa i participativa d'aquest òrgan i convertir-lo en un espai de relació que permeti aflorar les pràctiques transformadores de l'acció de les dones, alhora que reflecteixi la diversitat de les mateixes a tot el territori. Per a aquesta fi, treballarem en la redefinició d'aquest òrgan i en la proposta d'una sèrie de modificacions que permetin, d'una banda, ampliar la representació de les dones, obrint l'entrada a més col·lectius o associacions; i de l'altra, dinamitzar el teixit associatiu dels diferents àmbits geogràfics, creant diferents òrgans territorials.

Però som conscients que no n'hi ha prou que les dones siguin presents i participin en tots els àmbits de la societat. Perquè la veu de les dones sigui realment escoltada i tinguda en compte cal arribar als òrgans de decisió, als fòrums on es prenen les decisions que afecten la vida de tothom. Per això treballarem per fer que la presència de les dones en els òrgans de decisió sigui una realitat i perquè les dones ocupin càrrecs de responsabilitat, tant en l'àmbit públic com en el privat, des de la convicció que la participació plena de les dones a la presa de decisions és un repte d'aprofundiment democràtic. Al mateix temps, però, treballarem per a consolidar i impulsar nous models de lideratge que incorporin els valors de direcció femenins, com ara el treball en equip, l'horitzontalitat en els llocs de treball, les estructures flexibles, etc.

Col·laborarem i treballarem al costat dels diferents col·lectius de dones que s'enfronten a necessitats i reptes específics, com són les dones discapacitades, les gitanes, les recluses o exrecluses, les dones grans, les dones del món rural, les migrades i les treballadores sexuals i, en general, amb totes les dones que conformen la diversitat del nostre país. No podem obviar que les dones formem un mapa divers i plural, que cada dona té un projecte de vida diferent i que desenvolupa la seva trajectòria personal en unes condicions i unes situacions peculiars. I no podem oblidar, tampoc, que els diferents col·lectius de dones tenen la seva pròpia personalitat i les seves pròpies inquietuds. Per això hem de fer costat a la gran diversitat de grups de dones que estan treballant per a la cohesió social.

És necessari fer visible la diversitat identitària de les dones i les variables que la configuren, des del fet de ser dona fins a l'origen, l'etnicitat, l'edat, l'orientació sexual, les formes de convivència, els temps i les activitats entorn als quals s'articula la vida de cadascuna i les relacions prioritàries de suport, de pertinença, etc., tot tenint en compte les múltiples combinacions d'aquestes identificacions diverses i el seu caràcter relacional i conjuntural en molts casos.

Tenim la voluntat d'incorporar les perspectives de les treballadores sexuals, de les immigrades i de tots aquells col·lectius femenins que, per un motiu o altre, no estan suficientment representats dins els organismes consultius institucionals, per a conèixer les seves opinions i actuar en consens amb les seves expectatives.

En aquest sentit, pensem que el reconeixement de l'autoritat i l'experiència de les dones grans contribuirà a la consciència del fet que formem part d'un continu social i que l'intercanvi intergeneracional i entre dones de procedències diverses, autòctones i immigrades, i dins d'aquestes darreres entre les de diferents orígens, tot defugint les classificacions estanques i uniformitzadores, faran possible recuperar la riquesa d'experiències vitals dels diferents col·lectius de dones i revaloritzar totes les seves capacitats.

Les dones migrades són portadores de coneixements i experiències que ens poden il·luminar en el procés de reconversió i redefinició de la vida humana en tota la seva amplitud i complexitat.

És especialment important el reconeixement de l'experiència social i els valors de les dones en situació de desavantatge social per la seva pertinença ètnica, per raó de la seva opció sexual, o per altres motius, a partir d'un intercanvi basat en el diàleg.

Cal, en definitiva, vetllar per una presència efectiva de la veu, els coneixements i els sabers de les dones en els diferents àmbits de decisió i de discussió, a la vegada que s'ha de donar suport als espais de dones, com a àmbit d'elaboració, visibilització i difusió d'aquests coneixements i sabers.

Finalment, entenem que l'esport és, també, un espai on les dones poden expressar i desenvolupar el dret a la igualtat i llibertat sobre el propi cos, però perquè això sigui possible cal suprimir les barreres que encara existeixen entre l'esport femení i l'esport masculí i afavorir l'efectiva obertura de les disciplines esportives a les dones. Cal assegurar, doncs, l'accés de les dones a la pràctica esportiva a totes els nivells, inclosos els de responsabilitat i decisió, i en totes les etapes de la vida, amb independència de la situació social o econòmica.

Objectius i mesures

Eix:3. Incrementar la presència i la participació de les dones en tots els àmbits de la vida social, tenint en compte la seva diversitat

Objectiu: 3.1. Dinamitzar el teixit associatiu femení.

Mesura: 3.1.1. Modificar la composició del Consell Nacional de Dones per tal d'incrementar la seva capacitat representativa i participativa

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.1.2. Visibilitzar i valorar el treball realitzat per les associacions de dones.

Actuació: 1 Promoció de la participació de les associacions de dones en fòrums, trobades i fires d'àmbit nacional, estatal i internacional.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 3.1.3. Donar suport a les associacions de dones.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.1.4. Impulsar la creació de xarxes d'intercanvi i de comunicació entre les associacions de dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.1.5. Facilitar l'accés de les associacions de dones a la informació que els pugui obrir noves vies de participació social, política i cultural.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances

Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 3.1.6. Promoure la participació i la tasca de les dones joves en tot el teixit associatiu.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Participació: Educació

Mesura: 3.1.7. Preservar la memòria històrica de l'associacionisme femení a Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Relacions Institucionals i Participació

Participació: Benestar i Família

Cultura
Secretaria General de Joventut
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 3.1.8. Dinamitzar noves formes de participació femenina a tot el territori català atenent la diversitat de les experiències de relació dels col·lectius de dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 3.1.9. Oferir eines formatives i metodològiques per facilitar l'adequació del teixit associatiu de dones a les necessitats de la societat.

Coordinació: Benestar i Família

Educació
Institut Català de les Dones

Participació: Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.1.10. Donar suport a les mesures de coordinació intergeneracional entre les associacions de dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família

Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.1.11. Potenciar les associacions de dones professionals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família

Mesura: 3.1.12. Impulsar l'intercanvi d'experiències i de coneixements entre les associacions de dones existents als Països Catalans.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.2. Garantir la participació de les dones en les institucions i/o òrgans de presa de decisions.

- Mesura: 3.2.1. Incrementar la presència de l'ICD en totes les instàncies de representacions de Catalunya a l'exterior.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència
- Mesura: 3.2.2. Incrementar la presència de l'ICD en els fòrums i organismes internacionals.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència
- Mesura: 3.2.3. Instar els sindicats, les organitzacions empresarials i els partits polítics a establir mecanismes que facilitin la participació activa de les dones en aquestes organitzacions i el seu accés als òrgans directius.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Treball i Indústria
- Mesura: 3.2.4. Instar els col·legis i gremis professionals a establir mecanismes que facilitin la participació activa de les dones en aquestes organitzacions i el seu accés als òrgans directius.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
- Mesura: 3.2.5. Instar perquè les dones estiguin presents en les taules de negociació de conflictes de caràcter local i nacional.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 3.2.6. Impulsar l'increment de la participació de les dones i de les entitats de dones en els òrgans de consulta, planificació i avaluació política, tant en l'àmbit supramunicipal com municipal.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.2.7. Fomentar la participació de les dones en els fòrums i organismes internacionals
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Objectiu: 3.3. Garantir la participació social de les discapacitades.**
- Mesura: 3.3.1. Incrementar la presència i participació de les discapacitades en trobades i fòrums nacionals i internacionals.
Coordinació: Institut Català de les Dones

- Mesura: 3.3.2. Incorporar l'experiència i els sabers de les discapacitades al disseny de les polítiques públiques.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Participació:
Agricultura, Ramaderia i Pesca
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 3.3.3. Garantir l'accés i la participació de les discapacitades als espais i a la cultura.
Coordinació: Cultura
Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.3.4. Promoure la participació de les discapacitades en associacions pròpies i en les del teixit associatiu ja existents.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
- Objectiu: 3.4. Garantir la participació social de les recluses i exrecluses.**
- Mesura: 3.4.1. Vetllar per tal que en el desplegament d'equipaments penitenciaris tinguin en compte les necessitats de les dones.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
- Mesura: 3.4.2. Garantir que l'experiència de les recluses i exrecluses sigui tinguda en compte en els disseny de les polítiques penitenciàries per a dones.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.4.3. Facilitar l'accés a la formació i a la informació de les recluses i exrecluses.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
- Mesura: 3.4.4. Donar suport a les associacions de dones que treballen per a la reinserció de les recluses i exrecluses.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
Participació: Treball i Indústria
- Mesura: 3.4.5. Incloure la perspectiva de gènere i garantir la participació de les associacions de dones en els mecanismes de compensació

que es preveuen a la normativa per a la millora de les zones territorials afectades per la implantació d'un equipament penitenciari.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia

Mesura: 3.4.6. Fomentar la participació de les recluses i exrecluses en associacions pròpies o en les del teixit associatiu ja existents.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia

Mesura: 3.4.7. Facilitar l'accés a la participació cultural de les recluses i exrecluses.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
Participació: Cultura

Objectiu: 3.5. Garantir la participació social de les gitanes.

Mesura: 3.5.1. Dinamitzar les associacions de gitanes per tal que siguin una eina estratègica per a la seva inserció.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.5.2. Incorporar la perspectiva de gènere al Pla interdepartamental gitano.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Participació: Educació

Mesura: 3.5.3. Promoure la participació de les gitanes en el teixit associatiu gitano.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.5.4. Recolzar els projectes de promoció de les gitanes a Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Benestar i Família

Objectiu: 3.6. Garantir la participació social de les dones grans.

Mesura: 3.6.1. Donar suport a les associacions de dones grans.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.6.2. Fer visible la capacitat transformadora que promouen les dones grans en el reconeixement del simbòlic femení.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.7. Garantir la participació social de les migrades.

Mesura: 3.7.1. Promoure l'associacionisme de les migrades, tant en col·lectius propis com en organitzacions de dones ja constituïdes que reconeixen la seva diversitat.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.7.2. Impulsar el reconeixement de la diversitat política, cultural i relacional de les migrades.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Governació i Administracions Públiques
Participació: Cultura
Justícia

- Mesura: 3.7.3. Promoure la participació de les migrades en les AMPA i en les associacions veïnals.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Participació: Educació
- Mesura: 3.7.4. Impulsar la participació de les migrades en tots els actes públics que es facin que tractin sobre temes relacionats amb els seus països d'origen.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Participació: Cultura
Governació i Administracions Públiques
- Mesura: 3.7.5. Reconèixer i empoderar el paper de les migrades com a mediadores en l'àmbit de la cultura, la sanitat, l'educació, etc.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Relacions Institucionals i Participació
Participació:
Agricultura, Ramaderia i Pesca
Comerç, Turisme i Consum
Cultura
Economia i Finances
Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 3.7.6. Impulsar la participació de les migrades en les activitats lúdiques, culturals i d'oci organitzades per les diferents entitats.
Coordinació: Secretaria General de Joventut
Participació: Cultura
Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.8. Feminitzar l'esport.

- Mesura: 3.8.1. Introduir la perspectiva de gènere a les polítiques d'esport.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de l'Esport
- Mesura: 3.8.2. Promoure que les organitzacions esportives incrementin el nombre de dones a tots els òrgans directius.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de l'Esport
- Mesura: 3.8.3. Incloure la perspectiva de gènere en la planificació d'equipaments i infraestructures, així com en l'atorgament de subvencions aplicables a entitats per a la realització d'activitats esportives.

- Coordinació:** Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.8.4. Incrementar el nombre de nenes i noies que fan esport.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.8.5. Produir i divulgar material educatiu en temes d'igualtat d'oportunitats en l'esport per a les tècniques i tècnics esportius dels clubs.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.8.6. Establir les eines necessàries per considerar la carrera esportiva per a les noies a secundària.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Educació
Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.8.7. Incrementar el nombre de tècniques, delegades i representants, metgesses i investigadores en l'àmbit de l'esport.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones
- Objectiu: 3.9. Valorar l'esport femení.**
- Mesura: 3.9.1. Tractar adequadament la imatge de la dona esportista als mitjans de comunicació i analitzar el seu tractament de manera qualitativa i quantitativa.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de l'Esport
- Mesura: 3.9.2. Fomentar la investigació amb perspectiva de gènere en l'esport.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.9.3. Establir mesures per conciliar la pràctica esportiva amb la vida laboral, familiar i personal.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 3.9.4. Sensibilitzar les persones responsables de les federacions esportives sobre la importància del seu paper en la promoció de l'activitat esportiva de les dones.
Coordinació: Secretaria General de l'Esport
Participació: Institut Català de les Dones

EIX 4

Reorganització dels temps i els treballs per fer de la vida quotidiana un eix vertebrador de les polítiques

Introducció

La societat s'articula a partir d'un binomi indestriable: treball productiu i treball reproductiu. L'un es quantifica i té valor. L'altre és invisible i no té valor. L'un ha estat tradicionalment realitzat per homes i per dones. L'altre, gairebé en exclusivitat, per les dones. Hi ha hagut una mena de pacte de silenci que ha fet visible el treball de reproducció i les seves múltiples i diverses activitats, ignorant qui el feia i les condicions en què es feia i es fa.

El treball és, també, una forma d'identitat, que en el cas dels homes els ve donada exclusivament pel treball de mercat, mentre que les dones normalment gaudeixen de més d'una identitat, derivades dels diferents treballs que realitzen, la qual cosa suposa una riquesa, sempre que aquestes activitats estiguin valorades degudament.

Amb tot, des de la política i l'economia, fins ara s'ha ignorat i s'ha fet invisible el treball de cura. Posar fi a la invisibilitat d'aquest treball significaria reconèixer i donar valor a la important participació de les dones en l'activitat de sostenibilitat social i econòmica que, alhora, possibilita el funcionament del mercat, permet taxes de benefici superior i manté uns determinats nivells de benestar i qualitat de vida.

Els treballs i la gestió dels temps de les dones són al centre de l'anomenada crisi de valors contemporània, perquè l'actual situació ha posat al descobert que per més que vulguem posar fi a la discriminació indirecta, continua persistint la cronificació d'una situació de desigualtat en què les dones assumim encara la major part de les càrregues domèstiques i dels treballs de cura i atenció. La necessitat vital d'aquests treballs, d'una banda, i la necessitat de l'aportació econòmica, d'una altra, generen una sobrecàrrega que acaba, com a dinàmica perversa que és, aguditzant la discriminació de les dones. És sobre les dones que recau el pes d'un imaginari social que encara ens penalitza per la nostra participació en els beneficis del mercat, davant l'indiscutible dret reconegut per als homes, entesos com a agents exclusius, responsables de l'economia familiar. I aquesta situació s'agreuja amb els canvis de les modalitats familiars, amb una existència cada vegada més àmplia de famílies monoparentals. Si continuem penalitzant el dret al treball remunerat per a les dones i continuem també deixant de reconèixer i de donar valor al treball familiar i domèstic, conduïm a gran part de dones i a les seves famílies al llindar de la desestructuració personal i econòmica. Cal, per tant, fer aflorar l'experiència femenina dels treballs, la nostra diferència també en relació amb aquesta activitat perquè noves estratègies d'actuació determinin la superació de les seves contradiccions.

En el desenvolupament de les tasques en l'àmbit domèstic i de la vida quotidiana, les dones han desenvolupat un conjunt d'habilitats, destreses, qualificacions i

creativitat. Aquestes capacitats desenvolupades per les dones en l'àmbit de la llar no es potencien socialment, no se'ls dedica recursos, i habitualment estan menys remunerades en el mercat. La revalorització de totes aquestes capacitats ha de ser, per tant, un element fonamental de qualsevol política a favor de les dones.

Per a les dones, un dels problemes principals és l'organització dels temps i dels diferents treballs, de cura i per al mercat. Caldrà considerar, per tant, des d'aquesta perspectiva, l'organització dels temps laborals, els temps de la ciutat, els temps dedicats a activitats de participació ciutadana i els temps dedicats a activitats de cura, així com l'oferta de serveis públics.

En una societat en la qual la participació en el mercat laboral remunerat és el mitjà principal per a adquirir drets i deures, és a dir, ciutadania plena, la participació escassa o marginal de moltes dones en aquest sector, o el fet que les seves activitats no estiguin reconegudes com a treball, constitueix un obstacle important per al reconeixement dels seus drets i el desenvolupament de les seves potencialitats.

Per una banda, s'entén que la protecció principal d'una persona ha de provenir de l'ocupació remunerada i, si bé el desenvolupament de l'estat del benestar contribueix a la protecció de les persones, se segueix considerant que aquesta és en primer lloc un assumpte individual i familiar. En aquest sentit, les dones estan molt més desprotegides que els homes, a causa d'una major precarietat laboral, del menor nivell d'ingressos, de les dificultats per a accedir a càrrecs de comandament i de la major dedicació al treball d'atenció a les necessitats d'altres persones. Tot això es tradueix en pensions més baixes, menor capacitat d'estalvi, menors possibilitats d'accés a habitatge adequat i a un espai propi on poder disposar d'un temps per a elles, i a un major risc de pobresa.

D'altra banda, les transferències econòmiques –enteses com a drets socials– es distribueixen per la via del mercat laboral i no segons criteris de ciutadania universal, de manera que, mentre es reconeix l'aportació del treball de mercat, el treball domèstic i de cura no està reconegut com a tal. Com a resultat, les dones també tenen menys accés a la protecció social.

Des de l'ICD volem treballar per a aconseguir un model de societat organitzat en funció de les necessitats de les persones. És des d'aquesta premissa, des d'on nosaltres parlem de reorganització de la vida personal- familiar i laboral, el concepte de reorganització vol fer-se ressò del necessari canvi de mirada que s'ha de produir en la nostra societat perquè les dones deixin de ser gairebé les úniques responsables del treball familiar i domèstic.

Volem avançar en la feminització de la societat i per això defensem l'adequació dels serveis per als treballs perquè es garanteixi la igualtat d'oportunitats al treball remunerat i a la formació i no es posin obstacles a les dones per a assolir la plena autonomia.

L'ICD vol treballar amb els departaments de la Generalitat competents per a millorar la situació de les dones en el mercat laboral, i és per això que el nou Pla promou la creació de mecanismes que evitin la precarització de l'ocupació femenina i la discriminació directa i indirecta, i impulsa la recerca de nous perfils professionals relacionats amb els nous filons d'ocupació i l'estímul per a la inserció i l'accés de dones en els llocs de treball on estan infrarepresentades. També s'actuarà en el terreny de la implantació de mesures per a millorar la situació de

les emprenedores, la inserció laboral de les migrades, així com la promoció de projectes de sensibilització de les empreses públiques i privades en la línia de la responsabilitat social corporativa, perquè incorporin les dones a llocs de decisió i apliquin un seguit d'accions que permetin inserir la perspectiva i els sabers femenins. També s'aborda el cas de les pageses; és necessari que tinguin regularitzada la seva situació professional per a poder reclamar els drets que comporta, i això passa per estar donades d'alta a la Seguretat Social Agrària, cosa que els permetrà acollir-se a la baixa en cas de malaltia o maternitat, i accedir a plans de millora o incorporació en cas de ser joves.

La correlació inversa entre guany econòmic i prestigi social, que es dona en totes les tasques femenines tradicionals, assoleix la màxima expressió en el cas del treball sexual a causa de l'estigmatització, inclosa la violència simbòlica del fet de negar la condició i la dignitat de treball a la seva activitat. Davant d'aquesta situació, cal definir un marc legal que reguli els aspectes laborals del treball sexual i establir mecanismes de suport per a la inserció laboral i la formació de les dones que decideixin lliurement abandonar la prostitució.

La formació és una eina clau per a aconseguir canviar la situació laboral de les dones. Cal garantir l'accés a la formació a totes les dones i en especial a aquelles que es troben en situació de desavantatge per a accedir a un treball remunerat i mantenir-se i millorar dins del món laboral. I això significa adaptar l'oferta formativa a les necessitats de les dones tant des del punt de vista dels continguts com des del punt de vista de l'organització i la programació.

Per a totes les dones, i en especial per a les que viuen i treballen en el medi rural, l'accés a la informació a través de les TIC és fonamental per a garantir una integració en el món laboral en millors condicions. L'equilibri territorial requereix que el model de desenvolupament tecnològic sigui homogeni, i que faciliti i incideixi en aquells indrets on és més difícil poder arribar, ja sigui per problemes logístics, tècnics o socials.

En general, i molt especialment en el cas de les dones migrades, cal evitar fomentar l'estratificació laboral a través de l'oferta de formació i verificar, al contrari, les demandes concretes de les dones.

Al mateix temps, hem de tenir present que parlar de la vida quotidiana, de reorganització dels temps i dels treballs, exigeix contextualitzar aquesta situació i ubicar-la en l'entorn on es realitza, un entorn que pot facilitar-la o, per contra, dificultar-ne el desenvolupament.

L'habitatge és l'espai quotidià per a alimentar-se, treballar, descansar, gaudir i procrear, i també per a compartir, estimar, conèixer, col·laborar, comunicar. Malauradament, els hàbitats en general estan fets de manera que les persones usuàries, i en particular les dones i les criatures, no s'hi troben a gust, i no solament per manca de recursos econòmics sinó també per les concepcions socials tradicionals aplicades al disseny. Atès que els col·lectius familiars diferents dels de la família nuclear són ja de l'ordre del 50%, és necessari adequar l'oferta d'habitatges a la varietat dels grups de convivència, a les diferents etapes del cicle de la vida, a les diferents cultures, ètnies, capacitats econòmiques i físiques. Cal, doncs, impulsar una oferta diversificada, àmplia, flexible, durable i sostenible.

Un canvi de normativa i d'ordenances per a l'habitatge social i un control més gran de l'habitatge de promoció privada haurien de permetre tenir en compte els valors

de l'experiència femenina de la vida quotidiana i crear un hàbitat adequat a la nostra manera de percebre, sentir i viure els espais i el territori.

L'accés a la mobilitat pública condiona l'accés al mercat de treball, als serveis i a la realització de les tasques que comporta el treball domèstic. Les dones són les principals usuàries dels transports públics. Cal, doncs, incrementar i dissenyar la xarxa de transports públics com un element de sostenibilitat social.

Al món rural, la manca d'infraestructures fa que les distàncies fins a un centre sanitari o l'escola pròxima, per exemple, siguin molt grans, això afecta especialment les dones de les zones rurals que han de compaginar la seva vida professional i de cura.

Per a les residents en zones urbanes, el model de zonificació, segons el qual s'han desenvolupat les ciutats de la part occidental del planeta durant el segle XX i que assigna a cada àrea del territori urbà una activitat o funció específica, ha disparat l'augment dels desplaçaments d'una banda a l'altra de la ciutat per arribar als llocs tant del treball productiu com del treball reproductiu o de gestió de la vida domèstica, activitat que han de compaginar amb la vida laboral, sempre en detriment de les seves inquietuds professionals i públiques.

Així, doncs, la política urbanística, de construcció d'infraestructures i d'ordenació del territori impulsada pel Govern de la Generalitat haurà de tenir en compte aspectes i condicionaments específics que afecten de manera diferent dones i homes.

Totes les persones, i en especial les dones, han de poder transitar per tota la trama urbana a qualsevol hora del dia o de la nit. La percepció de seguretat i d'inseguretat que experimenten les dones és molt diferent de la dels homes i afecta la manera en què s'apropien de l'espai públic. Les dones han de negociar dia a dia l'apropiació d'aquest espai públic, i és, per tant, fonamental introduir la percepció de les dones amb la concepció de les polítiques d'ordenació de l'espai i de planificació territorial, per això, en aquest Pla s'inclouen mesures per a incloure la perspectiva de gènere en el disseny i desenvolupament d'aquestes polítiques.

Dins d'aquest eix, promourem una revitalització i renovació democràtica de la presa de decisions en matèria de planificació, ja que les dones, usuàries intenses, i, per tant, coneixedores del territori, han de poder accedir a totes les instàncies i nivells de decisió amb relació a la conceptualització dels espais.

Objectius i mesures

Eix: 4. Reorganització dels temps i els treballs per tal de fer de la vida quotidiana un eix vertebrador de les polítiques

Objectiu: 4.1. Valorar i reconèixer socialment les tasques de cura realitzades per les dones.

Mesura: 4.1.1. Sensibilitzar en la valoració del treball domèstic i de cura, així com de la necessitat del seu repartiment entre homes i dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família
Salut
Treball i Indústria

- Mesura: 4.1.2. Augmentar les prestacions de les treballadores de la llar en el sentit d'igualar-les amb les de la resta de treballadores i treballadors, establint quotes més baixes per a les i els empleadores i els empleadors per tal d'evitar el treball submergit.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Benestar i Família
Trellall i Indústria
- Mesura: 4.1.3. Incorporar el treball domèstic i de cura a les estadístiques econòmiques.
Coordinació: Economia i Finances
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.1.4. Avaluar la incidència diferencial de les polítiques de treball remunerat en les dones i els homes.
Coordinació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones
Trellall i Indústria
- Mesura: 4.1.5. Promoure l'accés a la formació de les persones que es reincorporen a un lloc de treball després d'un període de permís per cura d'una persona dependent o després d'una baixa llarga per malaltia.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.2. Reorganitzar la vida personal i laboral.

- Mesura: 4.2.1. Investigar sobre els nous usos dels temps i dels treballs.
Coordinació: Benestar i Família
Economia i Finances
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.2.2. Impulsar polítiques de reorganització dels temps i dels treballs.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.2.3. Instar la modificació de la legislació laboral per introduir mesures que afavoreixin la reorganització de la vida personal i laboral.
Coordinació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Trellall i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.2.4. Instar el desplegament de la Llei estatal 39/1999, de 5 de novembre, per promoure la conciliació de la vida familiar i laboral de les persones treballadores.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.2.5. Donar suport a les administracions locals i als agents socials per a la realització de pactes territorials de reorganització dels temps i dels treballs.
Coordinació: Benestar i Família
Participació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
Trellall i Indústria
- Mesura: 4.2.6. Avançar en l'adaptació de l'horari dels serveis a les necessitats de la vida personal i laboral de les persones.

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Mesura: 4.2.7. Implementar mecanismes per garantir més flexibilitat i disponibilitat horària del personal amb persones dependents.

Coordinació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.2.8. Impulsar l'establiment de mesures per afavorir la corresponsabilitat d'homes i dones en els treballs de cura.

Coordinació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.2.9. Promoure que les empreses assumeixin la seva responsabilitat social.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.3. Garantir que la prestació dels serveis per al treball incorpori la perspectiva de gènere.

Mesura: 4.3.1. Incorporar la figura de l'agent per a la igualtat en el Departament de Treball i Indústria.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 4.3.2. Integrar la perspectiva de gènere en el Pla General d'Ocupació de Catalunya.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.3.3. Adequar els serveis públics per al treball a la perspectiva de gènere.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 4.3.4. Impulsar que els agents socials estableixin mesures i instruments que garanteixin la perspectiva de gènere en les relacions laborals.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.4. Garantir les condicions d'igualtat d'oportunitats i de qualitat en l'accés i la permanència de les dones al mercat de treball.

Mesura: 4.4.1. Impulsar l'accés de les dones al treball remunerat per assolir les taxes establertes al pacte de Lisboa.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.4.2. Promoure una ocupació femenina de qualitat i combatre la segregació horitzontal i vertical en el mercat laboral.

Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

- Mesura: 4.4.3. Garantir l'accés de les dones a les polítiques actives públiques d'ocupació.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.4.4. Garantir que la negociació col·lectiva a Catalunya es realitzi amb perspectiva de gènere.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.4.5. Establir mesures per controlar i eliminar la discriminació salarial per raó de sexe en l'àmbit laboral.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Economia i Finances
Educació
Institut Català de les Dones
Governació i Administracions Públiques
- Mesura: 4.4.6. Potenciar el cos d'inspectors i inspectores de Treball per a l'actuació sistemàtica davant situacions discriminatòries per raó de sexe.
Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.4.7. Impulsar la regulació legislativa del teletreball i l'associacionisme de les dones en aquest àmbit.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Treball i Indústria
Participació: Benestar i Família
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Objectiu: 4.5. Garantir les condicions d'igualtat d'oportunitats i de qualitat en l'orientació i en la formació professional ocupacional.

- Mesura: 4.5.1. Promoure accions de formació professional i afins de caràcter ocupacional adreçades al col·lectiu de dones aturades, que tinguin com a finalitat l'equiparació de gènere i l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats en el mercat de treball.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.5.2. Incorporar la perspectiva de gènere en les accions de formació professional i afins de caràcter ocupacional.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.5.3. Promoure el reconeixement de les qualificacions professionals i titulacions acadèmiques oficials com a garantia d'accés al mercat de treball de les dones migrades.
Coordinació: Educació
Interior
Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.6. Garantir l'accés de les dones emprenedores a les eines que possibilitin el desenvolupament del seu projecte.

- Mesura: 4.6.1. Donar suport a les iniciatives empresarials que afavoreixin la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.2. Facilitar l'accés de les dones als diferents programes de foment de l'emprenedoria.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.3. Donar suport i assessorament als projectes de dones emprenedores per tal de garantir la viabilitat de l'empresa de recent constitució.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.4. Facilitar l'accés de les dones emprenedores al reciclatge professional necessari per als seus projectes empresarials.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.5. Professionalitzar activitats exercides per dones, que de moment no tenen model de negoci i que s'estan donant en el marc de les ONG.
Coordinació: Treball i Indústria
Participació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.6. Promoure la internacionalització de les dones empresàries.
Coordinació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.7. Visibilitzar la producció artesanal de les dones.
Coordinació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.6.8. Obrir vies perquè les dones puguin desenvolupar projectes de producció artesanal.
Coordinació: Comerç, Turisme i Consum
Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.7. Garantir a les dones del món rural el seu accés a la formació i a l'ocupació en condicions d'igualtat.

- Mesura: 4.7.1. Instar l'equiparació de les condicions laborals i de cobertura social de les relacions laborals del Règim Especial Agrari de la Seguretat Social (REASS) amb la resta de treballadores i treballadors, actualitzant les condicions de les cotitzacions i el sistema de prestacions.
Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.7.2. Impulsar i fomentar les iniciatives empresarials de les dones a l'àmbit rural.
Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.7.3. Impulsar una participació equilibrada de les dones en els programes de formació professional ocupacional i contínua de l'àmbit rural.

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.7.4. Planificar la programació de les escoles de capacitació agrària amb perspectiva de gènere, incidint especialment en el col·lectiu de dones joves.

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.7.5. Impulsar el Programa de formació contínua agrària i potenciar la presència de dones en els programes del Fons Social Europeu FEOGA-G.

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.7.6. Impulsar l'accés a les noves tecnologies de la comunicació i la informació al col·lectiu de dones rurals.

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.7.7. Impulsar una representació equilibrada de les dones en els Programes de Desenvolupament Rural

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.7.8. Donar suport a la transmissió dels sabers tradicionals de les dones en l'àmbit rural.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Objectiu: 4.8. Garantir el reconeixement dels drets socioeconòmics de les treballadores sexuals.

Mesura: 4.8.1. Impulsar campanyes per desestigmatitzar les treballadores sexuals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.8.2. Impulsar estudis comparatius per analitzar les alternatives laborals de les treballadores sexuals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.8.3. Fomentar la regularització dels locals on s'exerceix la prostitució, atenent sobretot les necessitats de les dones que hi treballen.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Interior

Treball i Indústria

Mesura: 4.8.4. Establir mecanismes per a la inserció social i laboral de les treballadores sexuals que decideixen lliurament abandonar la prostitució treballant amb les entitats que apleguen aquests col·lectius.

Coordinació: Interior

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.8.5. Dissenyar un pla de formació per al personal professional que intervé en aquest àmbit.

Coordinació: Interior

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.9. Incorporar la perspectiva de gènere en el disseny i desenvolupament de les polítiques d'habitatge i medi ambient.

- Mesura: 4.9.1. Garantir l'adequació de la planificació de les polítiques d'habitatge i medi ambient a les necessitats d'organització de la vida quotidiana.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Medi Ambient i Habitatge
- Mesura: 4.9.2. Garantir l'accés de les dones als espais u òrgans de decisió i consulta per a la planificació, seguiment i avaluació de les polítiques d'habitatge i medi ambient.
Coordinació: Medi Ambient i Habitatge
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.9.3. Elaborar nous criteris per a la construcció de noves tipologies d'habitatges socials que acullin la diversitat de les persones o grups familiars.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Medi Ambient i Habitatge
- Mesura: 4.9.4. Incorporar el criteri de flexibilitat per a la construcció de nous habitatges públics per acollir les diferents necessitats del cicle vital.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Medi Ambient i Habitatge
- Mesura: 4.9.5. Formular recomanacions perquè els projectes d'habitatge social es facin d'acord amb els nous criteris elaborats, i per equips de professionals amb participació de dones.
Coordinació: Medi Ambient i Habitatge
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.9.6. Implementar mesures per garantir que les persones i els nuclis de convivència als quals es destinen els nous conjunts d'habitatges siguin de categories socials i econòmiques diverses.
Coordinació: Medi Ambient i Habitatge
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.9.7. Garantir que el nou Pla pel dret a l'habitatge inclogui la perspectiva de gènere i contempli mesures que prioritzin l'accés a l'habitatge de les dones responsables de nuclis familiars i de les dones en risc d'exclusió social, específicament les que es troben o surten d'una situació de maltractaments i les dones grans.
Coordinació: Medi Ambient i Habitatge
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.9.8. Realitzar una experiència pilot d'habitatge residencial per a diferents grups de persones o nuclis de convivència amb necessitats diferents, en una operació de canvi d'ús d'un edifici històric.
Coordinació: Medi Ambient i Habitatge
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 4.9.9. Impulsar estudis i col·laboracions amb escoles d'arquitectura i col·legis d'arquitectes per impulsar la investigació sobre noves tipologies d'habitatges públics.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Medi Ambient i Habitatge

Objectiu: 4.10. Incorporar la perspectiva de gènere en el disseny i desenvolupament de les polítiques de transport i comunicació.

- Mesura: 4.10.1. Garantir l'adequació de la planificació de les polítiques de transport i comunicació a les necessitats d'organització de la vida quotidiana.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.10.2. Garantir l'accés de les dones als espais u òrgans de decisió i consulta per a la planificació, seguiment i avaluació de les polítiques de transport i comunicació.

Coordinació: Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.10.3. Adequar la mobilitat a la diversitat d'activitats de la vida quotidiana i afavorir l'accessibilitat.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.10.4. Potenciar accions de desenvolupament urbà i de transformació ambiental que s'orientin cap a la integració de funcions, la descentralització de serveis i equipaments, l'aproximació de residència i la introducció d'activitats de treball productiu a les unitats habitacionals.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques

Institut Català de les Dones

Participació: Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.10.5. Afavorir que la xarxa de transport públic responguin a les necessitats de la vida quotidiana.

Coordinació: Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 4.11. Incorporar la perspectiva de gènere en el disseny i desenvolupament de les polítiques de planificació territorial.

Mesura: 4.11.1. Garantir l'adequació de la planificació territorial a les necessitats d'organització de la vida quotidiana.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 4.11.2. Incorporar l'informe d'impacte de gènere en els projectes de planificació territorial.

Coordinació: Medi Ambient i Habitatge

Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.11.3. Garantir l'accés de les dones als espais o òrgans de decisió i consulta per a la planificació, seguiment i avaluació de les polítiques de planificació territorial.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.11.4. Garantir, en la planificació urbanística, la barreja de funcions i l'aproximació d'espais d'usos comercials, residencials, d'equipaments i d'oci.

Coordinació: Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.11.5. Elaborar mecanismes per al foment de comerços a les unitats ambientals, barris i pobles pròxims als habitatges, així com per a la protecció dels mercats tradicionals.

Coordinació: Comerç, Turisme i Consum

Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.11.6. Fomentar la creació de centres lúdics, recreatius i esportius per a la diversitat social, generacional i de sexe.

Coordinació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.11.7. Incorporar, a la legislació urbanística i als plans municipals, normes per al disseny i col·locació del mobiliari urbà amb criteris de gènere.

Coordinació: Política Territorial i Obres Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.11.8. Introduir criteris de gènere en les assignatures de projectes a les carreres tècniques i superiors de les escoles d'arquitectura i d'enginyeria.

Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.11.9. Contribuir a augmentar la percepció de seguretat i de pertinença als espais públics de les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Interior
Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.11.10 Elaborar una normativa de seguretat urbana que tingui especialment en compte la percepció de seguretat i la protecció de les dones i vetllar per la seva aplicació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Interior
Participació: Política Territorial i Obres Públiques

Mesura: 4.11.11 Participar des dels criteris de la diferència sexual en l'elaboració i implementació del Pla integral de prevenció del crim.

Coordinació: Interior
Participació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
Justícia

EIX 5

Oferir una atenció integral davant les necessitats de les dones

Introducció

Al nostre país les enormes mancances de l'estat del benestar han estat cobertes fins ara per la família; dir que les cobreix la família implica reconèixer que, a la pràctica, aquesta responsabilitat recau sobre les dones, que són les que majoritàriament tenen cura de la gent gran, dels infants o de les persones malaltes de cada grup familiar.

Les dones han d'afrontar, sovint, jornades interminables de treball, el que s'anomena doble jornada i doble presència, la qual cosa comporta un enorme cost personal en la mesura que signifiquen un fort condicionament per a la seva participació laboral, social i política en condicions d'igualtat amb els homes.

Les polítiques dutes a terme fins ara, en una societat en la qual el procés d'envel·liment és una de les seves característiques principals, han portat a l'establiment de més desigualtats socials i han accentuat la segmentació de la societat, per una banda, entre aquelles persones que disposen de rendes més elevades i que poden pagar el cost dels serveis privats i, per l'altra, entre les que no tenen les rendes suficients. Quant a aquestes últimes, sovint és la família qui se'n fa càrrec, la qual cosa vol dir les dones. La reducció de la despesa pública en serveis socials ha comportat greus perjudicis a les dones, en la mesura que consolida el seu paper de cuidadores imprescindibles, incrementant, lògicament, les desigualtats socials.

Des de l'ICD volem refermar-nos en la voluntat del Govern, en matèria de polítiques socials, a proclamar el pas de l'assistencialisme a la universalitat, l'enfocament sectorial i territorial, un sistema innovador i els canvis de necessitats derivades dels canvis socials, atès que assenten les bases necessàries per a crear un nou sistema català de serveis socials.

Volem, alhora, reconèixer el paper de les dones com a element vertebrador de la família, dels diferents nuclis familiars, és a dir, reconèixer les dones com a element bàsic de cohesió social, però som conscients que les dones reclamen un canvi de polítiques socials que tinguin en compte les seves circumstàncies específiques i, a la vegada, heterogènies.

Cal tenir present, a més, un fet important: que, malgrat la precarietat de les dades, tenim la constatació que, en general, encara és majoritàriament la dona qui formula la demanda d'ajuda per a la unitat familiar o de convivència. És a dir, les dones demanen per a les altres persones del seu entorn proper (família o veïnatge). Poques vegades expressen la totalitat de les necessitats que elles senten, no afloren les seves demandes i preocupacions. Cal, doncs, abans que res, un

debat a fons sobre aquestes invisibilitats dins l'organització dels serveis a les persones i la formació del cos de professionals perquè siguin capaços d'incloure la perspectiva de les dones en el seu treball.

Dins d'aquest eix s'inclouen objectius i mesures que pretenen anar minvant les desiguals oportunitats socials que tenen les dones, degudes a la manca de serveis de proximitat, i el major risc que tenen les dones, en comparació amb els homes, de caure en la pobresa, la qual cosa ja s'anomena feminització de la pobresa. Aquest risc és encara major quan són grans o són elles les responsables de les unitats familiars.

En aquest eix referit a l'atenció integral a les dones, no podem oblidar un tema tan bàsic com és el de la salut. Cal tenir en compte que les mancances de l'estat del benestar, a les quals abans feia referència, generen un gran cost social, ja que el sector de població que té un nombre més elevat de malalties degudes a l'estrès són les dones de 35 a 55 anys, precisament perquè és el grup que cobreix amb més dedicació les insuficiències estructurals de la nostra societat.

L'estat de salut de les dones i dels homes està clarament influenciat per les desigualtats de classe, de gènere i de sexe. Les desigualtats socials afecten les persones en general, però, pel que fa a les dones, cal afegir la desigualtat de la divisió sexual dels treballs.

Hi ha diferències en el procés d'emmalaltir i en la mortalitat entre dones i homes, però la majoria de malalties que afecten les dones no han estat estudiades de manera específica (tret de les relacionades amb la reproducció) com les dels homes.

Els homes viuen menys anys que les dones, però, en canvi, les dones tenen un estat de salut pitjor, fins i tot excloent-ne els trastorns relacionats amb la reproducció. És evident que hi ha un desequilibri entre les exigències i demandes socials que reben les dones –doble jornada i doble presència - i els recursos de què disposen per a cobrir-les (discriminació laboral, dificultat i precarietat del treball, feines amb poca autonomia, escassa corresponsabilitat dins la llar, manca de serveis públics...). L'última dècada, el treball de múltiples equips a tot el món, ha fet visible que l'atenció sanitària exigeix una ciència mèdica renovada, amb una mirada de gènere, que tingui en compte les diferències anatòmiques, biològiques i psico-socials entre dones i homes.

També, en el tema de la salut, hem de remarcar la importància de donar cabuda a les usuàries, la part implicada que millor coneix el que vol i el grau de satisfacció que espera de la sanitat. Per tant, per a garantir una qualitat en l'atenció, cal buscar mecanismes de participació a tots els nivells de la xarxa social que ja existeix i que ja està organitzada, en especial, per grups de dones, en tota la seva diversitat, perquè, des de la seva experiència com a grups que treballen un tema directament relacionat amb la salut, aportin la seva visió i, com a usuàries de la sanitat, puguin participar en el disseny, seguiment i avaluació dels serveis i plans de salut que els afecten.

Alhora, l'ICD incidirà especialment en el foment de la participació dels propis grups i entitats de dones - que han format veritables xarxes de suport per a fer front a les mancances estructurals de la societat - en la definició de les propostes de millora dels serveis o en la conceptualització de nous recursos. Estem convençudes que la seva participació, a partir de la condició d'expertes en el terreny,

permetrà incrementar l'eficàcia i l'eficiència de les polítiques que s'han d'aplicar, possibilitant l'estalvi i l'optimització de recursos, tot facilitant l'atenció integral a l'heterogeneïtat de les necessitats de les dones.

Col·lectius com el de les discapacitats han de poder dur a terme una vida independent i, per tant, han d'obtenir, com a mesura prioritària, un lloc de treball que els permeti assegurar la seva subsistència. I això s'ha de fer tenint en compte les seves necessitats específiques, partint de la seva participació, la formació, l'assistència personal, la prevenció de la violència, etc.

No podem oblidar, tampoc, les dones recluses o exrecluses, respecte a les quals treballarem amb els departaments de Justícia, Educació, Benestar i Família, i Treball i Indústria per a promoure alternatives especialment per a les dones amb criatures petites o amb drogodependències. També impulsarem la formació i reinserció laboral per a aquest col·lectiu, així com polítiques educatives i solidàries de prevenció de la marginació, amb intervencions específiques en zones o barris de Catalunya. Això s'ha de fer amb la participació del teixit associatiu que treballa amb aquests col·lectius.

Volem, també, posar fi amb les discriminacions per raó d'opció sexual. Les parelles homosexuals han de tenir accés al conjunt d'ajuts i suport social que pertocquen a les parelles de fet, tot seguint les recomanacions de la Unió Europea. Cal posar fi amb les discriminacions que pateixen aquests col·lectius, especialment les lesbianes, doncs dins l'imaginari social, l'homosexualitat femenina continua essent doblement estigmatitzada.

Avançarem, també, en la regulació de les treballadores sexuals tot impulsant el reconeixement jurídic i professional de les dones que es dediquen a la prostitució, perquè puguin disposar d'una cobertura social adient. Articularem mesures de suport orientades a aquelles dones que decideixin abandonar la prostitució, treballant amb les entitats que donen suport a aquests col·lectius. Proposarem reforçar les mesures de vigilància i seguretat, així com la coordinació policíaca i institucional, per a combatre eficaçment el tràfic de persones, demanarem un enduriment del tractament penal de l'explotació sexual de les dones i vetllarem, perquè s'asseguri la protecció de les menors d'edat.

També, en el cas de col·lectius com el de les migrades, des de l'Administració de la Generalitat hem de vetllar perquè a les migrades no se les classifiqui sota un esquema rígid, atès que procedeixen de països diferents i les condicions de cadascuna d'elles són especials. Hem de treballar per a combatre qualsevol situació de discriminació i afavorir l'autonomia de les migrades, les quals, per la vulnerabilitat de la seva situació personal, jurídica i professional, necessiten, abans que res, uns bons canals d'informació i la possibilitat de trobar en l'administració pública eines que els permetin superar el rígid esquema de segmentació social del nostre país. Tanmateix, amb relació als recursos socials, les dones en lloc d'estar aïllades com es pensa normalment, són les primeres a posar-se en contacte amb els serveis socials, malgrat que l'oferta no respongui sovint a les seves necessitats. És important reconèixer el paper de les migrades com a agents de cohesió social dels seus col·lectius, així com facilitar la seva participació activa en la definició dels serveis, ja que, des del nostre etnocentrisme de societat d'acollida, tendim a considerar que el que els convé és allò que nosaltres pensem que els convé. I amb això correm el risc d'oferir serveis o activitats que per a elles no resultin significatius i no oferir, en canvi, aquells que utilitzarien realment.

No ens podem oblidar del col·lectiu de les gitanes, col·lectiu que pateix una triple discriminació: per gènere, per ètnia i per classe social. Acostumem a pensar en elles amb relació al seu rol tradicional de mare i esposa, utilitzant estereotips i prejudicis, sense adonar-nos que, en els últims anys, el seu paper social ha sofert grans modificacions: que les dones gitanes vulguin mantenir la seva identitat cultural no significa que vulguin renunciar a una societat més lliure i democràtica. Les gitanes són un motor de transformació de la seva societat, participant activament en el seu entorn, organitzant-se en grups, associacions i vocalies; la dona gitana és la principal responsable del manteniment domèstic de la llar i de la cura dels infants, però, a més, sovint és la que manté econòmicament la llar. Alhora, cada vegada més, les gitanes s'estan incorporant a nous oficis i accedint al món universitari. Des del respecte a aquesta diferència de voler continuar essent gitanes, les dones gitanes estan reformulant els seus espais d'actuació i decisió, i, des de l'ICD volem contribuir a possibilitar que aquesta tasca empresa per elles els sigui menys costosa. Per això, i des de la seva participació, treballarem per a oferir-los el nostre suport, col·laborant amb el Departament de Benestar i Família pel que fa a l'elaboració del Pla integral del poble gitano, perquè s'hi reconegui l'especificitat de les dones d'aquesta comunitat.

Objectius i mesures

Eix: 5. Oferir una atenció integral davant les necessitats de les dones

Objectiu:5.1. Garantir la qualitat de vida de les dones i donar resposta a la seva necessitat de serveis.

Mesura: 5.1.1. Implementar serveis d'informació i atenció suficients i adequats per garantir la qualitat de vida de les dones, integrats en els circuits locals.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.1.2. Garantir una oferta pública suficient d'habitatges assistits per a dones grans i altres col·lectius de dones en situació de dependència.

Coordinació: Benestar i Família

Medi Ambient i Habitatge

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.1.3. Instar a l'augment de les pensions contributives i no contributives amb la finalitat de pal·liar la pobresa femenina fins assolir el 100% del salari mínim interprofessional, amb independència dels ingressos o de la unitat familiar.

Coordinació: Benestar i Família

Economia i Finances

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.1.4. Estudiar i revisar l'aplicació de la renda bàsica per tal de pal·liar la pobresa femenina.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.1.5. Establir mecanismes per garantir el pagament de pensions assignades pels jutjats en els casos de separació o divorci.

Coordinació: Benestar i Família

Economia i Finances

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.1.6. Proporcionar suport educatiu, ocupacional i psicosocial per a la integració de les dones en condicions d'exclusió social.

Coordinació: Benestar i Família
Treball i Indústria

Participació: Economia i Finances
Institut Català de les Dones

Mesura: 5.1.7. Impulsar el reconeixement en el Registre Civil dels fills i filles de les dones soles i de les parelles lesbianes, sense que consti la figura paterna.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Objectiu: 5.2. Introduir la perspectiva de gènere en els sistemes d'informació sanitària i fomentar la recerca sobre les desigualtats de gènere en la salut.

Mesura: 5.2.1. Establir la recollida de tota la informació sanitària en dades sensibles a les diferències en salut per raó de sexe.

Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.2.2. Garantir que les enquestes de salut incloguin la perspectiva de gènere.

Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.2.3. Garantir que l'Enquesta de Condicions de Treball inclogui la perspectiva de gènere i complementi la informació de les enquestes de salut.

Coordinació: Salut
Treball i Indústria
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.2.4. Garantir que els estudis i treballs de recerca contemplin l'especificitat de la salut de les dones.

Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.2.5. Adaptar els instruments d'anàlisi i d'avaluació de l'atenció i els serveis sanitaris per tal que incloguin la perspectiva de gènere.

Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.2.6. Fomentar la recerca sobre la salut dels diferents col·lectius de dones amb riscos i especificitats pròpies.

Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 5.2.7. Potenciar la realització de postgraus i màsters de salut amb perspectiva de gènere.

Coordinació: Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Institut Català de les Dones
Salut

Objectiu:5.3. Introduir la perspectiva de gènere en els plans de salut i de prevenció de riscos laborals i dissenyar polítiques de disminució de risc que tinguin en compte les diferències i desigualtats de gènere.

- Mesura: 5.3.1. Introduir la perspectiva de gènere en l'elaboració i avaluació del Pla de Salut de Catalunya, més enllà del concepte de salut reproductiva.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.3.2. Introduir la perspectiva de gènere en l'elaboració i l'avaluació del Pla de prevenció de riscos laborals.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.3.3. Garantir que l'atenció sanitària a les dones tingui en compte els drets de les dones a viure les seves diferències, el dret al coneixement i a la decisió sobre el propi cos.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.3.4. Garantir la participació de les dones i de les entitats de dones en els òrgans de consulta, planificació i avaluació dels plans de salut.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Salut
- Mesura: 5.3.5. Garantir que les polítiques de salut adreçades a les persones grans integrin la perspectiva de gènere.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.3.6. Realitzar el seguiment operacional dels diferents plans de salut al territori integrant la perspectiva de gènere.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.3.7. Introduir la perspectiva de gènere en el Pla director de recerca biomèdica.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu:5.4. Garantir una assistència sanitària que tingui en compte la perspectiva de

- Mesura: 5.4.1. Oferir formació a les persones que treballen en centres sanitaris públics sobre l'aplicació de la perspectiva de gènere en l'àmbit de la salut.
Coordinació: Salut
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.4.2. Fer que el disseny i l'avaluació dels serveis sanitaris introdueixi la perspectiva de gènere.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.4.3. Reconèixer el paper i recollir el treball de les dones i les associacions de dones d'altres cultures com a agents de salut en la prevenció i l'atenció sanitària.
Coordinació: Salut
Institut Català de les Dones

Objectiu:5.5. Garantir el dret de les dones al propi cos.

- Mesura: 5.5.1. Introduir la perspectiva de les dones i noies en l'educació per a la salut als centres educatius.

- Coordinació:** Educació
Salut
Secretaria General de Joventut
- Participació:** Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.5.2. Oferir els diferents col·lectius de dones informació i formació en temes de salut.
- Coordinació:** Institut Català de les Dones
Salut
- Mesura: 5.5.3. Millorar l'accés de les dones als diferents mitjans i eines que els garanteixin el dret al propi cos.
- Coordinació:** Salut
Participació: Educació
Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut
- Mesura: 5.5.4. Promoure l'ús del cànnabis entre els col·lectius de dones que pateixen patologies per a les quals el seu ús és terapèutic.
- Coordinació:** Institut Català de les Dones
Salut
- Mesura: 5.5.5. Millorar i positivitzar l'autopercepció del cos femení.
- Coordinació:** Institut Català de les Dones
Salut
Participació: Benestar i Família
Educació
Secretaria General de Joventut

Objectiu: 5.6. Recollir i donar respostes a les necessitats específiques de les dones discapacitades.

- Mesura: 5.6.1. Impulsar la modificació de la LISMI perquè s'inclouï una participació equilibrada d'homes i dones.
- Coordinació:** Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.6.2. Fomentar l'adaptació del material mèdic per tal d'oferir un servei integral de salut adaptat a les necessitats de les dones discapacitades.
- Coordinació:** Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.6.3. Garantir les eines de comunicació alternatives necessàries pels espais i serveis públics (llengua de signes, subtitulacions, braille, signes visuals).
- Coordinació:** Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
- Mesura: 5.6.4. Garantir l'accessibilitat de les dones discapacitades als espais i serveis públics.
- Coordinació:** Política Territorial i Obres Públiques
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.6.5. Incorporar, en totes les polítiques públiques d'integració, instruments que garanteixin el tractament específic dels col·lectius de dones amb discapacitats.
- Coordinació:** Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Objectiu: 5.7. Recollir i donar respostes a les necessitats específiques de les dones recluses i exrecluses.

- Mesura: 5.7.1. Desenvolupar programes formatius per a la reinserció sociolaboral que donin resposta a les necessitats de les dones recluses i exrecluses.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
Participació: Educació
Treball i Indústria
- Mesura: 5.7.2. Programar atenció específica per a les dones preses amb infants al seu càrrec, promoure el manteniment i desenvolupament de programes de reinserció i de pisos pont per a dones recluses amb càrregues o responsabilitats familiars.
Coordinació: Justícia
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Medi Ambient i Habitatge
- Mesura: 5.7.3. Afavorir la relació de les preses que viuen dins i fora de la presó amb les seves filles i fills, i assegurar el desenvolupament integral de la personalitat i la integració social de les criatures (assistència a escoles infantils, atenció psicològica, colònies d'estiu, etc.).
Coordinació: Justícia
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.7.4. Proposar la substitució de penes curtes privatives de llibertat per llibertat vigilada o mediació penal a les dones recluses amb fills/es a càrrec o amb altres responsabilitats familiars.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 5.8. Recollir i donar respostes a les necessitats específiques de les treballadoressexuals.

- Mesura: 5.8.1. Col·laborar amb les entitats de dones que donen suport a aquest col·lectiu per tal de formular alternatives al treball sexual.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Treball i Indústria
- Mesura: 5.8.2. Avançar en l'establiment de mesures que facin possible l'assoliment de drets socials per part de les treballadores sexuals.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Treball i Indústria

Objectiu: 5.9. Recollir i donar respostes a les necessitats específiques de les dones que pateixen discriminació per raó d'opció sexual.

- Mesura: 5.9.1. Fomentar l'associacionisme de dones lesbianes.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.9.2. Fer visible l'aportació de les dones lesbianes en tots els àmbits del coneixement i la cultura.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.9.3. Introduir la perspectiva de gènere en el Pla interdepartamental per a gais, lesbianes i transexuals.
Coordinació: Institut Català de les Dones

- Mesura: 5.9.4. Garantir a les dones lesbianes una atenció sanitària adequada.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.9.5. Facilitar l'accés de les dones lesbianes a la inseminació.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.9.6. Sensibilitzar i informar sobre l'especificitat en salut i les relacions afectivosexuals de les dones lesbianes.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 5.9.7. Impulsar actuacions de prevenció de les malalties de transmissió sexual que afecten específicament al col·lectiu de lesbianes.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 5.10. Recollir i donar respostes a les necessitats específiques de les dones migrades.

- Mesura: 5.10.1. Oferir informació a les dones migrades en els seus estats d'origen.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència
Treball i Indústria
- Mesura: 5.10.2. Oferir informació a les dones migrades sobre els recursos existents a Catalunya.
Coordinació: Benestar i Família
- Mesura: 5.10.3. Elaborar un Pla general de primera acollida amb perspectiva de gènere.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Presidència
- Mesura: 5.10.4. Oferir formació al personal professional que treballa amb els col·lectius de dones migrants.
Coordinació: Benestar i Família
Educació
Institut Català de les Dones
Interior
Salut
Treball i Indústria
- Mesura: 5.10.5. Posar a disposició de les dones migrades una oferta de formació de llengua catalana adequada i suficient.
Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Secretaria de Política Lingüística
- Mesura: 5.10.6. Impulsar la lluita contra l'explotació laboral, l'explotació sexual i la degradació del mercat laboral de les dones migrades.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Treball i Indústria
- Mesura: 5.10.7. Garantir i estimular l'accés als serveis educatius i formatius de les dones migrades com a un element essencial en la seva promoció personal i social.
Coordinació: Benestar i Família
Educació
Institut Català de les Dones

Participació: Relacions Institucionals i Participació
Secretaria General de Joventut

Objectiu: 5.11. Recollir i donar respostes a les necessitats específiques de les dones gitanes.

Mesura: 5.11.1. Facilitar l'accés de les dones gitanes a les eines que puguin facilitar la seva participació social.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 5.11.2. Garantir i estimular l'accés als serveis educatius i formatius de les dones gitanes com a un element essencial en la seva promoció personal i social.

Coordinació: Benestar i Família
Educació
Participació: Institut Català de les Dones
Salut

Mesura: 5.11.3. Suport a la inserció laboral de les dones gitanes.

Coordinació: Educació
Treball i Indústria
Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

EIX 6

Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones

Introducció

Tradicionalment, en la cultura patriarcal, els rols que han de desenvolupar dones i homes estan clarament diversificats, però no són igualment valorats. Aquest és un fet que la gran majoria de societats del món han establert per tal d'assegurar-se un determinat funcionament. Així, l'establiment d'aquests rols fa que cadascuna de les persones integrants d'una societat determinada interioritzi els que ha d'assolir, d'acord amb les expectatives que confirmen la seva acceptació pel sistema.

En aquestes assignacions, les dones reben determinades demandes socials i personals (autosacrifici, docilitat, viure en relació amb altres persones, entrega afectiva i del propi temps, etc.). Però aquestes demandes van acompanyades de poc valor social en termes de prestigi o d'assoliment econòmic, quan, d'altra banda, configuren, majoritàriament, una tasca civilitzadora i de cura imprescindible de la vida humana. El manteniment o la transgressió dels papers assignats estan puntualment premiats o castigats, mitjançant un conjunt de mesures punitives per tal que les dones s'adeqüin als rols que estableix l'ordre simbòlic patriarcal.

Les pressions, com diu Dolores Juliano, s'escalonen a diversos nivells: un de general, que discrimina, critica i desvaloritza tota infracció de les normes establertes (patrons de doble moral, naturalització de les tasques assignades, menyspreu de les aportacions socials, demandes i desitjos de les dones, sovint contemplats com a prescindibles) i un nivell de pressió més concret que estigmatitza els sectors femenins que ja s'han apartat de les normes (heterosexualitat obligatòria, do gratuït de la sexualitat i dels serveis, acatament del poder masculí). Aquests sectors estigmatitzats pateixen una discriminació específica que serveix per allisonar les altres dones del que els pot passar si s'aparten del camí normatiu.

Aquests dos nivells configuren el que s'anomena «violència simbòlica», és a dir, un maltractament soterrat i molts cops intangible, però que constitueix la base i la legitimació per a la utilització d'altres formes més evidents de violència. La violència simbòlica, per les característiques que la defineixen i per la tolerància social que l'empara, té unes dimensions incalculables i, sovint, de difícil identificació.

La violència simbòlica és l'expressió més estructural del patriarcat, fenomen històric i cultural que comporta un sistema de valors basat en l'intent secular de dominació de les dones i que estableix mecanismes de poder consensuats (econòmics, socials, culturals i militars) a través d'una ideologia que legitima i mitifica l'opressió (opressió no només amb relació a les dones, sinó també sobre altres éssers humans que no responen al model de masculinitat valorat socialment com a superior). El simbòlic de la relació entre els sexes queda marcat, així, per una noció de poder i possessió que no reconeix llibertat ni autoritat per ser dona.

Aquests mecanismes s'impregnen en la subjectivitat de cada persona, mitjançant un procés de naturalització realitzat a través de complexos processos individuals i socials. Les estructures de dominació són el producte d'un treball constant (històric) de reproducció, al qual contribueixen agents singulars (entre els quals hi ha els homes vinculats a «l'arquetip viril», amb armes com la violència simbòlica i física) i les diferents institucions intermediàries entre l'individu i la societat.

Hi ha formes d'aquest domini que s'expressen de manera concreta i brutal: en les guerres, en les relacions interpersonals, en les agressions sexuals (tant en l'àmbit social com laboral), i les que tenen a veure amb el comerç, tràfic i explotació sexual o amb pràctiques tradicionals i convencionals que afecten nenes i dones. Totes aquestes manifestacions de la violència patriarcal atempten contra la llibertat, l'autonomia, la salut, la sexualitat i la vida de nenes i dones. En tots aquests casos les dones reben una violència «afegida», ja sigui planificada i consentida, com en els conflictes bèl·lics, o tolerada i justificada, en d'altres casos.

Les diverses formes de violència, tot i el seu caràcter secular i malgrat la resistència de les dones, han estat negades fins fa poc com a problema social. No se'ls hi ha donat nom, fent-les invisibles. L'ordre simbòlic patriarcal ha buscat l'aïllament del patiment femení, n'ha impedit l'enunciació per tal de no fer possible el reconeixement, per part de les dones, de la violència com a instrument de control i domini de la societat patriarcal. Per contra, s'ha fomentat la culpabilitat individual com a una estratègia per dificultar el reconeixement de l'experiència femenina.

Als anys setanta el moviment feminista i altres moviments socials de defensa dels drets humans van començar diferents estratègies per tal de visibilitzar aquesta greu problemàtica social. A Catalunya es va parlar durant molt de temps de *violència masculista* per referir-se a aquelles agressions que molts homes exercien contra les dones per tal d'expressar el seu poder. Les aportacions proporcionades pels estudis de gènere, que introduïren aquest concepte en l'anàlisi de les causes de la violència, van ajudar a evidenciar que aquesta violència tenia uns orígens i uns objectius clars: impedir el ple desenvolupament de l'autonomia femenina i, per tant, de les societats. Finalment, i gràcies a les pressions dels moviments de dones a Beijing (IV Conferència Mundial de les Dones, 1995), es va arribar a una definició del concepte *violència de gènere*, en la qual es significava que aquest fenomen té a veure amb la construcció social i cultural en tant que definidora de rols. Aquesta definició, (**Qualsevol acte de violència basada en el gènere que té com a resultat, o és probable que tingui com a resultat, uns danys o patiments físics, sexuals o psicològics per a les dones, incloent-hi les amenaces dels esmentats actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant a la vida pública com a la privada*), la més utilitzada i assumida per organismes internacionals com les Nacions Unides, permet fer referència a un dels factors claus de la causalitat de la violència: el fet de ser dona en un món encara dominat per l'androcentrisme.

Tot i reconeixent que el concepte violència de gènere ha permès establir estratègies per contenir la violència i avançar en la seva eradicació, és un terme que només s'entén, en tota la seva complexitat, en cercles acadèmics feministes, polítics i mediàtics que han aconseguit imposar-lo. Amb el concepte gènere es pretén distingir entre els trets sexuals i els models de comportament que se'ls atribueix. Però a la pràctica, com diuen Amparo Moreno i Milagros Rivera, se sol utilitzar focalitzant l'atenció a les dones, ocultant que són els homes els qui exerceixen la violència i les dones les que la pateixen, apareixent aquestes com a «víctimes». La violència contra les dones és una manca de reconeixement d'autoritat i llibertat femenina.

També s'ha utilitzat, per anomenar la violència contra les dones el terme *violència sexista*. Utilitzar aquesta nomenclatura comporta, tanmateix, alguns riscos, ja que, per una part, suposa donar entrada a elements que tenen a veure amb la biologia i consignar el pes determinista i legitimador de que ha gaudit la violència durant molts anys. Per altra part, limita l'anàlisi a les parelles heterosexuales, deixant de banda les situacions de violència que es donen entre parelles lesbianes o gais, en les quals també es dona una clara divisió de rols de domini i submissió.

Reflexionar sobre la terminologia que cal utilitzar per anomenar i definir aquest conflicte social, tot i la seva complexitat, ha d'ajudar a avançar en l'aprofundiment del coneixement i les causes de la mateixa violència. En aquest sentit, el terme *violència viril* proposat per Amparo Moreno dona llum a una altra dimensió del problema: la violència apareix estretament relacionada amb el model de masculinitat valorat socialment com a superior, «l'arquetip viril» que tradicionalment s'ha inculcat als nens per tal de «fer-los homes», amb el sentit que s'associa amb posicions de poder en els espais domèstics i públics. Com abans s'ha comentat, aquest arquetip forma part d'una memòria històrica patriarcal de llarga duració, compartida per totes les cultures que practiquen l'expansió territorial sobre altres pobles. D'aquí que el patriarcat es caracteritzi per un sistema de valors que considera natural no només el domini dels homes sobre les dones, sinó també el domini, en definitiva, d'uns considerats éssers superiors sobre d'altres.

Davant l'heterogeneïtat de propostes potser cal deixar la discussió oberta, tot fent referència a la necessitat de seguir aprofundint sobre la qüestió. Malgrat tot, hi ha una realitat que és imprescindible esmentar en el món canviant que ens ha tocat viure: la presa de consciència de les dones, a tots els indrets del món. Centrant-nos en la nostra societat, en els darrers vint o trenta anys, les vides femenines van deixant de ser un destí i es van convertint en empreses a mans de les pròpies interessades. L'increment de l'autonomia i de la llibertat de les dones és, però, brutalment contestada per un sistema decadent que no aconsegueix acollir la «revolució femenina» que està canviant la societat. **Les violències contra les dones** són un conjunt d'estratègies destinades a destruir un ordre simbòlic que les dones han anat construint amb les seves relacions i vincles. Un ordre simbòlic que constata la diferència sexual i s'interroga respecte la relació entre dones i homes.

A qui volem arribar/A que ens referim

Amb tot, cal partir de la premissa que moltes dones, i també molts infants, poden trobar-se en situacions de violència al llarg del seu cycle vital. Aquests processos provoquen traumatismes (físics i emocionals) que necessiten reparacions adients al dany patit. Quan no es proporcionen els recursos terapèutics adequats s'està facilitant la perpetuació d'aquests abusos.

Les violències contra les dones són massa vegades encara facilitades, legitimades i, en moltes ocasions, causades per contextos socioculturals on prevalen les desigualtats socials i sistemes de creences creades i imposades per aquells que volen continuar exercint el poder sobre les dones. Aquestes creences, transmeses mitjançant els processos culturals de socialització, fan que s'interioritzin els rols de víctima i victimari i es tradueixin en maneres de ser, de veure el món i d'actuar.

EL Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones parteix de considerar les dones que pateixen situacions de violència no com a vícti-

mes, sinó, com molt bé diu Jorge Barudy, i moltes dones que han passat per aquests processos, com a *sobrevivents*. Aquest terme permet entendre el seu paper d'agents actius en el procés i destaca la seva capacitat de dinamisme i de transformar la realitat. Per tant, tal i com expliquen les membres de l'Associació Tamaia, cal partir i treballar des de la centralitat de les dones en la superació dels seus traumatismes i no oblidar el seu paper actiu en la prevenció de totes les violències.

Justificació/Model d'intervenció

Vista la varietat d'elements que interactuen i possibiliten les distintes formes de violència contra les dones, es fa necessari aplicar un model d'anàlisi que tingui en compte aquesta complexitat. Es considera que el model d'anàlisi ecològica (Jorge Corsi) aplicat a aquesta problemàtica permetrà actuar en els àmbits següents:

- **Cultural**, desarticulant els diferents paradigmes i sistemes de creences que han legitimat i perpetuat la violència, l'ús del poder econòmic i polític, la utilització de la violència i de les armes com a instruments per a la imposició i la resolució de conflictes.
- **Social**, actuant contra els dispositius que han legitimat la utilització d'aquesta violència a través de la impunitat dels que l'exerceixen individualment, però també contra els sistemes que la perpetuen a través de productes culturals difosos pels mitjans de comunicació, així com contra la tolerància social que provoca, entre altres coses, que les dones que es troben en situacions de violència no disposin del recolzament que es mereixen.
- **Individual**, en tant que si es facilita l'atenció social i terapèutica necessària per a la recuperació de cada dona que ha passat per situacions de violència, no només s'incideix en el seu procés individual de recuperació de les seqüeles de la violència, sinó que es realitza tot un treball de prevenció de nous abusos en altres àrees de la seva vida (laboral, econòmica, social). A més, és important tenir en compte que treballar individualment amb cada dona té efectes directes en els infants que pugui tenir al seu càrrec, en la mesura que qüestiona models de relació afectius i socials basats en la jerarquia i el domini, tot potenciant aspectes relacionats amb la tolerància i el respecte mutu.

Aquest Programa vol actuar contra tot un seguit de mites i creences construïdes amb relació a les violències contra les dones. Mites i creences que les han fet perdurar tot ignorant les seves causes reals i que han comportat moltes intervencions ineficaces i incoherents que tenen com a resultat la revictimització de les dones.

El model d'intervenció proposat facilita una comprensió multicausal i àmplia de les diverses formes de violència, la qual cosa permet identificar la problemàtica que ens ocupa de forma dinàmica, analitzant els diferents factors i nivells que hi interactuen contínuament i possibilitant, així, actuacions dialèctiques en cadascun dels nivells d'intervenció necessaris (prevenció, atenció, coordinació i recerca) i no tan sols amb relació a temes concrets, com ara els recursos. Aquesta visió permetrà, també, considerar l'aspecte biopsicosocial de les violències envers les dones, aspecte que ha de contemplar les múltiples vessants implicades (econòmica, social, política, jurídica, sanitària, educativa, psicològica, etc.), atès que les violències

contra les dones generen problemes de salut biològics i socials i, per tant, cal poder tractar-los en tota la seva complexitat.

Finalment, cal esmentar que l'objectiu finalista d'aquest Programa és treballar per a l'assumpció dels paràmetres de la cultura de la pau en les relacions personals i socials. Canviar la cultura de la violència -que ha comportat tant dolor, sofriment i mort- en la qual vivim per la cultura de la pau no és, sens dubte, una empresa fàcil i sabem que aquest treball implicarà unes quantes generacions. Posar fi a la vinculació entre masculinitat i violència és una estratègia de pau que incumbeix a tots els homes, no només als que exerceixen pràctiques brutals. El projecte de cultura de la pau i d'educació per la pau ha de passar per col·locar la vida en el centre de la cultura i de la política i, per a tal efecte, cal posar atenció en el que secularment han pensat, dit i fet les dones.

Criteris estratègics d'actuació

El model d'actuació que es vol definir en aquest Programa parteix d'uns criteris o principis que responen i volen donar respostes a la realitat específica de les violències envers les dones. Aquests criteris han de servir per afavorir la implantació i execució del conjunt d'objectius i mesures que dibuixa el Programa i han de guiar i comprometre tots els agents implicats en aquest. Són els següents:

- **L'abordatge de la violència envers les dones en el seu conjunt, des d'una perspectiva estructural:**

El Govern de la Generalitat ha optat per realitzar un abordatge de la violència envers les dones partint de la premissa que es tracta d'un fenomen estructural. Així, ha entès que aquesta violència adopta múltiples formes (violència domèstica-familiar; agressions sexuals; assetjament sexual i moral en els àmbits laboral i social; violència exercida per màfies explotadores; pràctiques tradicionals i convencionals perjudicials per a la salut i la sexualitat de les dones i les menors; violència derivada dels conflictes armats) que requereixen de respostes específiques i diverses però que tenen un denominador comú: la violència contra les dones està profundament arrelada a les estructures socials, i si no s'incideix sobre aquestes, la violència no desapareixerà.

Les intervencions en el tema de la violència patriarcal no poden obviar el sistema que sosté i legitima aquesta violència i, per això, i també perquè totes les dones poden viure situacions de violència, aquest Programa respon al desenvolupament específic d'una de les línies estratègiques del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones i constitueix un reconeixement dels drets de les dones com a ciutadanes. Calen, en primer lloc, intervencions adreçades a totes les dones i, en segon lloc, intervencions específiques per a les diverses situacions de violència, tot contemplant l'atenció, la coordinació, la prevenció i la sensibilització social.

- **La transversalitat, la coordinació i la cooperació interinstitucional**

Les actuacions davant la violència exercida contra les dones han de contemplar la multifactorialitat de les causes que generen aquest greu problema social i, per tant, caldrà un treball coordinat i transversal entre els diferents departaments de la Generalitat i entre les institucions i instàncies competents. El Programa té la voluntat d'implicar en el procés d'implementació tots els agents públics i

privats que estan intervenint en aquest àmbit, i, per tant, es potenciaran i es dissenyaran estratègies específiques i espais de treball conjunt que permetin el treball en xarxa, per tal de fer efectiu aquest criteri.

D'altra banda, cal la concertació, cooperació i coordinació efectiva amb la iniciativa social de Catalunya, molta de la qual ja està intervenint amb eficàcia en aquest terreny.

- **La integralitat**

El treball de diagnosi previ a l'elaboració del Programa, ha mostrat que bona part dels plans i lleis de l'Estat espanyol estan pensats des d'una òptica assistencial. Malgrat tot, es va adquirint una major consciència de la realitat del problema, i de tots aquells àmbits que afecten les dones i els seus fills i filles. Aquesta diversitat d'àmbits implica que la resposta a aquesta vulneració dels drets humans no ha de partir només del sistema de Serveis Socials. Atès que la violència contra les dones és un fenomen estructural, es precisa d'una resposta integral que impliqui tots els sistemes (Serveis Socials, Salut, Forces i Cossos de Seguretat, Justícia, Educació, Cultural, Treball, Habitatge, etc.) i que, a més, actuï coordinadament.

Així, doncs, el Programa planteja la creació, regulació, aplicació efectiva i generalitzada i avaluació d'un protocol integral d'intervenció en totes les seves fases (cada una de les línies estratègiques que planteja el Programa pretén abordar un d'aquests aspectes) que assenti les bases per a la coordinació de tots els sistemes que intervenen en el procés de resposta a totes les dones que pateixen situacions de violència.

- **La participació i la corresponsabilització**

La participació del conjunt d'actors socials és un eix indiscutible en el procés d'elaboració i d'implantació d'aquest Programa. Per a l'elaboració d'aquest, i amb l'objectiu de disposar d'un coneixement fonamentat en l'experiència i en l'apropament a la realitat al problema, s'ha seguit un procés participatiu que ha comptat amb agents vinculats a la intervenció en matèria de les violències contra les dones, tant pel que fa a la prevenció i sensibilització social, com en l'assistència i recuperació de les dones que han patit o estan passant per processos de violència.

Per això s'ha estimat indispensable conèixer els paràmetres d'intervenció de les diferents administracions públiques catalanes, atès que les violències envers les dones precisen d'una resposta institucional conjunta i integral, en què cada administració té i ha de tenir un paper rellevant a implementar. D'altra banda, també s'ha considerat imprescindible comptar amb el bagatge acumulat pel moviment feminista, que ha estat pioner en el treball d'abordatge a dones en situacions de violència. Finalment també s'ha estimat oportú incorporar persones expertes en diferents disciplines, per tal que poguessin fer aportacions acurades respecte a quines han de ser les millors respostes davant la diversitat de situacions de violència amb què es poden trobar les dones.

La participació ciutadana i el consens dels grups de dones que componen el teixit social femení de Catalunya, així com la corresponsabilització de tots els actors implicats, constitueixen factors bàsics per aconseguir l'èxit d'aquest Programa i un dels principals motors que ha de permetre gestionar-lo i avaluar-lo.

- **L'accessibilitat i la proximitat en les intervencions contra la violència vers les dones, tot contemplant la diversitat dels col·lectius femenins de Catalunya**

Cal adaptar el funcionament dels serveis a les realitats particulars de les dones que pateixen processos de violència. En aquest sentit, és imprescindible contemplar la diversitat i especificitat dels diferents col·lectius femenins que viuen a Catalunya: dones grans, adultes i joves; amb diferents opcions sexuals; amb nivells socioeconòmics diversos; amb estats de salut específics (amb discapacitats, problemes mentals, malalties infeccioses, etc.); dones provinents d'altres cultures; dones en situació d'exclusió social (treballadores sexuals, preses i ex-preses, etc.). Per tant, cal dissenyar serveis capaços de respondre a les diferents necessitats i d'adaptar-se a aquestes diverses realitats.

Així mateix, cal vetllar perquè les dones afectades per situacions de violència tinguin les mateixes possibilitats d'accés als recursos que precisen. La proximitat en el territori és una primera forma de facilitar aquesta accessibilitat i adaptació de la resposta a les diferents realitats socials i culturals. En aquest sentit, es fa necessària una atenció especial a les zones rurals de Catalunya, que solen ser sempre les menys dotades, així com els nuclis deprimits de població, amb marginalitat social i situacions de pobresa.

- **La qualitat de la resposta**

Es fa necessari oferir respostes integrals, des d'una perspectiva transdisciplinària (conjunció de les diverses disciplines –psicosociolegals– per tal de recollir la pluralitat i la complexitat de les demandes en aquesta matèria), a les dones que pateixen violència, de forma àgil, ràpida, propera i coordinada, que evitin la revictimització o victimització secundària que comporta anar de recurs en recurs per obtenir només respostes parcials als problemes plantejats.

A fi de millorar la qualitat de la resposta, cal posar especial èmfasi en la formació dels equips professionals que atenen les dones en situacions de violència, formació que haurà d'incorporar la perspectiva de gènere, un coneixement acurat dels processos de la violència i dels seus impactes físics i emocionals amb què arriben les dones als recursos públics.

- **Coneixement de la realitat**

És imprescindible disposar de dades segures i fiables sobre el fenomen de la violència al nostre país. Aquestes dades han de ser compartides per tots els agents implicats en el tema, i han de permetre fer un seguiment de la problemàtica i avaluar l'impacte de les accions de millora, així com de les mancances detectades per tal de corregir-les.

El volum de dades i informacions sobre els aspectes visibles de les violències contra les dones, s'ha anat incrementant progressivament en els darrers anys i, en l'actualitat, ja es disposa d'un marc de referència a partir del qual articular les mesures i actuacions per fer front a aquest fenomen. De mica en mica, s'han establert sistemes de registre que permeten constatar el nombre de denúncies registrades en algunes formes de violència, així com la quantitat de casos atesos des dels recursos especialitzats. Malgrat tot, se segueixen detectant un seguit de carències que cal solucionar, carències que tenen com a conseqüència no conèixer en l'actualitat la veritable incidència de les violències. Són les següents:

- a. Sovint les dades de què es disposa són parcials i no abracen totes les formes de violència contra les dones. A més, manca una unificació dels sistemes de registre, així com dels conceptes que hi apareixen.
- b. Els criteris del recull d'informació utilitzats pels diferents recursos no estan unificats, la qual cosa impedeix un tractament global de la informació. Tampoc es fa la difusió periòdica de la informació de la qual es disposa.
- c. Cal continuar aprofundint sobre la naturalesa, causes i conseqüències de les violències contra les dones i dels efectes en els seus fills i filles, a fi de poder definir acuradament estratègies de prevenció, detecció i intervenció veritablement eficaces.

I com a punt de partida de tot aquest treball, és imprescindible que totes les estadístiques elaborades pels diferents departaments de la Generalitat estiguin segregades per sexes i contemplin la perspectiva de gènere, per tal de tenir constància, també, de l'experiència femenina i així elaborar indicadors que veritablement responguin a la diversitat de les distintes formes d'estar al món d'hommes i dones

Línies estratègiques: objectius i mesures

Línia estratègica: 1. ATENCIÓ: definir i desenvolupar models d'atenció integral, mitjançant una xarxa de serveis de qualitat en tots els àmbits, a tots els territoris de Catalunya, capaços de donar respostes adients a les necessitats i processos de les dones que estan o han estat en situacions de violència, així com dels seus fills i filles, amb l'observança que les opcions sexuals, la procedència geogràfica i/o les creences religioses de les demandants no siguin motiu de tracte discriminatori.

Objectiu: 1.1. Consolidar, millorar i ampliar els diferents serveis i estratègies d'informació que facilitin a les dones les eines necessàries per conèixer els serveis que estan al seu abast, evitant la victimització secundària.

Mesura: 1.1.1. Connectar el sistema d'assistència telefònica a les dones en situacions de violència a través del telèfon únic d'emergències 112.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Interior

Participació: Salut

Mesura: 1.1.2. Garantir una informació telefònica de qualitat, les 24 hores tots els dies de l'any, que faciliti els diferents tipus d'informació (social, jurídica, etc.), adequades a les demandes rebudes, tot oferint una contenció psicològica, en els casos necessaris, en diferents idiomes amb presència a Catalunya, i garantint l'accés a les dones amb dificultats auditives.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència

Mesura: 1.1.3. Adequar l'atenció telefònica realitzada a partir dels paràmetres d'intervenció que s'estableixin en el Protocol Marc establert en la mesura 2.1.3 d'aquest Programa, i fer

d'aquest recurs un veritable eix centralitzador de tota la informació en l'àmbit de Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.1.4. Divulgar l'existència de la línia d'atenció telefònica a tots els territoris de Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.1.5. Realitzar les accions pertinents per tal de garantir el coneixement, per part de les i els operadors de la línia d'atenció telefònica, dels protocols de derivació i circuits de cada localitat o zona de Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.1.6. Garantir el funcionament dels telèfons locals d'urgències que tinguin la voluntat de continuar i, a més, afavorir els de nova implementació mitjançant els Fons de Cooperació Local.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques Interior

Mesura: 1.1.7. Promoure l'existència de Serveis d'Informació i Atenció a les Dones als territoris - SIAD - (sobretot a les zones rurals de Catalunya o a les poblacions en les quals no existeixen els centres d'atenció integral), vinculats amb els circuits locals, per tal de facilitar informació i orientació a les dones sobre el procede de victimització i els recursos i possibilitats existents. Cal garantir l'accés a aquesta informació a totes les dones independentment del seu lloc de procedència i empadronament. [Mesura complementada per l'objectiu 1 de l'eix 5 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005- 2007, i per la mesura 1.4.1 d'aquest Programa.]

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.1.8. Garantir que les oficines de Benestar i Família, els centres de Serveis Socials i les oficines d'Atenció a la Ciutadania, així com la resta d'oficines d'atenció a escala local o comarcal, ofereixin una informació acurada dels recursos existents i segueixin protocols de derivació clars que evitin el pelegrinatge de les dones que es troben en situacions de violència.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 1.1.9. Garantir la formació especialitzada a tots els equips professionals que intervenen en les diferents etapes d'informació i d'atenció a les situacions de violència contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família

Interior

Justícia

Salut

Objectiu: 1.2. Treballar, des dels Serveis Socials d'Atenció Primària, sistemes de detecció i d'intervenció que donin una

resposta adient a les diferents necessitats de les dones que pateixen violència, tot tenint en compte el moment en què es troben.

Mesura: 1.2.1. Garantir una atenció de qualitat a la xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària, redefinint, si s'escau, els criteris d'atenció: característiques, perfils professionals, serveis que han de prestar..., seguint les pautes establertes en el Protocol Marc establert en la mesura 2.1.3 d'aquest Programa.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.2.2. Adaptar el Protocol Marc establert en la mesura 2.1.3 d'aquest Programa a les especificitats dels Serveis Socials d'Atenció Primària.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.2.3. Donar suport tècnic especialitzat, que contempli l'ús de les noves tecnologies, als equips d'atenció primària que requereixin desenvolupar estratègies d'atenció especialitzada (grups de suport psicosocial, etc.) a les dones que pateixen violència.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.2.4. Dissenyar i realitzar accions formatives especialitzades i integrals que permetin a tots els col·lectius professionals que treballen directament amb les dones que han estat o es troben en situacions de violència, en l'àmbit local, comarcal i nacional, aprofundir en el coneixement del fenomen de les violències contra les dones i en estratègies per detectar-lo i abordar-lo.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.2.5. Crear canals de comunicació que permetin una actualització contínua per part dels i de les professionals dels Serveis Socials d'Atenció Primària d'aquella informació disponible relativa als recursos especialitzats en atenció a les violències contra les dones.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.3. Impulsar i donar suport a la creació i consolidació d'un sistema de resposta urgent fora dels horaris habituals (acollida d'urgències, treball de contenció psicològica, assessorament jurídic i social, i acompanyament) per a les dones que es troben en situacions de violència i que precisen una resposta immediata. [La Llei actual situa els recursos d'emergència com a integrants dels serveis socials d'atenció primària i, per tant, de competència municipal.]

Mesura: 1.3.1. Establir els recursos d'acollida d'urgència que puguin garantir l'acollida de les dones i dels seus fills i filles, amb les degudes condicions de seguretat, acompanyament i recolzament per part de personal qualificat.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Objectiu: 1.4. Desenvolupar els models i les xarxes d'atenció integral, a tots els territoris de Catalunya, amb la coordinació i consens dels ens locals d'atenció especialitzada que ofereixin els recursos necessaris per al procés de tractament i recuperació de les dones que pateixen situacions de violència, així com de les seves filles i fills (serveis i centres d'atenció integral, cases d'acollida, pisos pont, etc.).

Mesura: 1.4.1. Definir i crear una xarxa de serveis especialitzats, des d'una perspectiva integral i interdisciplinària, capaç d'atendre totes les demandes d'informació, assessorament, atenció i recuperació de les diverses formes de violència contra les dones, tot tenint en compte les diversitats i especificitats de les dones que viuen a Catalunya. Aquests serveis estarien distribuïts d'acord amb les necessitats detectades en el mapa de recursos de serveis públics i privats, per tal de constituir-se com a serveis de referència per a tots els recursos de la zona. [Mesura complementada per la mesura 1.1.7 d'aquest Programa].

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.2. Definir els diversos perfils de professionals de la Xarxa de Serveis Especialitzats que han d'atendre les diferents situacions de violència. Totes aquestes professionals (informadora, treballadora social, psicòloga, educadora social, advocada, inseridora laboral, metgessa, medidora cultural), independent de la seva formació d'origen, han de tenir una capacitat específica en el tema que ens ocupa.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.3. Definir i crear la xarxa de recursos d'acolliment (cases d'acollida, pisos d'acollida, pisos pont i acolliment d'urgències).

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones (ICD)

Mesura: 1.4.4. Revisar l'actual model de cases d'acollida i del perfil de dones que cal atendre, tot valorant la necessitat d'implementació de mesures per a la millora d'aquests recursos, per garantir l'accessibilitat a les dones amb discapacitats. [Segons el Consell d'Europa la ràtio ha de ser d'una plaça per cada 7.500 habitants, i la Conferència de Viena estableix 1 plaça per a cada dona amb filles i fills per cada 10.000 dones. La cobertura actual de Catalunya és d'1 plaça per cada 75.513 persones l'any 2001.]

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.5. Redefinir, ampliar i consolidar una xarxa de pisos pont que doni resposta a les diferents necessitats d'acolliment de les dones, d'acord amb el Protocol establert a la mesura 1.4.3 d'aquest Programa.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.4.6. Definir les pautes d'accés prioritari i acompanyament amb relació als serveis específics (com centres de salut mental, centres d'atenció a dependències tòxiques i lúdiques, o d'altres),

de les dones que es troben en recursos d'acolliment, i que han de fer front a aquest doble procés d'atenció i recuperació.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Salut

Mesura: 1.4.7. Definir una xarxa de recursos específics per facilitar allotjament a les filles i fills, majors de 18 anys, de les dones que es troben en situacions de violència.

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones
Medi Ambient i Habitatge

Mesura: 1.4.8. Impuls i suport als programes que contemplin l'atenció a les dones en tot el seu itinerari de recuperació, així com de les necessitats derivades del procés de victimització.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.5. Impulsar mesures de recolzament (econòmiques, d'habitatge, laborals) als processos de recuperació de les dones que han patit processos de violència.

Mesura: 1.5.1. Garantir l'accés a les prestacions econòmiques existents, que superin el salari mínim interprofessional i uns barems correctius respecte al nombre de criatures (ajudes econòmiques bàsiques que garanteixin l'autonomia personal), facilitant i agilitant la seva concessió a les dones que es troben en situacions de violència, i creació d'ajudes econòmiques específiques, de tramitació immediata, que permetin cobrir les necessitats detectades de les dones que hagin patit qualsevol forma de violència.

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.2. Establir partides econòmiques específiques, de tramitació urgent, que cobreixin les despeses derivades de les responsabilitats familiars no compartides, per a les dones que es trobin en alguna fase del procés de ruptura d'una situació de violència domèstica (pensions impagades, etc.).

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.3. Crear ajudes específiques per al lloguer i accés prioritari a la propietat de pisos de protecció oficial, i per al seu manteniment, a les dones que es troben en un procés de recuperació dels diversos processos de violència.

Coordinació: Benestar i Família
Medi Ambient i Habitatge
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.4. Possibilitar l'escolarització dels fills i filles de dones que es troben en processos de violència, tant en l'etapa d'escolarització obligatòria com en l'etapa de 0-3 anys, així com en els recursos de formació no reglats (ludoteques, casals, colònies, etc.).

Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.5. Facilitar l'accés a la formació ocupacional i treballar per incrementar el compromís ètic i social de les empreses,

respecte de les dones que es troben en processos de violència o en etapes de recuperació d'aquesta.

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Treball i Indústria

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.5.6. Treballar per tal de garantir la permanència en el lloc de treball de les dones que estan involucrades en processos de violència, per tal que les seves absències amb relació a l'esmentat procés no siguin comptabilitzades com absentisme laboral. Les empreses hauran de garantir la confidencialitat de les situacions de les dones i, en els casos en què sigui possible, la mobilitat geogràfica de les dones que ho sol·licitin.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Treball i Indústria

Participació: Presidència

Mesura: 1.5.7. Impulsar una normativa que reguli criteris d'accés a les mesures exposades, a partir d'acreditar la no solvència de les dones que es troben en processos de violència, tant si es troben en situació regularitzada com si no.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Participació: Economia i Finances
Educació
Medi Ambient i Habitatge
Treball i Indústria

Mesura: 1.6.1. Millorar el protocol específic per a dones que pateixen violència (Quadern 14), que faciliti pautes per a la detecció precoç, abordatge i seguiment de casos i que estructurari les actuacions de les i dels diferents professionals, d'acord amb el Protocol Marc establert en la mesura 2.1.3 d'aquest Programa.

Coordinació: Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.6.2. Elaborar i establir un informe mèdic únic que reculli els efectes biopsicosocials i la coordinació entre els diferents nivells assistencials, que fixi els criteris per a la seva tramitació i que contempli el registre de casos preservant la confidencialitat.

Coordinació: Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.6.3. Facilitar l'assistència i l'acompanyament, quan pertoqui, a judicis i altres procediments legals, a les i els metges que han detectat processos de violència i que n'han fet l'informe pertinent, tot protegint la confidencialitat.

Coordinació: Interior
Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.6.4. Consolidar la formació específica en matèria de violència contra les dones i en estratègies d'intervenció envers aquesta, dirigida a les i els professionals, tant de l'àmbit sanitari com dels serveis socials, dels diferents models d'atenció del Sistema Català de la Salut (centres d'Atenció Primària, unitats de Salut Mental, hospitals, unitats d'urgència, etc.).

Coordinació: Institut Català de les Dones
Salut

Mesura: 1.6.5. Incloure en els programes d'atenció a la salut sexual i reproductiva (PASSIR), en els centres de planificació familiar, i als programes d'atenció a joves una línia específica de detecció de les situacions de violència contra les dones. Aquests programes específics haurien d'estar convenientment coordinats amb l'atenció primària de salut.

Coordinació: Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.7. Consolidar i avançar, per part dels cossos i forces de seguretat, en una atenció i acompanyament adients a les dones que pateixen violència, pel que fa al procés d'informació i denúncia d'aquestes situacions, així com tot el que faci referència a facilitar una protecció i seguretat que doni respostes a les diferents situacions en què es poden trobar les dones que pateixen processos de violència. [Cal vetllar perquè les opcions sexuals, la procedència geogràfica i/o les creences religioses de les demandants no siguin motiu de tracte discriminatori.]

Mesura: 1.7.1. Ampliar les dotacions del cos de Mossos d'Esquadra, per tal de garantir la cobertura horària i territorial dels serveis especialitzats d'atenció a la dona, així com el seu acompanyament, a més d'instar els ajuntaments perquè facin el mateix respecte al personal de policies locals, i fer suggeriments en aquest sentit als cossos i forces de seguretat que depenen del Ministeri de l'Interior.

Coordinació: Interior

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.2. Millorar i consensuar els procediments d'atenció a les dones que pateixen processos de violència (protocol intern) per part del cos de Mossos d'Esquadra i del personal de les policies locals, i que estiguin vinculats al Protocol Marc que estableix la mesura 2.1.3 d'aquest Programa. Realitzar suggeriments, en aquest sentit, als altres cossos i forces de seguretat que depenen del Ministeri de l'Interior.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Interior

Mesura: 1.7.3. Ampliar i millorar la capacitat dels equips del cos de Mossos d'Esquadra i personal de policies locals, especialitzats en l'atenció a dones que pateixen processos de violència, amb la voluntat d'anar fent extensiva aquesta cobertura als municipis de més de 20.000 habitants i articular els mecanismes necessaris per assegurar l'atenció a les dones dels petits municipis.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Interior

Mesura: 1.7.4. Garantir l'atenció d'urgència especialitzada per part del cos de Mossos d'Esquadra i personal de les policies locals- a les dones que es troben en processos de violència, les 24 hores del dia tots els dies de l'any a tot el territori de Catalunya.

Coordinació: Interior

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.5. Informar les dones de la importància de designar una advocada o advocat especialitzat del torn d'ofici de violència domèstica, que l'acompanyarà durant tot el procés civil i penal, si s'escau.

Coordinació: Interior

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.6. Treballar per unificar criteris per tal de facilitar una atenció adient a les dones immigrades que pateixen violència, regularitzades o no, i assegurar la derivació d'aquestes cap als recursos pertinents.

Coordinació: Interior

Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.7. Consolidar, avaluar i millorar el Pla de formació de l'Escola de Policia de Catalunya, en matèria de violència contra les dones, dirigit al cos de Mossos d'Esquadra i personal de policies locals.

Coordinació: Interior

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.8. Dotar suficientment els efectius de la Policia Judicial i Policia Autonòmica a l'efecte del compliment de les mesures de vigilància de les ordres d'allunyament de l'agressor i protecció de les víctimes imposades a sentències judicials en procediments per violència contra les dones, i instar els ajuntaments perquè facin el mateix respecte al personal de policies locals.

Coordinació: Interior

Justícia

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.9. Establir el control, vigilància i supervisió dels sistemes específics de protecció, que poden incloure des de mesures personals a d'altres que contemplin les noves tecnologies de control via satèl·lit, tant per a aquelles dones que es trobin en una situació de risc com a conseqüència del procés de violència, com en els casos en què sigui l'agressor qui compti amb el dispositiu de control.

Coordinació: Interior

Justícia

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.7.10. Establir programes de reciclatge i formació continuada del cos de Mossos d'Esquadra i personal de policies locals, per tal de capacitar la seva intervenció amb dones que pateixen processos de violència; i treballar amb el Ministeri de l'Interior en aquest aspecte, pel que fa al cos de Policia Nacional i Guàrdia Civil.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Interior

Objectiu : 1.8. Consolidar i avançar, pel que fa a l'àmbit judicial, per facilitar a les dones una atenció adient en relació amb la protecció i defensa dels seus drets com a ciutadanes. [Cal vetllar perquè les opcions sexuals, la procedència geogràfica i/o les creences religioses de les demandants no siguin motiu de tracte discriminatori.]

- Mesura: 1.8.1. Dotar de personal suficient i qualificat, per part dels Serveis d'Assistència Jurídica Especialitzada a les dones que pateixen processos de violència, a tots els col·legis d'advocats de Catalunya, a través dels quals es garanteixi informació immediata sobre les possibilitats legals d'actuació que contempla l'ordenament jurídic en les diverses situacions de violència en què es poden trobar les dones.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.2. Introduir millores (més recursos humans, econòmics, torns de guàrdia 24 hores, etc.) en els torns d'ofici especialitzats, universalitzar criteris (protocols interns) per a tots els territoris de Catalunya i crear-los allà on no hi hagi torns d'ofici especialitzats en violència contra les dones. A aquests torns d'ofici han de poder tenir accés totes les dones que es troben en situacions de violència, encara que no sigui preceptiva la intervenció d'una lletrada. Cal establir mecanismes de seguiment dels casos de torn d'ofici als col·legis d'advocats de Catalunya, per tal de garantir una assistència jurídica de qualitat a les dones que es troben en un procés de violència.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.3. Avançar per tal que el protocol elaborat per donar resposta al compliment de la Llei 27/2003, de protecció a les víctimes de violència domèstica, s'implementi també en les diferents formes de violència que poden patir les dones.
Coordinació: Interior
Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.4. Garantir la designació d'una lletrada o lletrat des del primer moment en què la dona presenta la denúncia a comissaria i, per descomptat, durant la seva declaració al Jutjat de Guàrdia.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.5. Dotar de més recursos l'Equip d'Assistència Tècnica Penal, per tal de garantir la cobertura de contenció psicològica i social a Catalunya, atenent la distribució territorial de la Fiscalia, i facilitar la tramitació amb rapidesa dels informes des del punt de vista psicològic.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.6. Garantir equips d'atenció que es puguin moure i que atenguin els casos les 24 hores, d'acord amb les demandes, però que puguin cobrir tot el territori.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.7. Consolidar el Servei d'Orientació Jurídica de la Generalitat de Catalunya (SOJ) i aprofundir en la capacitat del cos professional, per tal que puguin fer detecció i assessorament en els casos de violència, així com realitzar les derivacions pertinents.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones

- Mesura: 1.8.8. Impulsar mesures per tal que les OAV tinguin capacitat suficient per ser l'eix coordinador de la normativa vigent de protecció de les víctimes de violència domèstica, i dotar-les de personal suficient i qualificat per tal de poder realitzar una atenció i acompanyament de qualitat en els procediments judicials.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.9. Treballar per tal que els i les metges forenses estiguin assignats als jutjats de guàrdia en tots els territoris de Catalunya, i consensuar els temps límits d'espera per tal que les dones que pateixen violència puguin ser diagnosticades pels serveis medicoforense.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.10. Garantir que els informes forenses facin una descripció exhaustiva de l'estat psicofísic de la dona que pateix violència, i l'obligatorietat que l'informe mèdic de primera assistència s'adjunti amb els primers atestats dels jutjats de guàrdia, i recomanar que d'ofici es reclami l'aportació a la causa de tots els informes biopsicosocials referents a la dona que ha patit violència.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
Salut
- Mesura: 1.8.11. Treballar per tal que dins del cos de metgesses i metges forenses hi hagi una especialització en el tema de la violència contra les dones, i oferir formació dins d'aquest cos professional per millorar la seva capacitat, en especial pel que fa als maltractaments psicològics.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.12. Formar i capacitar tot el personal que ha d'intervenir en tot el procés judicial, ja siguin jutges, advocats o advocades, fiscals, metges forenses, funcionariat i policia judicial, per tal que puguin facilitar una informació, atenció i assessorament adients a les dones que es troben en processos de violència.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia
- Mesura: 1.8.13. Facilitar els mecanismes adients per tal que la Generalitat de Catalunya es presenti com a acusació popular en tots els casos de dones mortes a causa de les diferents formes de violència explicitades en aquest Programa.
Coordinació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.14. Impulsar l'elaboració de proposicions no de llei per tal d'instar el Ministeri de Justícia de l'Estat espanyol perquè doti de més recursos la Fiscalia Especialitzada en l'àmbit de violència contra les dones, estenent-la a totes les demarcacions catalanes, incorporant de nou la figura de fiscal responsable a cada destacament de Catalunya.
Coordinació: Justícia
Participació: Institut Català de les Dones
- Mesura: 1.8.15. Instar el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya per tal que, en l'ús de les seves competències, garanteixi un servei

immediat i de qualitat a les dones que pateixen qualsevol forma de violència, i que contribueixi que l'atenció als diferents casos sigui prioritària i àgil.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.8.16. Promoure una reforma en la Llei d'enjudiciament criminal, art. 798, per garantir, mitjançant tràmit d'audiència, que sigui la dona qui decideixi, assessorada per la seva assistència lletrada, si prefereix la via del judici ràpid o no.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.9. Donar suport a les accions i serveis que realitzen les administracions locals i comarcals pel que fa a la detecció i l'atenció a les dones que pateixen violència, així com a les persones de l'entorn familiar més proper.

Mesura: 1.9.1. Facilitar els recursos de formació necessaris per a la capacitat de les persones professionals que realitzen tasques de detecció i atenció a escalal local i comarcal de les dones que pateixen violència.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 1.9.2. Donar suport econòmic i tècnic als projectes de detecció i atenció a les dones que pateixen violència realitzats des de l'àmbit local i comarcal que treballen des dels supòsits establerts en aquest Programa.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.9.3. Avançar en la consideració dels recursos del món local i comarcal com a part específica de les xarxes de detecció i atenció a les dones que pateixen violència a Catalunya.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 1.9.4. Establir un procediment normalitzat que garanteixi intervencions adequades davant situacions traumàtiques provocades pels actes de violència contra les dones, d'acord amb el Protocol Marc establert en la mesura 2.1.3 d'aquest Programa. [Mesura que complementa la núm. 3.2.7 d'aquest Programa]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.10. Donar suport i fomentar la col·laboració amb entitats específiques que ofereixen serveis a les dones que pateixen situacions de violència i que donen una resposta complementària adient a les dones i als seus fills i filles.

Mesura: 1.10.1. Reconèixer la tasca realitzada per les entitats específiques de dones i/o professionals, que han estat pioneres en el treball d'abordatge a dones en situacions de violència, fent divulgació de les seves experiències com a bones pràctiques aplicables a altres àmbits.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família

Educació

Justícia

Salut

Mesura: 1.10.2. Incrementar el suport a les accions i projectes programats per les dones i professionals de les entitats de Catalunya, mitjançant línies específiques de subvencions i convenis.
Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Benestar i Família
Salut

Objectiu: 1.11. Facilitar a les dones que pateixen violència domèstica, així com als seus fills i filles, mesures específiques de suport que els permeti identificar la situació de violència, prendre decisions, accedir als serveis d'atenció, per tal de recuperar-se de les seqüeles produïdes per aquesta situació en els diferents àmbits: personal, econòmic, social i laboral i de salut. [Mesures complementàries a les establertes en l'objectiu 1.5 d'aquest Programa.]

Mesura: 1.11.1. Garantir el tractament terapèutic especialitzat i continuat per a les dones que es troben en situacions de violència en la xarxa d'atenció integral especialitzada.
Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.11.2. Promoure la intervenció amb fills i filles i altres familiars de dones que es troben en processos de violència domèstica per tal de facilitar la seva recuperació i evitar la perpetuació de models apresos d'agressor i de víctima.
Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.11.3. Promoure el desenvolupament d'una xarxa de "punts de trobada" que permeti a les dones que pateixen violència i als seus fills i filles, en cas que l'autoritat judicial no suspengui el règim de visites, desenvolupar les relacions pares-fills/es prioritant la seguretat de la dona i la protecció dels drets dels infants.
Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.12. Facilitar a les dones, i menors, informació, assessorament i atenció que els permeti identificar, fer front i recuperar-se de les situacions d'agressions sexuals.

Mesura: 1.12.1. Crear programes específics d'informació, suport i recuperació, dins de la xarxa de serveis especialitzats, per a nenes i adolescents que pateixen abusos sexuals.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.12.2. Universalitzar els protocols d'atenció a les víctimes d'abusos i agressions sexuals a tots els hospitals de Catalunya, incidint de forma especial en l'atenció forense, tot assegurant la continuïtat de l'atenció social i sanitària.
Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.12.3. Universalitzar les mesures específiques adients per tal de garantir la intimitat de les víctimes d'abusos i agressions sexuals en els procediments judicials (ús de mampares, noves tecnologies, etc.), i garantir la protecció dels drets dels i de les menors.

Coordinació: Justícia

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.12.4. Garantir el tractament postexposició per prevenir l'VIH.

Coordinació: Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.13. Facilitar a les dones informació, assessorament i atenció que els permeti identificar, fer front i recuperar-se de les situacions d'assetjament sexual i moral en tots els àmbits, especialment el laboral.

Mesura: 1.13.1. Promoure, mitjançant els agents socials, l'establiment d'un Protocol d'actuació sobre l'assetjament sexual i moral, per a la seva incorporació en la negociació col·lectiva, d'acord amb la línia marcada per la Unió Europea.

Coordinació: Treball i Indústria

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.13.2. Crear programes específics d'informació, suport i recuperació, dins de la xarxa de serveis especialitzats, per a les dones que pateixen assetjament sexual i moral.

Coordinació: Benestar i Família

Treball i Indústria

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.13.3. Impulsar i donar suport per a l'aplicació d'aquelles sancions disciplinàries en les quals sigui l'agressor qui abandoni el lloc de treball, o hagi de buscar un nou espai dins o fora de l'empresa.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Treball i Indústria

Participació: Presidència

Mesura: 1.13.4. Establir mecanismes d'avaluació de les actuacions de la Inspecció de Treball per tal d'assegurar el compliment de les sancions per assetjament moral i sexual dels convenis que ho incorporen.

Coordinació: Treball i Indústria

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.13.5. Crear, dins de l'Administració de la Generalitat, una figura amb formació específica, com a assessora i/o medidora entre l'organització i les/els representants de les persones treballadores, en els casos d'assetjament sexual i moral.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 1.13.6. Desenvolupar programes de suport a la permanència laboral de les dones que han patit o pateixen assetjament sexual i/o moral en el mateix lloc de treball, si així ho desitja; i desenvolupament de programes de suport a la reintegració laboral de les dones que s'hagin vist obligades a canviar o abandonar el seu lloc de treball, o que ho hagin decidit per haver patit aquesta forma de violència.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 1.13.7. Impulsar l'elaboració de proposicions no de llei per tal d'instar el Govern de l'Estat perquè reguli, dins del capítol de faltes i

sancions (Estatut dels Treballadors i Llei de procediment laboral), en els diferents marcs laborals, l'assetjament sexual i moral.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 1.13.8. Avançar en la regulació de l'assetjament sexual a l'LPRL com a risc per a la salut de les dones.

Coordinació: Treball i Indústria

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.14. Facilitar mesures de suport específic a les dones víctimes de màfies explotadores.

Mesura: 1.14.1. Treballar interdepartamentalment per articular mesures de vigilància i seguretat, així com la coordinació policial i institucional per tal de combatre eficaçment les màfies explotadores.

Coordinació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Institut Català de les Dones

Participació: Interior
Presidència

Mesura: 1.14.2. Elaborar i difondre informació d'interès, en diversos idiomes, per tal que les víctimes de les màfies explotadores coneguin els seus drets i els recursos als quals poden demanar ajuda.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Participació: Salut

Mesura: 1.14.3. Crear estratègies interdepartamentals, interinstitucionals i multidisciplinars, per tal de fer un abordatge integral de la problemàtica en què es troben les dones víctimes de les màfies explotadores i de les dificultats de sortir-se'n (problemes de documentació i regularització, poca xarxa social de suport, amenaces de les màfies, etc.)

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 1.14.4. Treballar conjuntament amb les dones que es troben en aquesta situació, així com amb les entitats que els donen suport, per tal de definir de forma urgent les millors estratègies per intervenir en aquest àmbit i minvar l'impacte de les discriminacions que pateixen.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Interior

Mesura: 1.14.5. Establir, a partir de l'estratègia definida en el punt anterior, els recursos urgents necessaris per tal d'afavorir el procés de superació d'aquesta violència per part de les dones que la pateixen.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.14.6. Impulsar programes d'inserció i/o capacitació professional per garantir la sortida d'aquestes dones al mercat laboral.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Treball i Indústria

Participació: Educació

Mesura: 1.14.7. Promoure mecanismes per facilitar l'accés d'aquestes dones als recursos explicitats en els objectius 1.4. i 1.5 d'aquest Programa.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca
Benestar i Família
Educació
Medi Ambient i Habitatge
Salut
Treball i Indústria

Mesura: 1.14.8. Establir mecanismes de cooperació internacional mitjançant els grups de dones, i ONG específiques que treballin el tema de tràfic de dones en els territoris d'origen, a partir d'una perspectiva de posar en el centre del seu treball les necessitats i expectatives de les dones com a subjectes i no com a objectes d'intervenció.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 1.14.9. Promoure estratègies de col·laboració i de suport amb les entitats de dones que treballen amb dones víctimes de màfies explotadores.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.15. Establir mesures per a l'abordatge de les pràctiques tradicionals i convencionals perjudicials per a la salut i la sexualitat de les dones i les menors, i que vulneren els drets fonamentals de les persones.

Mesura: 1.15.1. Crear programes específics de capacitació de professionals d'atenció primària de centres de salut i centres escolars, per fer un treball de prevenció, detecció i atenció amb les famílies afectades per aquestes pràctiques, especialment les menors objecte d'aquestes tradicions.

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Salut

Participació: Interior

Mesura: 1.15.2. Treballar en estratègies que evitin la criminalització dels pares i mares i l'estigmatització de les menors, sense perjudici de la necessària protecció dels drets de les menors.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Educació
Institut Català de les Dones
Interior
Salut

Mesura: 1.15.3. Treballar, amb les dones líders de les diverses comunitats, així com amb els líders religiosos, de procedència on es realitzin aquestes pràctiques, estratègies de formació per tal que puguin actuar com a agents preventius i mediadors, per avançar en el camí de l'eradicació d'aquestes pràctiques.

Coordinació: Benestar i Família
Presidència

Participació: Interior
Salut

Mesura: 1.15.4. Establir mecanismes de cooperació internacional mitjançant els grups de dones i ONG especialitzades que treballin el tema de l'abordatge de pràctiques tradicionals i convencionals

perjudicials per a la salut i la sexualitat de les dones i les menors, en els territoris d'origen, a partir d'una perspectiva de posar en el centre del seu treball les necessitats i expectatives de les dones com a subjectes i no com a objectes d'intervenció.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones
Interior

Mesura: 1.15.5. Avançar en l'impuls de mesures per tal que l'Estat espanyol desenvolupi lleis específiques que permetin el dret d'asil i el reconeixement de refugiades davant de casos de mutilació genital femenina i/o d'altres formes de violència, com poden ser els casaments forçats, etc.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Interior
Justícia
Presidència

Objectiu: 1.16. Facilitar mesures de suport específic per a les dones que han patit violència derivada de conflictes armats.

Mesura: 1.16.1. Posar a disposició dels serveis i recursos normalitzats en atenció a dones que han patit aquest tipus violència, els mitjans formatius, lingüístics i tècnics necessaris per intervenir en dones refugiades i exiliades.

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.16.2. Treballar per tal que Catalunya es converteixi en un país de referència pel que fa al suport i l'acolliment de dones refugiades i exiliades, víctimes de violència de conflictes armats, tot establint estratègies de coordinació i col·laboració amb les ONG i altres tipus d'organitzacions de referència en aquest àmbit.

Coordinació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.16.3. Facilitar a les dones els diferents recursos materials (econòmics, d'habitatge, etc.) i els recursos d'atenció que contemplin les necessitats de cada dona, per tal d'afavorir el seu procés de recuperació, a partir del que s'estableix a la mesura 1.5.7 d'aquest Programa.

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.17. Treballar estratègies adients per tal de potenciar els drets laborals i socials de les dones, i corregir els mecanismes de generació, transmissió i consolidació de la feminització de la pobresa, l'atur, el treball precari i, en general, tota discriminació econòmica de les dones.

Mesura: 1.17.1. [Aquesta mesura té un desenvolupament específic en els eixos 4 i 5 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007.]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.18. Prevenir la reincidència de la violència contra les dones per part dels homes que hagin exercit aquesta forma de violència.

Mesura: 1.18.1. Avaluar els programes existents en la rehabilitació d'homes que han comès delictes vinculats amb la violència de gènere, per tal de comparar els paràmetres d'intervenció i conèixer els resultats obtinguts.

Coordinació: Justícia

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 1.18.2. Desenvolupar i ampliar programes de rehabilitació d'homes que han exercit violència contra les dones, vinculats al compliment de les sancions penals establertes.

Coordinació: Justícia

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 1.19. Afavorir un nivell saludable de capacitació i equilibri emocional a les professionals de recursos que atenen situacions de violència per tal que possibilitin la seva continuïtat i el manteniment de nivells òptims d'atenció, així com la prevenció del burn out.

Mesura: 1.19.1. Garantir i afavorir equips de treball estables i suficientment capacitats per atendre les diverses situacions de violència.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Interior

Justícia

Salut

Participació: Treball i Indústria

Mesura: 1.19.2. Possibilitar i/o crear espais físics de trobada, en els centres de treball, que permetin l'intercanvi quotidià i/o periòdic de les diferents experiències i impactes que tenen a veure amb el contacte continuat amb la violència, per tal de compartir els efectes i rebre el suport necessari entre les i els components dels equips de treball.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Interior

Justícia

Salut

Participació: Treball i Indústria

Mesura: 1.19.3. Establir serveis d'orientació i assessorament a professionals de manera presencial i/o a través dels diferents mitjans d'intercomunicació, correu electrònic, telèfon, etc.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Participació: Interior

Justícia

Salut

Mesura: 1.19.4. Treballar per garantir la protecció de les dades dels i de les professionals que es troben involucrats en procediments judicials per motiu de la seva tasca professional, i assegurar l'acompanyament lletrat a les professionals que han d'anar a declarar.

Coordinació: Interior
Justícia
Participació: Institut Català de les Dones

Línia estratègica: 2. COORDINACIÓ I COOPERACIÓ: establir les estructures de coordinació i cooperació entre tots els àmbits (social, judicial, sanitari, policial, associatiu i amb els ens locals) per a la prevenció, detecció i intervenció de totes les situacions derivades de les violències contra les dones.

Objectiu: 2.1. Consolidar i donar un nou impuls al circuit de coordinació estable interdepartamental i interdisciplinari que garanteixi l'eficàcia (prevenció, detecció i intervenció) de les actuacions vers les violències contra les dones.

Mesura: 2.1.1. Redefinir l'actual Comissió Permanent Interdisciplinària contra la Violència de Gènere (Decret 26/2001, der 23 de gener), per tal que es constitueixi en un veritable ens operatiu en la coordinació de les polítiques endegades per cadascun dels diferents departaments de la Generalitat implicats en el Programa, amb la col·laboració i el consens dels agents socials de referència (judicatura, etc.).

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Presidència

Mesura: 2.1.2. Definir l'àmbit d'actuació competencial de cada servei que forma part del circuit per tal de no duplicar intervencions i realitzar una efectiva coordinació.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència
Participació: Benestar i Família
Educació
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 2.1.3. Elaborar i regular, normativament i administrativa, un nou Protocol Marc (del qual es derivaran protocols d'actuació i seguiment per a tots els agents implicats en el circuit), per a la coordinació de la intervenció en matèria de violència contra les dones, des de tots els sistemes públics, amb criteris mínims d'obligat compliment.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència

Participació: Benestar i Família
Educació
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 2.1.4. Adaptar el protocol per al compliment de la Llei 27/2003, de protecció a les víctimes de violència domèstica, als criteris marcats pel Protocol Marc dissenyat en la mesura 2.1.3 d'aquest Programa.

Coordinació: Justícia
Participació: Benestar i Família

Mesura: 2.1.5. Donar compliment al Protocol per al compliment de la Llei 27/2003, de protecció a les víctimes de violència domèstica, per tal d'incrementar la coordinació judicial amb els cossos de seguretat .

Coordinació: Interior
Justícia

Participació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Salut

Mesura: 2.1.6. Establir els canals de comunicació i coordinació necessaris amb els equips d'atenció a la infància i a l'adolescència, en aquells casos en què les i els menors es trobin en situació de risc.

Coordinació: Benestar i Família
Justícia

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.1.7. Establir els canals de comunicació i coordinació necessaris entre els serveis especialitzats d'atenció a les dones que pateixen situacions de violència i els centres de salut mental i centres d'atenció a les diverses dependències tòxiques o lúdiques, per tal de garantir una atenció de qualitat a les dones que es troben en aquests dobles processos.

Coordinació: Benestar i Família
Interior
Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 2.2. Crear i regular un sistema de coordinació i complementarietat de les polítiques dutes a terme per les diferents administracions públiques catalanes (estatal, autonòmica, comarcal, provincial i municipal), que actuen a Catalunya en relació amb el tema de la violència.

Mesura: 2.2.1. Consensuar i aprovar, per part de totes les administracions públiques de Catalunya, el Protocol Marc, a proposta de la Comissió Interdepartamental i Interdisciplinària, previ informe favorable de la Comissió de Govern Local de Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència

Participació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 2.2.2. Impulsar i potenciar, allà on no existeixin, la creació de protocols i circuits territorials capaços d'oferir respostes unificades i adients a les diferents situacions i necessitats de les dones que pateixen qualsevol tipus de violència, tot adequant la resposta a la realitat de cada territori.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Relacions Institucionals i Participació
Salut

Mesura: 2.2.3. Garantir la participació i aportacions de les persones professionals que es troben en la primera línia del servei d'atenció en l'establiment dels circuits i protocols locals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 2.2.4. Promoure acords i convenis entre els ens locals capaços de facilitar la mobilitat de les dones dels petits municipis, per tal de garantir l'accessibilitat d'aquestes a una atenció integral de qualitat.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Política Territorial i Obres Públiques

Participació: Benestar i Família
Governació i Administracions Públiques

Mesura: 2.2.5. Impulsar l'establiment de protocols i convenis que facilitin l'accessibilitat de les dones fora de l'àmbit territorial de Catalunya.

Coordinació: Benestar i Família
Interior
Relacions Institucionals i Participació

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 2.2.6. Crear els mecanismes de comunicació adients per tal de garantir una transferència d'informació acurada als telèfons d'urgència (el general i el local, si aquest existeix).

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Governació i Administracions Públiques
Interior

Objectiu: 2.3. Establir i impulsar espais de coordinació entre el personal professional que intervé en els diferents recursos de prevenció, detecció i atenció a les dones en situacions de violència.

Mesura: 2.3.1. Celebrar trobades periòdiques que afavoreixin l'intercanvi d'experiències, metodologies i bones pràctiques entre professionals.

Coordinació: Benestar i Família
Educació
Institut Català de les Dones
Interior
Justícia
Salut

Objectiu: 2.4. Definir i implementar estratègies per tal de garantir l'eficàcia, la qualitat i l'eficiència dels serveis d'atenció a les dones que pateixen violència, així com l'optimització dels recursos.

Mesura: 2.4.1. Regular mecanismes d'informació adient entre els cossos professionals dels diferents recursos.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 2.4.2. Establir canals formals de denúncia i desenvolupament de mecanismes d'investigació i sanció d'aquestes, davant les administracions i serveis públics, per la deficient atenció a les dones en situació de violència.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 2.4.3. Garantir mecanismes d'optimització dels serveis existents, d'acord amb criteris de qualitat i d'aprofitament de recursos.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Benestar i Família
Interior
Justícia
Salut

Línia estratègica: 3. PREVENCIÓ I SENSIBILITZACIÓ: promoure estratègies de prevenció i sensibilització en tots els àmbits, tant institucionals com socials, per tal de caminar cap a la tolerància zero envers les violències contra les dones, i l'assumpció de tots els paràmetres de la cultura de la pau.

Objectiu: 3.1. Difondre, a tots els àmbits comunitaris i socials, les diferents manifestacions de les violències contra les dones i les greus conseqüències (salut física i mental, seguretat, treball, relacions intrafamiliars, transgeneracionalitat de la violència) que aquest fenomen comporta, per tal que totes les persones puguin identificar precoçment i clarament qualsevol situació de violència.

Mesura: 3.1.1. Publicar i difondre periòdicament dades que permetin fer visibles les diferents formes de violència contra les dones (denúncies, consultes, acollides, sentències judicials, mortalitat), a través dels mitjans de comunicació social i dels serveis públics i comunitaris.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Participació: Benestar i Família
Economia i Finances
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Salut

Mesura: 3.1.2. Editar i difondre materials monogràfics sobre els diferents tipus de violència recollits en aquest Programa, utilitzant suports

divulgatius que resultin fàcilment assequibles i comprensibles per a la població en general.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.1.3. Adequar els materials editats sobre violències contra les dones per facilitar la seva accessibilitat a les dones amb discapacitat visual i auditiva i a les dones procedents d'altres cultures que no dominen les llengües oficials a Catalunya.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 3.1.4. Realitzar campanyes amb caràcter anual als mitjans de comunicació social destinades a sensibilitzar i donar informació sobre les diferents formes de violència i els efectes sobre les dones, i els fills i filles.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 3.1.5. Completar i impulsar l'espai web de l'ICD destinat a l'àmbit de violència contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.1.6. Promoure que els centres d'atenció integral i els serveis d'informació i atenció a les dones facin treball amb la comunitat per tal d'avançar en la sensibilització del fenomen de la violència.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.2. Impulsar la conscienciació de la societat civil, a través dels agents socials, implicant-los per tal que adoptin accions contundents envers la violència.

Mesura: 3.2.1. Dissenyar i realitzar campanyes per tal de visibilitzar el fet que la tolerància de la violència significa ser-ne còmplice i permetre'n la seva perpetuació.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.2.2. Incidir sobre els estereotips socials que es tenen sobre els homes maltractadors (que són identificats com a malalts o marginals), per tal de fer emergir l'altra cara de la realitat (poden ser perfectes amics, professionals de renom, etc.)

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 3.2.3. Incidir sobre els estereotips socials que es tenen sobre les dones maltractades (que són identificades com a marginals, dèbils, sense recursos, heterosexuales), per tal de fer emergir l'altra cara de la realitat (poden ser dones professionals, de totes les classes socials, independents i amb recursos, lesbianes, etc.).

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 3.2.4. Facilitar estratègies de participació dels agents socials en la lluita contra la violència vers les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Benestar i Família

Comerç, Turisme i Consum

Cultura

Economia i Finances

Educació
Governació i Administracions Públiques
Interior
Justícia
Medi Ambient i Habitatge
Política Territorial i Obres Públiques
Presidència
Relacions Institucionals i Participació
Salut
Secretaria de Política Lingüística
Secretaria General de Joventut
Secretaria General de l'Esport
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 3.2.5. Elaborar i difondre materials d'orientació per a la societat civil (entitats culturals, de lleure, esportives, associacions veïnals, etc.) per tal que prenguin consciència de la necessitat del seu paper actiu en la lluita vers les violències contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Agricultura, Ramaderia i Pesca

Benestar i Família

Comerç, Turisme i Consum

Cultura

Economia i Finances

Educació

Governació i Administracions Públiques

Interior

Justícia

Medi Ambient i Habitatge

Política Territorial i Obres Públiques

Presidència

Relacions Institucionals i Participació

Salut

Secretaria de Política Lingüística

Secretaria General de Joventut

Secretaria General de l'Esport

Treball i Indústria

Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 3.2.6. Avançar en la línia del compromís ètic i la responsabilitat social de les empreses davant la inserció laboral de les dones en situacions de violència, per tal de garantir els seus drets laborals.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Treball i Indústria

Mesura: 3.2.7. Proposar i impulsar la creació d'un protocol que garanteixi intervencions comunitàries adients davant situacions traumàtiques provocades pels actes de violència contra les dones. [Aquesta mesura es complementa amb la núm. 1.9.4 d'aquest Programa]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.3. Promoure i donar suport als programes i projectes -de les administracions locals i supramunicipals- de detecció, sensibilització i prevenció davant les violències contra les dones.

Mesura: 3.3.1. Treballar conjuntament amb els ens locals en la realització en els seus territoris de programes que tinguin com a objectius la detecció, sensibilització i prevenció de les violències contra les dones.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques
Interior

Objectiu: 3.4. Realitzar estratègies d'empoderament dels diferents col·lectius de dones i facilitar totes les informacions adients per tal que puguin identificar la diversitat de situacions d'abús i actuar en conseqüència.

Mesura: 3.4.1. Dissenyar estratègies específiques de sensibilització dirigides a les dones, especialment les que pertanyen a entorns socials on existeixi una especial pressió social o legitimació cultural vers les violències contra les dones, perquè coneguin els recursos i les estratègies per fer front a aquestes barreres i els permetin adoptar posicions actives davant aquesta situació. [Mesura complementada per l'eix 3, objectius 1 i 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.4.2. Fomentar l'adopció de postures de solidaritat i compromís ètic per part de totes les dones, i especialment d'aquelles que tenen representació social, a fi i efecte de donar suport i apoderar les dones que es troben en situacions de violència.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.4.3. Promoure i donar suport a la creació de col·lectius de dones que tinguin com a finalitat la sensibilització social en la lluita contra la violència vers les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.5. Identificar els aspectes de la identitat femenina que generen vulnerabilitat davant les violències contra les dones i possibilitar la seva transformació mitjançant la posada en marxa d'espais de formació i participació de les dones, tot recolzant els ja existents per tal que puguin incloure continguts preventius de les violències contra les dones i proposin canvis en els elements que generen vulnerabilitat.

Mesura: 3.5.1. Incloure mòduls de formació en matèria de violència contra les dones en espais existents a la comunitat en els quals hi participen dones (universitats populars, cursos municipals, grups d'oci i lleure, espais de persones grans, grups de voluntariat, centres cívics, etc.), incidint especialment en aquells temes relacionats amb la construcció social de les identitats de gènere i el desenvolupament d'estratègies potenciadores de l'autoestima. [Mesura complementada per les actuacions definides a l'eix 3 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Benestar i Família
Educació
Institut Català de les Dones

Participació: Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.5.2. Facilitar la realització de trobades entre grups de dones que afavoreixin l'intercanvi de l'aprenentatge adquirit en els espais propis i comunitaris en relació amb la prevenció de les violències contra les dones, i que possibilitin el debat sobre conceptes relacionats amb "identitat femenina", "vincles afectius i relacions interpersonals", "autoestima", i "formes de violència contra les dones. [Mesura complementada per les actuacions definides a l'eix 3 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.6. Incentivar entre les i els responsables públics la necessitat que les diferents administracions assumeixin un compromís ètic i polític, i s'impliquin activament en el rebuig de la violència, mitjançant la implementació de polítiques actives i efectives per a la conscienciació social envers aquesta problemàtica.

Mesura: 3.6.1. Promoure que des del Govern de la Generalitat es continuïn realitzant accions exemplificadores en relació amb aquesta temàtica.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 3.6.2. Avançar en la sensibilització dels i les responsables polítiques de les diferents administracions sobre la necessitat de donar prioritat a les intervencions en relació amb les violències contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 3.6.3. Promoure que totes les administracions públiques catalanes commemorin el 25 de novembre, Dia internacional contra la violència vers les dones, com una diada significativa a escala mundial de compromís institucional i social per avançar en la tolerància zero vers les violències contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Relacions Institucionals i Participació

Objectiu: 3.7. Donar suport a les iniciatives sorgides des de les associacions i entitats de dones, en relació amb la detecció precoç, la prevenció i la conscienciació social sobre les violències contra les dones.

Mesura: 3.7.1. Incrementar el suport a les accions i projectes de prevenció de la violència programats pels grups de dones i entitats professionals de Catalunya, mitjançant línies específiques de subvencions.

Coordinació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Salut

Mesura: 3.7.2. Fomentar l'organització de jornades d'intercanvi d'experiències de treball entre associacions, professionals, expertes i/o ONG.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Participació: Educació
Interior
Justícia
Salut
Treball i Indústria

Objectiu: 3.8. Avançar en el disseny i implementació d'instruments metodològics de prevenció de les violències contra les dones per tal que siguin implementats en la intervenció comunitària realitzada pels Serveis Socials d'Atenció Primària.

Mesura: 3.8.1. Avaluar els instruments existents, i redefinició si s'escau d'aquests, per tal de gaudir d'eines metodològiques que serveixin de guia al personal tècnic de Serveis Socials de d'Atenció Primària per al desenvolupament de programes de prevenció de la violència en els espais comunitaris (associacions veïnals, plataformes comunitàries, etc.).

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.8.2. Establir estratègies de coordinació amb els recursos comunitaris per unificar criteris sobre l'aplicació dels programes preventius de les violències contra les dones.

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.9. Desenvolupar estratègies de prevenció de les violències contra les dones en l'atenció primària de salut.

Mesura: 3.9.1. Incorporar en la programació d'educació per a la salut el tema de la prevenció de les violències contra les dones, utilitzant materials adients per a la seva implementació.

Coordinació: Salut
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.9.2. Dissenyar estratègies de reciclatge per capacitar el personal docent destinat a l'educació per a la salut, per tal que incorporin metodologies de prevenció i sensibilització vers les violències contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Salut

Objectiu: 3.10. Promoure i impulsar projectes de prevenció de les actituds abusives entre la població jove, per identificar les causes d'aquestes i fomentar els valors de la cultura de la pau i la no-violència en les relacions interpersonals.

Mesura: 3.10.1. Dissenyar campanyes i materials diversos, i la seva difusió, per tal de conscienciar i sensibilitzar la població jove sobre la gravetat dels comportaments abusius, que identifiquin les diferents formes que pot adoptar aquesta violència en les relacions interpersonals i promoguin l'adopció de postures actives de rebuig contra aquesta problemàtica.

Coordinació: Educació

Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Participació: Presidència

Mesura: 3.10.2. Realitzar tallers i altres activitats adreçades a la població jove en els quals s'abordi el problema de les violències contra les dones i la necessitat de rebutjar-la, i s'identifiquin les diferents situacions en què s'utilitza la violència com a estratègia de resolució de conflictes, tant interpersonalment com socials.

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.10.3. Fomentar estratègies d'educació en valors adreçats a la població juvenil que girin al voltant de la construcció d'identitats masculines i femenines i la relació d'aquest procés en les violències contra les dones. [Mesura complementada per les actuacions de l'objectiu 5 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.10.4. Facilitar als i a les joves espais de relació, o aprofitar els espais de participació juvenil ja existents, per a la realització de tot tipus d'activitats relacionades amb el foment de la cultura de la pau.

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.10.5. Crear un espai a Internet, al qual es pugui accedir des de les diverses pàgines específiques per a joves, que possibiliti la comunicació entre les joves i les professionals per tal de consultar diferents qüestions relacionades amb processos de violència.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Participació: Educació

Objectiu: 3.11. Definir estratègies de sensibilització i prevenció de les violències contra les dones des del sistema educatiu, que permetin un abordatge pluridisciplinar d'aquesta problemàtica.

Mesura: 3.11.1. Treballar amb el professorat i amb les organitzacions sindicals amb presència en l'àmbit educatiu, per tal de potenciar el desenvolupament efectiu dels continguts de coeducació i fer que aquests esdevinguin els eixos que estructurin l'actual sistema educatiu, com a forma bàsica de prevenció de les actituds abusives entre els infants i joves. [Mesura complementada per les actuacions desenvolupades en l'objectiu 5 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.11.2. Garantir que en els nous dissenys curriculars no apareguin continguts androcèntrics, etnocèntrics, homofòbics i bel·licistes, per descartar la permanència d'aquests estereotips que, de forma directa o indirecta, contribueixen a reproduir les violències

contra les dones. Elaboració de noves propostes en les quals s'incorporin els sabers i experiències de les dones en els diferents àmbits, per tal d'incidir en l'anomenat currículum ocult que continua reproduint un únic model. [Mesura complementada per l'eix 2 objectiu 5 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.11.3. Elaborar i aplicar els materials didàctics específics que permetin educar per la pau i la no-violència, i que contemplin la formació en habilitats socials i cognitives, assertivitat, educació en valors, educació afectivosexual, coeducació, relacions interpersonals, i resolució de conflictes. [Mesura complementada per l'eix 2, objectius 5 i 6 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones
Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.11.4. Desenvolupar i implementar programes pilot de caràcter experimental de prevenció de la violència contra les nenes i les joves, amb la finalitat de realitzar un seguiment de les mesures aplicades i visibilitzar els resultats.

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones
Participació: Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.11.5. Desenvolupar programes de formació de la comunitat educativa, consells escolars, associacions de mares i pares d'alumnes, que introdueixin en els seus continguts estratègies de prevenció de les violències contra les dones.

Coordinació: Educació
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.11.6. Introduir en la formació del professorat, de la inspecció educativa, dels equips d'orientació educativa i psicopedagògics d'infantil, primària i secundària, continguts específics que els dotin d'estratègies preventives de les violències contra les dones per aplicar als centres escolars.

Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.11.7. Introduir en la formació de persones adultes mòduls específics sobre prevenció de les violències contra les dones.

Coordinació: Educació
Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.11.8. Definir estratègies de prevenció davant el risc de desescolarització forçada de les menors provinents de cultures no majoritàries i/o en risc d'exclusió social.

Coordinació: Benestar i Família
Participació: Educació
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.11.9. Impulsar que en els programes de formació universitària es donin transversalment matèries relacionades amb la prevenció de les violències contra les dones i, específicament, com a mòduls especials, màsters, postgraus, etc., en les facultats

d'educació, dret, medicina, psicologia i ciències de l'educació. En aquest sentit, cal consolidar els segons cicles formatius de les universitats de Catalunya que tracten específicament les diverses violències contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Objectiu: 3.12. Realitzar estratègies de caràcter preventiu adreçades a la població masculina que permetin identificar aquells continguts estereotipats en relació amb la masculinitat, que directament o indirectament possibiliten i faciliten les diferents formes d'abús contra les dones.

Mesura: 3.12.1. Impulsar grups de discussió per tal d'analitzar, revisar i aprofundir en aquells continguts de l'arquetip viril més nocius tant per a les dones com per als homes.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Educació
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.12.2. Incentivar la formació de grups d'homes que treballin en la prevenció i sensibilització davant la violència vers les dones.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.13. Desenvolupar instruments de sensibilització i prevenció davant les situacions d'assetjament sexual i moral en l'àmbit laboral i social.

Mesura: 3.13.1. Promoure la inclusió d'indicadors que permetin analitzar les situacions d'assetjament sexual i/o moral en l'àmbit laboral.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Objectiu: 3.14. Empoderar les dones d'estratègies d'identificació de la violència contra els drets sexuals i reproductius.

Mesura: 3.14.1. Facilitar informació a les dones per tal que sàpiguen identificar les formes que adopta la violència contra els drets sexuals i reproductius.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Salut

Participació: Secretaria General de Joventut

Mesura: 3.14.2. Elaborar recomanacions adreçades a professionals socio-sanitaris, orientades a assegurar el respecte als drets sexuals i reproductius de les dones.

Coordinació: Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.14.3. Introduir estratègies d'identificació de la violència contra els drets sexuals i reproductius en els programes d'educació afectivo-sexual, desenvolupats en l'àmbit educatiu amb adolescents i joves.

Coordinació: Educació

Institut Català de les Dones

Salut

Secretaria General de Joventut

Objectiu: 3.15. Divulgar els efectes i conseqüències de determinades pràctiques tradicionals i convencionals perjudicials per a la salut i la sexualitat de les dones i les menors, i que vulneren els drets humans fonamentals.

Mesura: 3.15.1. Facilitar, als i a les professionals dels serveis sanitaris, socials i educatius, les informacions necessàries sobre la gravetat de determinades pràctiques tradicionals, i proporcionar-los eines (cursos, suport tècnic extern, etc.) per a la seva prevenció.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Educació
Institut Català de les Dones
Salut

Mesura: 3.15.2. Enfortir la xarxa d'agents de salut comunitaris, amb la participació de dones líders de les diferents comunitats implicades.

Coordinació: Benestar i Família
Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.15.3. Elaborar i difondre material informatiu, en diversos idiomes, perquè sigui difós entre la població immigrant que practica aquestes tradicions, per tal que coneguin la legislació espanyola i catalana en la protecció de la integritat de les dones i les menors.

Coordinació: Benestar i Família

Participació: Educació
Institut Català de les Dones
Justícia
Salut

Objectiu: 3.16. Visibilitzar els efectes i gravetat de les violències contra les dones derivada dels conflictes armats, per tal de conscienciar la població en general i impulsar actituds de rebuig, de denúncia i de suport a les iniciatives de pau i transformació dels conflictes.

Mesura: 3.16.1. Donar suport als grups de dones que treballen el tema de les violències contra les dones en els conflictes armats.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.16.2. Visibilitzar la tasca de les dones que, des dels seus països en conflicte, estan duent a terme treballs per aconseguir la pau, tot reconeixent les seves iniciatives com a un referent important per a la societat i com a una eina pedagògica en el treball de l'educació per la pau.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 3.16.3. Editar i difondre informacions específiques a través de diferents suports (bibliogràfics, televisius, etc.) sobre com s'exerceix el poder i el control sobre les dones i les menors en els conflictes bèl·lics, i la consideració d'aquestes conductes com a crims de guerra.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 3.16.4. Elaborar, amb la col·laboració d'organitzacions expertes, materials que continguin recomanacions per a professionals que treballin amb nuclis de població desplaçada o refugiada de conflictes armats, sobre com abordar en les dones l'impacte de la violència patida en la guerra.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Institut Català de les Dones

Mesura: 3.16.5. Impulsar l'elaboració de proposicions no de llei per tal d'instar el Govern estatal a establir compromisos polítics de denúncia dels conflictes armats i fer les gestions necessàries per facilitar el retorn de les dones que es troben refugiades o exiliades com a conseqüència d'aquests conflictes.

Coordinació: Governació i Administracions Públiques
Presidència

Participació: Institut Català de les Dones

Objectiu: 3.17. Avançar en estratègies de treball amb els diferents mitjans de comunicació, per tal que s'impliquin en la lluita contra la violència i realitzin un tractament curós d'aquesta greu problemàtica social.

Mesura: 3.17.1. Fer un treball de sensibilització, a la població en general i, en especial, als mitjans de comunicació, sobre com els usos del llenguatge i determinats productes culturals que constitueixen tractaments sexistes, discriminatoris, invisibilitzadors de les dones i atemptatoris contra la seva dignitat, reforcen la violència. [Mesura complementada pels objectius 4 i 8 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Secretaria de Política Lingüística

Mesura: 3.17.2. Incidir en el tractament que fan els mitjans de comunicació de la imatge social i cultural de les dones. [Mesura complementada per l'objectiu 8 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 3.17.3. Impulsar espais de debat i reflexió, entre les i els professionals dels mitjans de comunicació escrits i audiovisuals, sobre les violències contra les dones, per tal d'avançar en un tractament curós d'aquest fenomen. [Mesura complementada pels objectius 7 i 8 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Presidència

Participació: Relacions Institucionals i Participació

Mesura: 3.17.4. Treballar amb les persones programadores dels mitjans televisius públics i privats, per tal de consensuar un marc que tendeixi a eliminar els espais que utilitzen la violència com a forma de relació i/o com a instrument de resolució de conflictes entre les persones.

Coordinació: Presidència

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.17.5. Treballar per consensuar acords orientats a eliminar, dels mitjans de comunicació públics i privats la utilització d'elements formals enunciatius i/o narratius, que difonguin representacions de les dones com a objectes de consum, en tant que això promou una experiència simbòlica de relació amb les dones de domini i propietat. En aquest sentit, cal fer un esment especial a les retòriques publicitàries. [Mesura complementada per les actuacions desenvolupades en l'objectiu 8 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Presidència

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 3.17.6. Promoure campanyes de llançament de missatges publicitaris a la ràdio, televisions, transports, etc., amb l'objectiu de fer visible la problemàtica social de les violències contra les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Mesura: 3.17.7. Emprendre mesures de denúncia i accions legals contra la publicitat sexista i homòfoba, discriminatòria i que atempta contra la dignitat de la persona, o fa apologia de la violència. En aquest sentit, cal reforçar l'Observatori de les Dones als mitjans de comunicació. [Mesura complementada per l'objectiu 8 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Presidència

Objectiu: 3.18. Prevenir els mecanismes de generació, transmissió i consolidació de la feminització de la pobresa, l'atur, el treball precari i, en general, tota discriminació econòmica de les dones.

Mesura: 3.18.1. Objectiu desenvolupat en els eixos 4 i 5 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Línia estratègica: 4. RECERCA I CONEIXEMENT DE LA REALITAT: convertir la informació en coneixement per tal de poder planificar estratègies que tinguin un impacte real sobre la realitat, tot provoment línies de recerca per aprofundir sobre la naturalesa, causes, conseqüències i noves propostes d'intervenció que permetin avançar en l'eradicació de les violències.

Objectiu: 4.1. Desenvolupar sistemes que permetin disposar de forma permanent de dades i informacions actualitzades sobre les violències contra les dones.

Mesura: 4.1.1. Dissenyar instruments de registre específics per a cadascuna de les formes de violència tipificades en el marc conceptual del Programa amb variables adaptades a cadascun dels serveis des dels quals s'atenen els casos (salut, serveis socials, cossos i forces de seguretat, justícia).

Coordinació: Economia i Finances

Institut Català de les Dones

- Interior
- Participació:** Benestar i Família
Comerç, Turisme i Consum
Justícia
Salut
Treball i Indústria
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
-
- Mesura: 4.1.2. Unificar criteris, instruments i variables per a la recollida d'informació utilitzats pels recursos des dels quals es presta l'atenció a les dones que es troben en situacions de violència i publicació anual de memòries o informes sobre les actuacions realitzades.
- Coordinació:** Economia i Finances
Institut Català de les Dones
- Participació:** Benestar i Família
Interior
Justícia
Salut
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
-
- Mesura: 4.1.3. Realitzar una recopilació, tractament i anàlisi sistemàtica de totes les dades i informacions relatives a les violències contra les dones a Catalunya, per tal de convertir la informació en coneixement.
- Coordinació:** Economia i Finances
Institut Català de les Dones
Presidència
- Participació:** Benestar i Família
Interior
Justícia
Salut
-
- Mesura: 4.1.4. Realitzar un seguiment acurat de les sentències i resolucions judicials dictades en procediments (civils, penals i laborals) que s'originin per causa de les violències contra les dones.
- Coordinació:** Justícia
- Participació:** Institut Català de les Dones
-
- Mesura: 4.1.5. Realitzar el cens i mapa dels recursos públics, privats i d'iniciativa social que atenen dones víctimes de violència.
- Coordinació:** Benestar i Família
Institut Català de les Dones
-
- Mesura: 4.1.6. Dissenyar indicadors que permetin avaluar, des d'una perspectiva quantitativa i qualitativa, l'assistència prestada a les dones que pateixen violència en les diferents instàncies de l'Administració, així com l'impacte de campanyes, programes, etc, que dibuixa el Programa.
- Coordinació:** Economia i Finances
Institut Català de les Dones
- Participació:** Benestar i Família
Interior
Justícia
Salut
Universitats, Recerca i Societat de la Informació
-
- Objectiu: 4.2. Desenvolupar la investigació sobre el fenomen de les diferents violències contra les dones, el seu abast real,**

les seves causes, conseqüències, formes de manifestar-se, efectes i seqüeles en la salut de les dones i sobre la percepció social del fenomen.

Mesura: 4.2.1. Garantir la dotació pressupostària suficient per realitzar estudis i investigacions sobre les distintes formes de violència contra les dones recollides en aquest Programa, que permetin analitzar l'evolució d'aquest problema, dels factors que les afavoreixen, de les metodologies per avançar en la seva eradicació i del grau de tolerància existent, per tal d'oferir línies que permetin millorar les intervencions en aquest àmbit.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 4.2.2. Realitzar estudis que permetin conèixer l'estat de la qüestió en l'àmbit de les violències, periòdicament, especialment les dificultats que experimenten les dones des d'una perspectiva sociojurídica.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Justícia

Participació: Benestar i Família
Interior
Salut

Universitats, Recerca i Societat de la Informació

Mesura: 4.2.3. Realitzar estudis o investigacions sobre les repercussions de les violències contra les dones en l'estat de salut d'aquests: signes, símptomes i malalties psíquiques i físiques, i elaboració d'un protocol de diagnòstic per detectar les conseqüències dels maltractaments, tant en l'àmbit públic com domèstic.

Coordinació: Salut

Participació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.2.4. Elaborar recerques que impliquin el coneixement de la realitat dels països d'origen de les dones immigrades que arriben a Catalunya, per tal de poder conèixer les seves pautes culturals i actuar en conseqüència.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Participació: Governació i Administracions Públiques

Mesura: 4.2.5. Elaborar recerques que aportin dades sobre la situació real de les dones en relació a les violències, d'acord amb l'especificitat diferent de les Dones rural i les Dones urbana.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Mesura: 4.2.6. Elaborar recerques que impliquin el coneixement dels mecanismes de violència en les parelles lesbianes amb la finalitat d'emprendre les mesures correctores adients.

Objectiu: 4.3. Fomentar recerques que permetin la millora dels serveis d'atenció a les dones que pateixen violència en tots els àmbits.

Mesura: 4.3.1. Fomentar anàlisis comparades de diferents recursos d'atenció a les dones a escala estatal i internacional, per tal de conèixer nous paràmetres d'intervenció.

Coordinació: Benestar i Família
Institut Català de les Dones

Mesura: 4.3.2. Liderar o participar en projectes europeus que tinguin com a finalitat millorar la prevenció, la detecció i la intervenció en les dones que pateixen violència.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Benestar i Família

Objectiu: 4.4. Facilitar l'accés a informació especialitzada, així com la recerca sobre la violència contra les dones.

Mesura: 4.4.1. Establir un servei de consulta bibliogràfica i documental especialitzat en violències contra les dones a les universitats catalanes, a l'Institut Català de les Dones (ICD), a la xarxa de biblioteques públiques de Catalunya i al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Cultura

Justícia

Objectiu: 4.5. Investigar si els diferents programes adreçats als homes, ja siguin de tractament, de dispositius electrònics, etc., garanteixen la seguretat i protecció de les dones que han patit o pateixen situacions de violència, i proposar alternatives de millora.

Mesura: 4.5.1. Elaborar estudis comparatius d'experiències internacionals de programes de rehabilitació d'homes agressors, per tal d'implementar a Catalunya aquells que, comptant amb l'avaluació feta dels programes que s'estan realitzant al nostre país, es puguin desenvolupar com a models d'intervenció innovadors i d'eficàcia contrastada.

Coordinació: Justícia

Participació: Benestar i Família

Institut Català de les Dones

Mesura: 4.5.2. Impulsar investigacions que aprofundeixin per proporcionar a les dones mesures de seguretat que no impliquin revictimització.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Participació: Interior

Justícia

Objectiu: 4.6. Realitzar les recerques que permetin identificar l'impacte de pràctiques comunicatives sexistes i homòfobes. [Objectiu complementat amb l'objectiu 8 de l'eix 2 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007]

Mesura: 4.6.1. Regular nous sistemes d'indicadors per demostrar el caràcter il·lícit de les pràctiques comunicatives que fomenten les violències o l'objectualització del cos de les dones.

Coordinació: Institut Català de les Dones

Presidència

Secretaria de Política Lingüística

Mesura: 4.6.2. Investigar nous formats comunicatius que reflecteixin el nou acord social contra les violències descrites en el conjunt d'aquest Programa.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Presidència
Secretaria de Política Lingüística

Participació: Comerç, Turisme i Consum

Mesura: 4.6.3. Identificar i donar a conèixer la forma en què determinats usos sexistes i homòfobs del llenguatge i de determinats productes culturals reforcen i legitimen la violència.

Coordinació: Institut Català de les Dones
Secretaria de Política Lingüística

Participació: Presidència

Objectiu: 4.7. Conèixer les formes que adopta la violència econòmica i els efectes que té sobre les condicions de vida de les dones. [Objectiu desenvolupat en els eixos 4 i 5 del Pla d'Acció i Desenvolupament de les Polítiques de Dones a Catalunya 2005-2007]

Mesura: 4.7.1. Objectiu desenvolupat en els eixos 4 i 5 del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones 2005-2007.

Coordinació: Institut Català de les Dones